

Informativna nota

O STATUSU
I UVJETIMA RADA
ARHITEKATA
U EUROPSKOJ UNIJI

Hrvatska
komora
arhitekata

LIPANJ 2014.

SADRŽAJ:

1 UVOD

- 1.A. KOME JE NAMJENJEN OVAJ MATERIJAL I KAKO SE MOŽE KORISTITI
- 1.B. KRATKI PREGLED STATUSA I STRUKTURE EUROPSKE UNIJE
- 1.C. DRŽAVLJANI EU-a NA ZAJEDNIČKOM TRŽIŠTU RADA
 - prava radnika državljana EU-a
 - nezaposlenost
 - obrazovanje
 - migracije
- 1.D. NAČELAN POLOŽAJ ARHITEKATA NA ZAJEDNIČKOM TRŽIŠTU RADA
 - priznavanje kvalifikacija
 - ograničenja
 - specifičnosti arhitektonskog zanimanja
 - mobilnost arhitekata u EU

2 POSLOVANJE ARHITEKATA U EU-u

- 2.A. UVODNI ELEMENTI
- 2.A.1. Pravni okviri
- 2.B. DIREKTIVA 2005/36/EZ O PRIZNAVANJU STRUČNIH KVALIFIKACIJA
- 2.B.1. Slučajevi na koje se *Direktiva* odnosi
- 2.B.2. Privremeno i povremeno ili trajno pružanje usluga reguliranih profesija
 - Sloboda pružanja usluga - privremeno i povremeno pružanje usluga
 - Poslovni nastan - trajno pružanje usluga
- 2.B.3. Zajedničke odredbe i detaljna pravila za bavljenje profesijom
- 2.B.4. Pojmovnik
- 2.C. DIREKTIVA 2006/123/EZ O USLUGAMA NA UNUTARNJEM TRŽIŠTU
- 2.C.1. Slučajevi na koje se *Direktiva* odnosi
- 2.C.2. Sloboda poslovnog nastana za pružatelje usluga
- 2.C.3. Slobodno kretanje usluga
- 2.C.4. Prava primatelja usluga
- 2.C.5. Sigurnost i kvaliteta usluga
- 2.C.6. Administrativna suradnja i završne odredbe
- 2.C.7. Pojmovnik
- 2.D. IMI SUSTAV (*INTERNAL MARKET INFORMATION SYSTEM*)
- 2.E. POSLOVANJE EUROPSKIH ARHITEKATA U PRAKSI
- 2.F. INSTRUMENTI POMOĆI
- 2.G. ULOGA HKA-a KAO NADLEŽNOG TIJELA ZA PROVODBU POSTUPKA PRIZNAVANJA INOZEMNIH STRUČNIH KVALIFIKACIJA

3 ACE – The Architects Council of Europe

- 3.A. STRUKOVNE ORGANIZACIJE U HRVATSKOJ, EUROPI I SVIJETU
- 3.B. INTERVJU Luciano Lazzari, AKTUALNI PREDSEDNIK ACE-a
- 3.C. STATUS I STRUKTURA ACE-a
- 3.C.1. ČLANICE ACE-a – OSNOVNE KARAKTERISTIKE ARHITEKTONSKIH TRŽIŠTA ZEMALJA ČLANICA
- 3.C.2. SPECIFIČNOSTI POJEDINIH ČLANICA – primjer Austrija, Italija i Slovenija
- 3.D. SPECIFIČNOSTI ARHITEKTONSKIH TRŽIŠTA SUSJEDNIH DRŽAVA - ČLANICA EU-a - primjer Austrije, Italije i Slovenije

4 NAJČEŠĆA PITANJA I ODGOVORI - PRUŽANJE ARHITEKTONSKIH USLUGA NA PODRUČJU EU-a

1. UVOD

1.A. KOME JE NAMJENJEN OVAJ MATERIJAL I KAKO SE MOŽE KORISTITI

Hrvatska je 1. srpnja 2013. godine postala 28. punopravna članica Europske unije, što je hrvatskim građanima otvorilo vrata za realiziranje temeljnih sloboda unutar njenog tržišta: sloboda kretanja osoba, roba, usluga i kapitala.

Kako bi područje arhitektonskih aktivnosti moglo funkcionirati u tim datostima, resorno *Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja*, *Hrvatska komora arhitekata* i srodne institucije su do tog datuma izvršile sve neophodne izmjene i dopune važeće regulative.

Jedan od ključnih dokumenata kojem je dio nacionalnog zakonodavstva prilagođavan je *Direktiva 2005/36/EZ o priznavanju stručnih kvalifikacija*. Zadnja izmjena ove vrlo bitne direktive za područje obavljanja arhitektonske profesije na području *Europske unije* je usvojena 9. listopada 2013. godine, te je u tom obliku tumačena kroz poglavlja ovog materijala.

Nakon prvih šest mjeseci članstva u EU-u u prosincu 2013. doneseni su bitni dokumenti i unutar sustava *Hrvatske komore arhitekata*, jer se pokazala potreba za svojevrsnom racionalizacijom pojedinih važećih akata komore:

- Pravilnik o standardu usluga arhitekata,
- Pravilnik o priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija za obavljanje arhitektonske djelatnosti.

Donošenjem ovih akata zaključno je stvorena jasna platforma za daljnje djelovanje domaćih i stranih arhitekata na području Hrvatske, a u skladu s regulativom EU-a.

Nacionalne komore arhitekata drugih zemalja članica također propisuju vlastite uvjete za strane arhitekate iz drugih zemalja članica koji posluju na njihovom teritoriju.

Ovaj informativni materijal pruža sažeti pregled statusa arhitekata i arhitektonske djelatnosti na području EU-a iz perspektive arhitekata iz RH koji mogu djelovati na području EU-a i iz perspektive arhitekata iz ostalih zemalja članica koji žele djelovati na području RH.

Prikazani pregled važeće nacionalne regulative i regulative Europske unije predstavlja uvodnu informaciju za korisnike arhitekate koji razmatraju opcije profesionalnog rada na području Unije. S obzirom na to da svaka zemlja članica propisuje vlastite dodatne uvjete, koji su trajno promjenjiva kategorija, uputno je za svaki konkretan upit kontaktirati navedene nadležne institucije u smislu prikupljanja operativnih uputa za djelovanje.

Također je prezentirana struktura hrvatske i europske mreže informativnih i upravnih institucija kojima je, između ostalog, zadaća osigurati lako i brzo ostvarivanje prava rada arhitekata bez diskriminacije u svim državama članicama.

S gledišta strukovne mreže organizacija koje djeluju u Hrvatskoj (UHA i HKA) i na području Europske unije (UIA i ACE), predložen je pregled statusa i aktualnih trendova na području arhitektonske prakse.

Zaključno je formirano poglavlje *pitanja i odgovora* baziranih na osnovnim uputama i tumačenjima prava i obaveza arhitekata u procesu obavljanja arhitektonske profesije na području Europske unije.

1.B. KRATKI PREGLED STATUSA I STRUKTURE EUROPSKE UNIJE

Dan Europe obilježava se 9. svibnja na godišnjicu donošenja povijesne "Schumanove deklaracije". Tijekom govora u Parizu 1950. godine Robert Schuman, tadašnji francuski ministar vanjskih poslova, iznio je svoju ideju o novom obliku političke suradnje u Europi koja bi rat između europskih država učinila nezamislivim.

Tragom te inicijative stvorena je baza Europske unije u vidu *Europske zajednice za ugljen i čelik* čiji su osnivači bile Belgija, Francuska, Italija, Luxemburg, Nizozemska i Savezna Republika Njemačka. Ta je zajednica 1957. godine prerasla u *Europsku ekonomsku zajednicu EEZ* koja je polje zajedničkog interesa proširila i na druga, široko definirana područja gospodarske suradnje. Tih šest država je poslovalo u istom obujmu do 1973. godine od kada se zajednica država sustavno povećavala.

Ugovorom o Europskoj uniji iz 1991. g. (koji je stupio na snagu 1993.) članice su otvorile vrata zajedničkoj gospodarskoj i političkoj budućnosti. Vodilja ovakve forme je ideja promicanja zajedničkog interesa na temelju ugovora koji jamči vladavinu prava i ravnopravnost svih zemalja članica.

Danas je Europska unija jedinstveno gospodarsko i političko partnerstvo 28 europskih država koje obuhvaćaju teritorij od približno 42 716 000 km² s približno 500 milijuna stanovnika. Zemlje članice su Belgija, Francuska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Njemačka, Danska, Irska, Velika Britanija, Grčka, Portugal, Španjolska, Austrija, Finska, Švedska, Cipar, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Mađarska, Malta, Poljska, Slovačka, Slovenija, Bugarska, Rumunjska i Hrvatska.

Osim zemalja članica u Europski gospodarski prostor su uključene i tri države koje nisu članice: Island, Lihtenštajn i Norveška, a koje svojim teritorijem i stanovnicima doprinose ideji jedinstvenog tržišta. Iako su građani Švicarske na referendumu odbili članstvo u Europskom gospodarskom prostoru, Švicarska je potpisala Schengenski sporazum, kao i mnoge bilateralne sporazume s unijom.

U Europskoj uniji proteklih pola stoljeća vlada mir i stabilnost, te je uvedena jedinstvena europska valuta – euro. Temelji se na vladavini prava što znači da se svako njezino djelovanje temelji na ugovorima koje su dobrovoljno i demokratski odobrile sve države članice EU-a.

Sve zemlje članice sudjeluju u odlučivanju proporcionalno svojim udjelom s ciljem ostvarenja uravnoteženog gospodarskog rasta, društvenog razvoja, visoke stope zaposlenosti te zaštite prava i interesa građana. Donošenje i provedba odluka se provodi kroz strukturne institucije EU-a: Europsko vijeće, Vijeće i Vijeće ministara, Europski parlament, Europska komisija, Sud pravde Europske unije, Europska središnja banka, Revizorski sud i ostala tijela.

Standardni postupak odlučivanja u EU-u takozvani je *redovni zakonodavni postupak* (stari naziv „suodlučivanje”). To znači da izravno izabran *Europski parlament* mora odobriti zakonodavstvo EU-a zajedno s *Vijećem* (vlade 28 država članica EU-a). *Europska komisija* izrađuje i provodi nacрте zakonodavstva EU-a.

Ciljevi utvrđeni ugovorima EU-a ostvaruju se različitim pravnim aktima. Ti zakonodavni akti uključuju uredbe, direktive, preporuke i mišljenja. i Neki akti su obvezujući, drugi su načelna preporuka. Neki vrijede za sve države članice, a neki samo za pojedine. Cijeli sustav je podatan za generalna, ali i specifična mikrolokalna djelovanja, ovisno o željama i potrebama Unije kao cjeline ili svake pojedine članice.

Pravo EU-a ima jednaku snagu kao i nacionalno pravo te se njime dodjeljuju prava i obveze nadležnim tijelima u svakoj državi članici, osobama i poduzećima. Nadležna tijela u svakoj državi članici odgovorna su za prijenos zakonodavstva EU-a u svoje nacionalno zakonodavstvo, njegovu ispravnu provedbu te moraju jamčiti prava građana u okviru tog zakonodavstva.

Financiranje rada ovih tijela i provođenja njihovih zakona, direktiva i odluka pokriva se s oko 6 % godišnjeg budžeta Europske unije, što podrazumijeva troškove osoblja, uprave i održavanje njezinih zgrada. Ukupni prihodi EU-a se osiguravaju iz četiri grupe prihoda: doprinos država članica definiran proporcionalno njihovom bruto domaćem proizvodu (cca 69 %), uvozne carine od zemalja koje nisu članice EU-a (cca 15 % ukupnih prihoda), 1.4 % od prihoda država prikupljenog od poreza na dodanu vrijednost (cca 15 % ukupnih prihoda), te drugi izvori (cca 1 % ukupnih prihoda).

1.C. DRŽAVLJANI EUROPSKE UNIJE NA ZAJEDNIČKOM TRŽIŠTU RADA

Prava radnika državljana EU-a

Jedinstveno tržište se smatra najefektivnijim elementom unije. Trenutno Unija broji 507 069 424 stanovnika (izvor: EUROSTAT) koji kontinuirano raste neovisno o pridruživanju novih članica. Razlog tome je osim godišnjeg prirodnog prirasta (više rođenih nego umrlih) i neto migracija, odnosno više osoba se godišnje naseli u Uniju, nego što je napusti. To ukazuje na činjenicu da je Europska unija vrlo zanimljivo tržište rada svim zemljama u okruženju koje u pravilu imaju tendenciju pridruživanja Uniji.

Dinamici tog tržišta uvelike doprinosi činjenica da je malo i srednje poduzetništvo u EU-u zastupljeno s gotovo 99 % svih tvrtki. To je između ostalog rezultat i činjenice da je svakom državljaninu EU-a osigurano temeljno *pravo poslovnog nastana* u svim državama članicama bez diskriminacije, odnosno svi državljani (fizičke i pravne osobe) mogu obavljati profesionalne djelatnosti potpunosti ravnopravno, neovisno o državi članici iz koje potječu.

Načelo Europske unije o *slobodnom kretanju radnika* podrazumijeva mogućnost zapošljavanja bez obveze ishođenja radne dozvole u bilo kojoj zemlji Europske unije, kao i Norveškoj, Islandu i Lihtenštajnute Švicarskoj, uz poštivanje prijelaznih odredbi.

Prema odredbama pravnih propisa EU-a, radnik koji seli u drugu državu članicu ima zajamčena sljedeća prava:

- pravo na rad bez radne dozvole (osim radnika iz novih država članica koje su obuhvaćene tranzicijskim razdobljem),
- jednakost postupanja u zapošljavanju kao s državljanima članice u kojoj se rad obavlja,
- pravo na jednake socijalne pogodnosti kakve imaju i državljani članice u kojoj se radnik zapošljava,
- pravo članova obitelji da se pridruže radniku i da primaju naknadu za obitelj,
- potpuna koordiniranost sustava socijalne sigurnosti (mirovska prava i doprinosi za socijalnu sigurnost),
- uzajamno priznavanje kvalifikacija.

U takvom okruženju mnogi vide priliku za djelovanje kao fizičke osobe ili kroz vlastite registrirane tvrtke uz sve blagodati jedinstvenog tržišta no i ograničenja različitih zakonodavnih sustava svake od članica.

Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju *Hrvatski zavod za zapošljavanje* je postao dio europske mreže javnih službi za zapošljavanje (EURES). U praksi to konkretno znači da su kroz tu mrežu svim hrvatskim građanima koji traže posao u nekoj drugoj EU članici dostupne usluge od preko 8 500 stručnih savjetnika, koliko ih sada radi po cijelom EU-u u okviru te mreže, na poslovima informiranja, savjetovanja i posredovanja pri zapošljavanju.

Za potrebe rješavanja i prekoračenja administrativnih barijera na tržištu rada razvijena je paralelna gusta i razvedena mreža institucija. U prvom redu države članice obavezne su formirati *jedinstvene kontaktne točke* - SPC (*Single Point of Contact*) kao središte informiranja za primatelje i pružatelje usluga. Pojedine države su formirale više kontaktnih točaka ovisno o području informiranja. Svaki državljanin EU-a može dobiti informacije o konkretnim adresama u *jedinstvenoj kontakt točki* u vlastitoj državi. Uz ovu mrežu u ulozi adekvatnog informiranja i pomoći su aktivne i mnoge druge mreže – SOLVIT, CSS, Europe direct i srodne (detaljnije navedeno u poglavlju 2.F. *Instrumenti pomoći*).

Obrazovanje

Na tržištu rada EU-a statistički se kontinuirano potvrđuje činjenica o porastu potražnje visokokvalificiranih radnika. Ponuda profila zanimanja zaostaje za promjenama u njihovoj. Nekoliko je trendova utjecalo na postupne promjene u potražnji za radnom snagom, osobito globalizacija i tehnološke promjene, uključujući one koje podrazumijevaju visokospecijalizirana znanja. Općenito se povećala relativna potražnja za visokokvalificiranim zanimanjima (up-skilling) nasuprot smanjenju potražnje radnika sa srednjom i niskom stručnom spremom. Došlo je do promjene i u relativnoj važnosti vrsta znanja koje se traže na tržištu rada, pri čemu za velik broj zanimanja sve veću važnost imaju informatička znanja i socijalne vještine (soft skills).

Vrlo su bitne procjene da će se do 2020. godine potrebe za visokoobrazovanim povećati za cca 16 milijuna radnika, da će se zahtjevi za srednjeobrazovanim radnicima povećati svega 3,5 milijuna, a potrebe za niskokvalificiranim radnicima smanjiti za bitnih 12 milijuna. EU nastoji nizom programskih mjera promijeniti strukturu radnog stanovništva te trenutno oko 20% radno sposobnog stanovništva s vrlo niskom stručnom spremom motivirati u dokvalifikacijama.

Samo je u neolicini država (FI, NL, SE) visok udio stanovništva s vrlo dobrim kvalifikacijama te većina europskih država nije ni približno na razini visokouspjehnih država izvan Europe (na primjer Japana ili Australije). Podaci potvrđuju da Europa ne ulaže učinkovito u obrazovanje i vještine, čime se ugrožava njezina srednjoročna konkurentnost i mogućnosti zapošljavanja velikog broja radnika. Deset država članica smanjile su izdatke za obrazovanje u apsolutnom iznosu (DK, IE, EL, ES, IT, CY, HU, PT, SK i UK), a 20 država članica smanjilo je relativni udio BDP-a koji ulažu u obrazovanje.

Svjesna situacije Europska unija je utvrdila niz ciljeva djelovanja na području obrazovanja, a sve sukladno načelu supsidijarnosti, odnosno poštivanja nadležnosti država članica za nastavni sadržaj i ustroj obrazovnih

sustava te za njihovu kulturnu i jezičnu raznolikost.

U strategiji Europa 2020 posebno se ističu ciljevi o smanjenju broja učenika koji prerano napuštaju srednju i osnovnu školu s 15 na 10 % te povećanje postotka visokoobrazovanih u dobnoj grupi od 31 do 34 godine s 31 na 40 %. Istovremeno se razvijaju i potiču edukacijski programi od vrtićke do treće životne dobi kroz programe za cjeloživotno učenje.

Sveobuhvatan tekući program takvog profila je Lifelong Learning Programme – LLL s pripadajuća četiri smjera djelovanja:

- Comenius – omogućuje suradnju među vrtićima, osnovnim i srednjim školama diljem Europe
- Erasmus – usmjeren je na visokoškolsko obrazovanje
- Leonardo da Vinci – obuhvaća strukovno obrazovanje i osposobljavanje na svim razinama obrazovanja (osim za mobilnost u visokom obrazovanju što je obuhvaćeno Erasmusom)
- Grundtvig – omogućuje suradnju između institucija povezanih sa obrazovanjem odraslih diljem cijele Europe.

Migracije

Suprotno očekivanim prekomjernim migracijama u razvijenije članice EU-a, radnu snagu u EU-u generalno karakterizira mala prostorna i profesionalna pokretljivost. Mobilnost građana unutar EU-a u usporedbi s nekim drugim dijelovima svijeta iznimno je niska, a broj onih koji prelaze državne granice unutar EU-a u potrazi za poslom godišnje iznosi tek oko 0,1 % ukupne populacije.

Istovremeno, migriranje između pojedinih EU regija NUTS2 (Nomenclature of Units for Territorial Statistics) iznosi oko 1 % populacije. Ovisno o načinu obračuna, danas samo 2-3 % radne populacije EU-a radi u drugoj zemlji članici. Prema tome, zajamčena sloboda kretanja radnika i stručnjaka iz EU-a nije potpuno iskorištena.

Gospodarska kriza i njezine posljedice za tržište rada utjecali su na migracijske tokove u EU-u na različitim razinama: smanjena migracija iz trećih zemalja u EU-u (- 3.7 % između 2010. i 2011.), povećanje migracija iz EU-a u treće zemlje (+ 14 % između 2010. i 2011.).

Mobilnost radnika unutar EU-a sve više pokreću čimbenici u zemlji podrijetla radnika („push” čimbenici), dok su prije dominirali čimbenici u odredišnoj zemlji („pull” čimbenici).

Nizak stupanj mobilnosti radne snage u EU-u ima negativne posljedice na gospodarski rast, zaposlenost i stručnu osposobljenost radne snage. EU nastoji ukloniti spomenute prepreke različitim mjerama kojima je cilj poboljšati stanje zaposlenosti i potaknuti mobilnost radne snage.

Nezaposlenost

Nezaposlenost u 28 država članica EU-a dosegla je rekordnu razinu. Kada je riječ o strukturnim razlikama, zamjetne su znatno veće stope nezaposlenosti među mladima, niskokvalificiranim radnicima i državljanima trećih zemalja.

Od početka 2013. stopa nezaposlenosti ostala je relativno stabilna. U rujnu 2013. ukupni broj nezaposlenih iznosio je gotovo 26,9 milijuna (sezonski usklađeno), što odgovara stopi od 11 %, koja je ostala nepromijenjena šesti mjesec zaredom.

No, dugoročna nezaposlenost i dalje raste te je dosegla rekordnu brojku od 12,5 milijuna, što čini gotovo 5 % aktivnog stanovništva EU-a. Nadalje, nezaposlenost među mladima i dalje je vrlo visoka te je u rujnu 2013. iznosila više od 23,5 %. Isto tako, bitan je pokazatelj stanja nezaposlenosti u Uniji i taj da je od početka krize nezaposlenost znatno povećana na jugu i na periferiji europodručja, dok je u ostalim državama članicama porast nezaposlenosti bio puno manji.

Generalno, stopa zaposlenosti i dalje pokazuje negativan trend te se na nivou unije donose brojne mjere poticaja kako bi se izveo snažan zaokret prema ostvarenju zadanog cilja strategije Europa 2020. od 75 % zaposlenosti za muškarce i žene dobne skupine od 20 do 64 godine.

Priznavanje kvalifikacija

Priznavanje kvalifikacija na razini Europske unije regulirano je *Direktivom 2005/36/EZ o priznavanju stručnih kvalifikacija*. Ona se izričito odnosi na "regulirane profesije", odnosno one profesije za čiju djelatnost se osim diplome traže i određeni dodatni uvjeti, odnosno posjedovanje stručne kvalifikacije. Primjenjuje se na čitavom Europskom gospodarskom području.

Direktiva osigurava ravnopravno priznavanje stručnih kvalifikacija reguliranih zanimanja stečenih u svim državama članicama, što nositeljima kvalifikacije osigurava neometan rad bilo gdje na području Unije. Primjenjuje se na sve državljane država članica koji žele obavljati uređenu profesiju u državi članici različitoj od one u kojoj su stekli svoje stručne kvalifikacije, bilo u svojstvu zaposlene ili samostalno zaposlene osobe, uključujući i slobodne profesije.

U tom smislu je profesija arhitekta kategorija *uređenog*, odnosno *reguliranog* zanimanja.

Arhitektonsko zanimanje podliježe i dodatnim regulacijama direktive, odnosno kategorizirano je i kao *sektorska profesija*. U tu kategoriju ulaze profesije za koje su minimalni uvjeti osposobljavanja usklađeni na europskoj razini: liječnik, medicinska sestra za djelatnost opće zdravstvene njege, doktor dentalne medicine, veterinar, primalja, ljekarnik i arhitekt.

Automatsko priznavanje dokaza o formalnim kvalifikacijama u pravilu se odnosi na sva *sektorska zanimanja* (zvanja medicinske struke, veterinarske struke i arhitekti).

Dodatna regulacija ovih zanimanja je uspostavljena prije svega radi delikatnosti njihova područja rada i osiguranja kvalitete usluge njihovim korisnicima. Isto tako te dodatne definicije i usklađenja na europskom nivou omogućavaju djelatnicima sektorskih zanimanja neometano djelovanje u svim članicama Unije.

Nadalje, bitno je razlikovati formalno od stručnog priznavanja kvalifikacija arhitekta. Priznanje *formalnog obrazovanja*, odnosno diplome fakulteta određenog sveučilišta je vezano za matično sveučilište i verifikacije nastavnih programa koje je ono reguliralo na nivou EU-a. Priznanje *stručnih kvalifikacija* koje je arhitekt stekao u matičnoj zemlji regulira se između komora arhitekata prema navedenoj Direktivi, odnosno važećim aktima svake matične komore.

Načelno, arhitekt koji je stekao stručnu kvalifikaciju u bilo kojoj zemlji članici EU-a automatski uživa pravo bavljenja svojom profesijom unutar cijelog područja EU-a. Ta kvalifikacija treba potvrditi osposobljavanje koje ispunjava minimalne uvjete izobrazbe iz članka 46. *Direktive (pogledati poglavlje 2.B.1. ovog materijala)*. Dokaze o formalnim kvalifikacijama i propisane dokumente moraju izdati nadležna tijela država članica (nadležno tijelo u Hrvatskoj je Hrvatska komora arhitekata).

Uz to, pojedine zemlje članice propisuju i podnošenje *izjave* o namjeri stručnog djelovanja na njenom području. *Izjava* nije isto što i *zahtjev* za priznavanje kvalifikacija. Ako država članica odluči tražiti izjavu tog tipa, ona vrijedi jednu godinu, a jedanput godišnje se produljuje ako davatelj usluga namjerava nastaviti privremeno ili povremeno pružati usluge u toj državni članici (opširnije u poglavlju 2.B.2. ovog materijala).

Ograničenja

U periodu od dvije godine od ulaska Hrvatske u EU za hrvatske arhitekate koji žele raditi u državama EGP-a, iznimno se neće primjenjivati *automatsko priznavanje stručnih kvalifikacija*, već će se ono privremeno provoditi putem *općeg sustava priznavanja*. Taj prijelazni period je definiran zbog tekućeg procesa verifikacije programa hrvatskih sveučilišta u institucijama EU-a (više u poglavlju 2.B.1. ovog materijala).

Specifičnosti arhitektonskog zanimanja

Iako je profesija arhitekta definirana vrlo univerzalno kako u profesionalnoj regulativi, tako i u regulativi EU-a, svaka zemlja članica može propisati dodatne uvjete i specifikacije za pojedina područja stručnog djelovanja.

U skladu s tim svi dodatni uvjeti koji vrijede za domicilne arhitekate su identični i za arhitekate drugih zemalja članica. Na primjer, arhitekti u RH koji se žele profesionalno baviti projektiranjem građevina koje su *zaštićeno kulturno dobro* moraju zadovoljiti kriterije propisane od strane *Ministarstva kulture*, te ishoditi ovlaštenje za

takvu vrstu arhitektonske djelatnosti. Iste uvjete moraju zadovoljiti i strani arhitekti. Ista je situacija i za arhitekate koji se žele baviti prostornim planiranjem.

Druga specifičnost unutar arhitektonske struke je jezično govorno područje. Zbog kompleksnosti i interdisciplinarnosti sustava projektiranja i gradnje, u pravilu, zemlje članice traže poznavanje domicilnog jezika.

Mobilnost arhitekata u EU-u

Mobilnost arhitekata u EU-u nije bitno veća od opće mobilnosti radne snage unutar granica EU-a koja je relativno mala (svega ranije navedenih 1 – 2 % radno sposobnog stanovništva).

Vrlo mali udio arhitekata radi u nekoj drugoj europskoj zemlji: 3%. Taj je postotak isti kao u 2010. godini. Ali puno veći broj, njih 35 %, u posljednjih je 12 mjeseci „ozbiljno razmišljalo“ o radu u drugoj zemlji.

Razloge takvog stanja Luciano Lazzari, predsjednik ACE-a, Europskog udruženja komora arhitekata vidi u sljedećem:

ACE-ova studija sektora objavljena prošle godine jasno ukazuje na motive, a to su obično: obitelj, jezik, strah od promjene. Naše su tradicije jake i vežu nas za naše domove. Naravno, države koje povezuju kolonijalne veze ili stvarne prošle prekogranične tradicije sklonije su avanturizmu. Države u kojima uredi oko 20% svog prihoda zarađuju radom u drugim državama su Belgija, Danska, Luksemburg i Britanija. Vjerujem da se u Londonu taj postotak penje do 36%. Ne smijemo zaboraviti ni poslijeratnu povijest koja je pola Europe odvojila od njene druge polovine. Još uvijek se oporavljamo od učinaka te podjele i činimo to dobro, u smislu mentaliteta. U stvarnosti, međutim, ljudi traže posao izvan Europe, gdje je tržište puno aktivnije.

Moramo biti svjesni da općenito gledajući Europa još uvijek ima najbolju kvalitetu života i to mišljenje propagirati s uvjerenjem. Stručnjaci smo na mnogim područjima, naročito na području restauracije i zelenih projekata - moramo se bolje plasirati i to po vlastitim uvjetima. (vidi cijeli intervju u poglavlju 3.B.)

Ista ACE-ova studija sektora je pokazala da su bitan parametar u ograničavanju mobilnosti arhitekata i kompleksna nacionalna zakonodavstva. Oblici djelovanja arhitekata izvan vlastite zemlje svode se stoga na projektiranje startnih koncepata i rješenja projekata, dok se realizacije prebacuju na domicilne arhitektonske urede.

Stoga je bitno prisutnije *prekogranično pružanje arhitektonskih usluga* od same mobilnosti arhitekata u smislu preseljenja i poslovnog nastana u susjednim državama članicama.

U slučaju mobilnosti usluga i arhitekata iz zemalja koje nisu članice EU-a Hrvatska se suočava u prvoj godini svog članstva s vrlo dinamičnom scenom. Broj arhitekata *trećih zemalja* koji žele pružati usluge na području RH, odnosno EU-a, je bitno porastao. Od ukupno podnesenih zahtjeva za upis u svoj registar bitno je veći udio arhitekata iz *trećih zemalja* u odnosu na sve ostale članice EU-a.

Izvod upisa članova Hrvatske komore arhitekata zaključno s veljačom 2014. godine

	ukupno	2824
broj domaćih državljana članova Hrvatske komore arhitekata		
	od toga aktivnih	2263
broj stranih državljana članova Hrvatske komore arhitekata		2
broj zaprimljenih zahtjeva stranih državljana arhitekata za stalno članstvo u HKA od ulaska RH u EU		2
broj upisa u <i>Evidenciju stranih ovlaštenih osoba</i> kojima je HKA izdala rješenje za povremeno ili privremeno obavljanje poslova projektiranja i/ili stručnog nadzora građenja u svojstvu odgovorne osobe od ulaska RH u EU		7
broj arhitekata koji je prošao proces priznavanja stručnih kvalifikacija (automatski ili opći) unutar RH		9

izvor: Hrvatska komora arhitekata

2.A. UVODNI ELEMENTI

Stvaranje jedinstvenog tržišta Europske zajednice ima za cilj uklanjanje ekonomske nejednakosti među državama članicama te osiguranje ekonomskog prosperiteta za građane EU-a. Unutarnje tržište Europske unije počiva na četiri "slobode". To su: sloboda kretanja roba, usluga, osoba i kapitala, pri čemu se mogu razlikovati slobode kretanja triju kategorija osoba: radnika, samozaposlenih osoba i pružatelja usluga.

Slobodu kretanja radnika predstavlja obavljanje nesamostalnog i plaćenog rada u drugoj državi članici EU-a (prekogranični element mora biti uključen, odnosno kretanje radnika unutar matične zemlje članice ne podliježe pravilima *slobode kretanja radnika*). Pravo radnika na zaposlenje u drugoj državi članici uključuje i pravo na prebivalište, na jednako postupanje s obzirom na uvjete rada, socijalna prava, kulturnu i gospodarsku integraciju kao i odgovarajuća prava za članove radnikove obitelji kao što je pravo na zaposlenje supružnika, obrazovanje djece isl. Detaljnije su njihova prava utvrđena Direktivom 2004/38/EZ o pravu građana Unije i članova njihovih obitelji na slobodno kretanje i boravak na teritoriju država. Važno je napomenuti da pojam „radnik“ ima drugačiju interpretaciju u nacionalnom pravu svake države članice, no generalno se radi o osobi koja obavlja djelatvornu i stvarnu aktivnost kao zaposlenik, neovisno o visini naknade koju dobiva ili duljini radnog vremena.

Sloboda kretanja radnika, u određenom vremenskom periodu (do sedam godina) može biti ograničena tzv. *prijelaznim razdobljem* tijekom kojeg od strane jedne ili više starih država članica EU-a nije priznata sloboda kretanja radnika iz nove države članice. Svrha prijelaznog razdoblja je zaštita tržišta rada starih država od velikog priljeva jeftinije radne snage iz novih država. Više informacija o prijelaznom razdoblju nalazi se u poglavlju 2.E. - *Poslovanje europskih arhitekata u praksi*.

Općenito se sloboda kretanja radnika odnosi samo na osobe koje se zapošljavaju u nekoj tvrtki i zbog toga se ne smije miješati sa slobodom poslovnog nastana, koja podrazumijeva slobodu osnivanja poduzeća u drugoj državi članici.

Ugovorom o osnivanju Europske zajednice, ustanovljeno je osnovno pravo građana država članica EU-a da se bave gospodarskim djelatnostima u drugoj državi članici. Ipak, u okvirima granica određenih pravilima unutarnjeg tržišta, svaka država članica može zakonski regulirati i uvjetovati pristup određenoj profesiji posjedovanjem određene stručne kvalifikacije. Iz tog su razloga, europske institucije utvrdile pravila kako bi olakšale uzajamno priznavanje stručnih kvalifikacija između država članica.

U kontekstu primjene navedenih prava, ispravnije je kao područje djelovanja navesti Europsko gospodarsko (ekonomsko) područje (EGP/EEP), koje čine države članice EU-a, te Island, Lihtenštajn i Norveška.

Na poslovanje arhitekata na području EGP-a izravno se odnose dvije direktive: **Direktiva 2005/36/EZ** o priznavanju stručnih kvalifikacija, te **Direktiva 2006/123/EZ** o uslugama na unutarnjem tržištu. Njihov cilj je osiguravanje odgovarajućeg i nediskriminirajućeg pravnog okvira za ostvarivanje prava poslovnog nastana, nesmetano pružanje usluga na teritoriju svih država članica EGP-a, kao i uzajamno priznavanje stručnih kvalifikacija.

Direktive su obvezujući pravni akti Europske unije. Njima se zadaju ciljevi koji se žele postići, ne ulazeći pri tom u metode i način njihovog postizanja. Nacionalnim sustavom svake pojedine države članice, određuju se zakonski i podzakonski akti u koje su direktive implementirane.

2.A.1. PRAVNI OKVIRI

PRAVNI OKVIR REPUBLIKE HRVATSKE:

- Zakon o arhitektonskim i inženjerskim poslovima i djelatnostima u prostornom uređenju i gradnji (Narodne novine 152/2008, 49/2011 i 25/2013)
- Zakon o reguliranim profesijama i priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija (Narodne novine 124/2009 i 45/2011)
- Zakon o strancima (Narodne novine 131/2011 i 26/2013)
- Uredba o privremenoj primjeni pravila o radu državljana država članica Europske unije i članova njihovih obitelji (Narodne novine 79/2013)

Za izradu propisa i priznavanje inozemnih stručnih kvalifikacija nadležno je
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.

Za poslove nacionalnog koordinatora provedbe zakona nadležno je
Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava.

Za Kontaktnu točku za regulirane profesije nadležna je
Agencija za znanost i visoko obrazovanje (ENIC/NARIC ured).

- Zakon o uslugama (Narodne novine 80/2011)

Za izradu, provedbu i primjenu Zakona nadležno je
Ministarstvo gospodarstva.

Za *Jedinstvenu kontaktnu točku* za usluge nadležna je
Hrvatska gospodarska komora (Centar za poslovne informacije).

- Pravilnik o upravnoj strukturi za primjenu zakona o uslugama i primjenu IMI sustava (Narodne novine 88/2012)

AKTI HRVATSKE KOMORE ARHITEKATA koji se primjenjuju na navedeno područje

- Pravilnik o priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija za obavljanje arhitektonske djelatnosti
- Pravilnik o upisima u imenik i stručne smjerove ovlaštenih arhitekata Hrvatske komore arhitekata

PRAVNI OKVIR EUROPSKE UNIJE:

- Direktiva 2004/38/EZ o pravu građana Unije i članova njihovih obitelji na slobodno kretanje i boravište na području države članice
- Direktiva 2005/36/EZ o priznavanju stručnih kvalifikacija
- Direktiva 2006/123/EZ o uslugama na unutarnjem tržištu
- Direktiva 2000/31/EZ o određenim pravnim aspektima usluga informacijskog društva na unutarnjem tržištu, posebno elektroničke trgovine (Direktiva o elektroničkoj trgovini)

2.B. DIREKTIVA 2005/36/EZ O PRIZNAVANJU STRUČNIH KVALIFIKACIJA (CELEX 32005L0036) Directive 2005/36/EC of the European Parliament and of the Council of 7 September 2005 on the recognition of professional qualifications

Ciljevi *Direktive o priznavanju stručnih kvalifikacija* implementirani su u *Zakon o reguliranim profesijama i priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija* (Narodne novine 124/2009 i 45/2011) kojim se definiraju postupci priznavanja inozemnih stručnih kvalifikacija i minimalni uvjeti osposobljavanja u Republici Hrvatskoj za pristup i obavljanje regulirane profesije. Konkretno, za obavljanje regulirane profesije arhitekata u RH, mjerodavan je *Pravilnik o priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija za obavljanje arhitektonske djelatnosti* kojeg je 13.12. 2013. usvojila Skupština Hrvatske komore arhitekata.

Principi priznavanja stručnih kvalifikacija članova Hrvatske komore arhitekata (hrvatskih državljana) u zemljama na području EU-a, te Islanda, Lihtenštajna i Norveške, regulirani su pravnim okvirom drugih država članica i spomenutom *Direktivom*. Obzirom da se uvjeti i načini priznavanja kvalifikacija razlikuju od zemlje do zemlje, u ovom se poglavlju daju osnovni principi i smjernice.

Za svaki konkretan slučaj, preporuka je kontaktirati izravno nadležno tijelo za priznavanje stručnih kvalifikacija (strukovnu udrugu, tj. komoru) ili jedinstveno mjesto (točku) kontakta.

Korisni linkovi

Kontakti komora i strukovnih organizacija na području EGP-a (članica ACE-a):
http://www.ace-cae.eu/public/iframe/showcontent/content_id/836?iframe

Jedinstvene kontaktne točke svih zemalja EGP-a:
http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/contact/national_contact_points_en.htm

Općenite informacije:
<http://www.entereurope.hr/>

2.B.1. SLUČAJEVI NA KOJE SE DIREKTIVA ODNOSI

Direktiva o priznavanju stručnih kvalifikacija (CELEX 32005L0036) odnosi se na “regulirane profesije” tj. one kod kojih se prilikom zapošljavanja ne traži samo diploma, već i dodatni uvjeti, odnosno posjedovanje stručne kvalifikacije. Primjenjuje se na čitavom Europskom gospodarskom području.

Direktivom o priznavanju stručnih kvalifikacija utvrđuju se pravila na temelju kojih države članice domaćini priznaju stručne kvalifikacije stečene u drugim državama članicama, koje nositelju omogućuju pristup istoj profesiji odnosno obavljanje iste profesije kao u matičnoj državi članici. Također se utvrđuju propisi o djelomičnom pristupu reguliranoj profesiji i priznavanju stručnih pripravnštava obavljenih u drugoj državi članici.

Direktiva 2005/36/EZ namijenjena je samo stručnjacima koji su kvalificirani za određeno zanimanje u jednoj državi članici, a žele se baviti istim zanimanjem u drugoj državi članici. Ne primjenjuje se na one koji žele studirati u drugoj državi članici, niti na one koji su počeli izobrazbu u jednoj državi članici i žele ga nastaviti u drugoj državi članici.

Primjenjuje se na sve državljane država članica koji žele obavljati uređenu profesiju u državi članici različitoj od one u kojoj su stekli svoje stručne kvalifikacije, bilo u svojstvu zaposlene ili samostalno zaposlene osobe, uključujući i slobodne profesije.

Također se primjenjuje na sve državljane države članice koji su obavili stručni pripravnički staž izvan matične države članice. Odnosno, primjenjuje se na osobe koje u trenutku kada traže priznanje imaju državljanstvo jedne od 31 zemalja članica EGP-a, čak i ako su ranije imali drugo državljanstvo, kao i na osobe s dvostrukim državljanstvom.

Direktiva se primjenjuje i na državljane trećih zemalja koji su članovi obitelji građanina EU-a i koriste svoje pravo na slobodno kretanje unutar Europske unije, kao i one koji imaju status osoba sa stalnim boravkom, te na izbjeglice. Međutim, prava osoba sa stalnim boravkom ograničenja su od prava članova obitelji građanina EU-a. Treba napomenuti da za Švicarsku vrijede posebna pravila vezana za priznavanje stručnih

kvalifikacija.

Razlikujemo tri glavne kategorije profesija koje podliježu drugačijim pravilima *Direktive*, a to su:

- *sektorske profesije* - profesije za koje su minimalni uvjeti osposobljavanja usklađeni na europskoj razini: liječnik, medicinska sestra za djelatnost opće zdravstvene njege, doktor dentalne medicine, veterinar, primalja, ljekarnik i **arhitekt**
- *profesije navedene u Prilogu IV. Direktive 2005/36/EZ* - profesije iz područja trgovine, industrije ili poduzetništva
- *profesije iz općeg sustava* - sve druge profesije

U svrhu ove direktive, profesionalne djelatnosti arhitekta su djelatnosti koje se redovito izvršavaju na temelju službenog nazva "arhitekt".

**U Hrvatskoj se prema "Pravilniku o priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija za obavljanje arhitektonske djelatnosti", djelatnost arhitekta smatra ona koja se redovito izvodi isključivo na temelju profesionalnog naziva "ovlašteni arhitekt" i "ovlašteni arhitekt - urbanist".*

2.B.2. PRIVREMENO I POVREMENO ILI TRAJNO PRUŽANJE USLUGA REGULIRANIH PROFESIJA

Pružanje usluga može biti **privremeno i povremeno** ili **trajno**, a postupci priznavanja stručnih kvalifikacija nisu isti za oba slučaja.

Trajno pružanje usluga, podrazumijeva **poslovni nastan**, odnosno stabilan i dugotrajan smještaj u državi članici. Prema tumačenju *Jedinstvene kontaktne točke* pri *Hrvatskoj gospodarskoj komori*, radi se o stvarnom izvođenju gospodarske djelatnosti od strane pružatelja usluga u neodređenom vremenskom razdoblju i sa stalnom infrastrukturom gdje se stvarno obavlja djelatnost pružanja usluga. Može se zaključiti da je za poslovni nastan važna zakonska mogućnost obavljanja neke djelatnosti, tj. njene registracije ili, najkraće rečeno, predstavlja pravo i obvezu obavljanja gospodarske djelatnosti prema propisima države u kojoj je subjekt nastanjen. U Hrvatskoj, za trgovačka društva primjenjuje se Zakon o trgovačkim društvima, za obrte Zakon o obrtu, a za regulirane profesije zakoni koji ih reguliraju. Dok pravna osoba ne može postojati bez nekog oblika poslovnog nastana, fizička osoba može imati poslovni nastan (kao obrtnik, ovl. arhitekt) i obavljati tu gospodarsku djelatnost.

Ako osoba već ima zakoniti poslovni nastan u državi članici u smislu *Direktive* i *privremeno* se želi baviti svojom strukom u drugoj državi članici i pružati uslugu u toj državi članici, obuhvaćena je pravilima *Direktive 2005/36/EZ* koja se primjenjuju na pružanje usluga. Privremena narav usluge procjenjuje se od slučaja do slučaja, ovisno o učestalosti, trajanju i prirodi obavljanja usluge.

Na osobu koja se fizički nalazi na teritoriju države članice domaćina, a pruža uslugu u državi članici domaćinu ne napuštajući svoju državu članicu podrijetla, odnosi se *Direktiva 2000/31/EZ o elektroničkoj trgovini* ili *Direktiva 2006/123/EZ o uslugama na unutarnjem tržištu* (a ne *Direktiva 2005/36/EZ o priznavanju stručnih kvalifikacija*). *Electronic Commerce Directive* (2000/31/EZ) utvrđuje pravila koja olakšavaju pružanje online usluga u Europskoj uniji i osigurava da usluge zadovoljavaju određene kriterije.

- SLOBODA PRUŽANJA USLUGA - privremeno i povremeno pružanje usluga (čl. 5. – 9.)

Općenito se u slučaju *privremenog i povremenog pružanja usluga*, pod pojmom „usluga“ podrazumijeva privremeno poduzimanje ekonomskih aktivnosti u drugoj državi članici, u kojoj pružatelj, odnosno primatelj usluge (fizička ili pravna osoba) **nije nastanjen**, a koja se uobičajeno pruža uz novčanu naknadu.

Opća pravila i uvjeti za *privremeno i povremeno pružanje usluga* u drugim državama članicama su:

- stečena stručna kvalifikacija u državi ugovornici EGP-a ili trećoj državi
- obavezan poslovni nastan u jednoj od država članica EGP-a prema pravilima za bavljenje istom reguliranim profesijom u toj državi
- prethodno bavljenje profesijom dvije godine u posljednjih deset godina u matičnoj državi u slučaju da država u kojoj osoba ima poslovni nastan ne regulira profesiju za koju je kvalificirana

Kandidat gubi mogućnost pružanja usluge obavljanjem regulirane profesije u državi domaćinu, ukoliko u njoj uspostavi poslovni nastan ili mu je zabranjeno obavljanje određene regulirane profesije u toj državi.

Korisni linkovi:

Popis reguliranih profesija u Republici Hrvatskoj:

http://www.husi.hr/download/Popis_reguliranih_profesija_RH.pdf

Provjera je li određena profesija regulirana u pojedinim državama članicama EGP-a:

http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/regprof/index.cfm?fuseaction=home.home

Socijalna prava prema nacionalnom zakonodavstvu pojedinih država članica EGP-a:

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=858&langId=en>

Izjava koja se daje unaprijed ako se davatelj usluga seli (Čl. 7.)

U slučaju kada se prvi put pruža usluga na teritoriju druge države članice, ona može zatražiti od davatelja usluga da unaprijed obavijesti nadležno tijelo u državi članici domaćinu *izjavom*.

Izjava nije isto što i *zahtjev* za priznavanje kvalifikacija, no *Direktiva* ne obvezuje države članice da traže takvu izjavu.

Ako država članica odluči tražiti izjavu tog tipa, ona vrijedi jednu godinu, a jedanput godišnje se produljuje ako davatelj usluga namjerava nastaviti privremeno ili povremeno pružati usluge u toj državni članici.

Izjava sadrži sljedeće podatke: puno ime, kontakt podatke (adresa, broj telefona, e-mail i sl.) i državljanstvo. Također treba navesti profesiju za koju je pružatelj usluga kvalificiran u državi članici u kojoj ima poslovni nastan i profesiju kojom se želi baviti u državi članici domaćinu. Treba navesti i podatke o osiguranju od profesionalne odgovornosti (ime osiguravajućeg društva, broj ugovora). Može se spomenuti nude li se usluge na teritoriju države članice o kojoj se radi prvi put ili se prijavljuje za godišnje produženje.

Uz izjavu, od davatelja usluga se mogu zatražiti dodatne informacije, kao i dokaz o nacionalnosti, potvrdu pravne osnove u državi članici za bavljenje djelatnostima o kojima je riječ i dokaz da nema zabranu bavljenja zanimanjem, dokaz o stručnim kvalifikacijama, potvrdu znanja jezika i sl. Nadležno tijelo države članice domaćina ne može tražiti originalne dokumente, ali može ovjerene kopije.

Razmatranje izjave može potrajati do pet mjeseci, ali se ona može predati u bilo kojem trenutku prije pružanja usluge prvi put. U praksi nije potrebno čekati odgovor nadležnog tijela i moguće je odmah započeti s radom na teritoriju države članice domaćina, osim u slučaju bavljenja profesijom koja uključuje potencijalnu prijetnju javnom zdravlju ili sigurnosti. U tom slučaju tijelo u državi članici domaćinu može provjeriti kvalifikaciju kandidata, što može odgoditi početak rada.

Izjava treba biti u pisanom obliku i dostavlja se običnim pismom, preporučenim pismom, faksom, e-mailom itd. Izjava se predaje nadležnom tijelu ili izravno na jedinstvenom mjestu kontakta (*Jedinstvenoj kontaktnoj točki*) navedenom u *Direktivi 2006/123/EZ o uslugama na unutarnjem tržištu*. To mjesto omogućava obavljanje svih procedura i formalnosti u navedene svrhe.

Usluga se obavlja pod stručnom titulom koja postoji u propisima države članice osnivanja, ako takva titula postoji u toj državi članici za stručnu djelatnost o kojoj je riječ. Titula se navodi na službenom jeziku ili na jednom od službenih jezika države članice osnivanja na takav način da se izbjegne moguća zamjena s titulom koja postoji u propisima države članice domaćina.

Pri prvom pružanju usluga, u slučaju reguliranih profesija koje utječu na javno zdravlje ili sigurnost i na koje se primjenjuje automatsko priznavanje, nadležno tijelo države članice domaćina može provjeriti stručne kvalifikacije pružatelja usluga prije prvog pružanja usluge. U slučaju prevelikih razlika između stručnih kvalifikacija pružatelja usluga i osposobljavanja koje se zahtijeva u državi članici domaćinu ako da se ugrožava javno zdravlje ili sigurnost, država članica domaćin dužna je omogućiti pružatelju usluga da dokaže, putem ispita za provjeru osposobljenosti.

Za početak rada nije potrebno odobrenje i registracija članstva u strukovnoj organizaciji ili tijelu, ali privremena ili *pro forma* registracija može ipak biti potrebna, pod uvjetom da ne odgađa ili komplicira pružanje usluge.

Za hrvatske državljane koji žele privremeno, u određenom razdoblju obavljati gospodarsku djelatnost u svojstvu zaposlene ili samozaposlene osobe, izdaje se **EU potvrda** (A1) za izaslanje u EU. Više detalja o potvrdi nalazi se u poglavlju 2.E.- *Poslovanje europskih arhitekata u praksi*.

- **POSLOVNI NASTAN - trajno pružanje usluga** (Čl.10.)

Poslovni nastan je pravo da u nekoj državi članici fizička ili pravna osoba iz druge države članice obavlja svoje ekonomske aktivnosti kroz neodređeno, odnosno dulje vrijeme. Kada se pružatelj usluga poslovno nastanjuje u drugoj državi članici da bi se bavio reguliranom profesijom, njegove će kvalifikacije biti provjerene.

Za arhitektonsku profesiju usklađeni su minimalni uvjeti osposobljavanja na europskoj razini, jer se arhitektonska struka ubraja u *sektorske profesije*. Pojednosti koje se odnose isključivo na arhitekta, navode se u člancima 46. do 49. te u prilogu V. (točka 5.7.1) i VI. (točka 6.).

Priznavanje stručnih kvalifikacija

Stručne kvalifikacije obuhvaćaju formalno obrazovanje i stručnu, odnosno profesionalnu osposobljenost. Razlikujemo nekoliko načina priznavanja istih:

- a) opći sustav priznavanja
- b) priznavanje stručnog iskustva
- c) automatsko priznavanje

a) ***Opći sustav priznavanja stručnih kvalifikacija*** (čl.10.)

Primjenjuje se u svim slučajevima, osim onih pod b) i c), te ukoliko podnositelj zahtjeva (u našem slučaju - arhitekt) ne ispunjava uvjete navedene u prilogu V. točki 5.7.1.

Ako kvalifikacija arhitekta ne potvrđuje izobrazbu u skladu s *Direktivom 2005/36/EZ*, arhitekt nema pravo na automatsko priznavanje i zbog toga kvalifikacije mogu biti provjeravane, ali samo prvi put kad se boravi u državi članici domaćinu radi pružanja usluga.

Ako je arhitekt stekao kvalifikaciju u zemlji koja nije članica EU-a, ali je već dobio početno priznanje u drugoj državi članici i ta država članica potvrdi da se bavio konkretnom profesijom najmanje tri godine na njezinom teritoriju, na priznavanje kvalifikacije se također primjenjuju opća pravila o priznavanju diploma, tj. priznavanje se vrši unutar *općeg sustava*.

Tijelo odgovorno za provjeru kvalifikacije može tražiti sljedeće informacije o izobrazbi: ukupno trajanje obrazovanja, predmete koji su odslušani i u kojem obimu, omjer teorije i prakse. Također mogu tražiti informacije o stručnom iskustvu i o daljnjem usavršavanju, seminarima i drugim tečajevima pored prvobitnog obrazovanja.

Pet je razina stručnih kvalifikacija (osposobljenosti):

- 1) potvrda o stručnosti (koja nije sastavni dio svjedodžbe ili diplome)
- 2) svjedodžba koja dokazuje uspješan završetak srednjeg obrazovanja
- 3) diploma koja potvrđuje uspješan završetak izobrazbe nakon srednjoškolskog stupnja (ukoliko je ono potrebno za upis na sveučilište, veleučilište ili sličnu ustanovu)
- 4) diploma koja dokazuje uspješno osposobljavanje na stupnju iznad srednjoškolskog obrazovanja u trajanju od tri ili najviše četiri godine na sveučilištu ili visokom učilištu, (a može biti izraženo i istovjetnim ECTS bodovima)
- 5) diploma koja potvrđuje uspješni završetak obrazovnog programa na sveučilištu (visokom učilištu i sl.) u trajanju od najmanje četiri godine (ili izraženo u istovjetnim ECTS bodovima)

Svaka država članica dodjeljuje jednaka prava pristupu profesiji i priznaje kvalifikaciju ako:

- je kandidat stekao stručnu kvalifikaciju u državi ugovornici EGP-a i posjeduje potvrdu o kompetencijama ili dokaz o formalnoj osposobljenosti koji traži država ugovornica EGP-a za obavljanje regulirane profesije, ili
- je obavljao tu profesiju u punom radnom vremenu najmanje dvije godine u zadnjih deset godina u državi ugovornici EGP-a ako profesija nije regulirana u zemlji podrijetla

Ukoliko postoje, država domaćin, može nametnuti kompenzacijske mjere koje obuhvaćaju: razdoblje prilagodbe do trigodine ili test sposobnosti.

Država domaćin pritom mora uzeti u obzir profesionalno iskustvo. Kandidat može izabrati koju će mjeru prihvatiti, osim kod zanimanja koja zahtijevaju precizno znanje o nacionalnom pravu. Tada država članica

može izreći jednu od mjera, dok se u drugim strukama takav zahtjev može nametnuti nakon savjetovanja s drugim državama članicama i Komisijom.

b) **Priznavanje stručnog iskustva** (čl.16.)

Primjenjuje se kod djelatnosti kod kojih je za priznavanje određene stručne kvalifikacije dovoljno stručno iskustvo koje pokazuje opće, poslovno ili stručno znanje i sposobnosti. U slučaju znatnijih razlika u obrazovanju i profesionalnom iskustvu, država domaćin može tražiti pripravnički staž ili test sposobnosti.

c) **Automatsko priznavanje stručnih kvalifikacija** (čl.21.)

Automatsko priznavanje dokaza stručnih kvalifikacija odnosi se na sva sektorska zanimanja (zvanja medicinske struke, veterinarske struke i **arhitekta**). No, hoće li arhitekt imati pravo na automatsko priznavanje ili ne, ovisi o vrsti programa izobrazbe koju je završio.

Da bi koristio automatsko priznavanje, mora posjedovati kvalifikaciju koju je navela određena država članica u Prilogu V. *Direktive 2005/36/EZ* (točka 5.7.1.) tj. formalnu kvalifikaciju i potvrdu/certifikat koji ide uz nju. Ta kvalifikacija treba potvrditi osposobljavanje koje ispunjava minimalne uvjete izobrazbe iz članka 46. *Direktive***.

Dokaze o stručnim kvalifikacijama i propisane dokumente moraju izdati nadležna tijela država članica (nadležno tijelo u Hrvatskoj je HKA).

****Čl. 46. Direktive 2005/36/EZ o priznavanju stručnih kvalifikacija navodi da osposobljavanje arhitekata u EU-u obuhvaća:**

(a) *ukupno najmanje pet godina redovnog studija na sveučilištu ili usporedivoj obrazovnoj ustanovi, koje se završava uspješno položenim ispitom sveučilišnog tipa; ili*

(b) *najmanje četiri godine redovnog studija na sveučilištu ili sličnoj obrazovnoj ustanovi, koje se završava uspješno položenim ispitom sveučilišnog tipa, uz priloženu potvrdu o završetku dvogodišnjeg stručnog pripravničkog staža.*

Broj godina akademskog studija može osim toga biti izražen istovjetnim bodovima ECTS.

Stručni pripravnički staž odvija se tek nakon završene prve tri godine studija. Najmanje godina dana stručnog pripravničkog staža je nadogradnja znanja, vještina i kompetencija stečenih tijekom studija. Stoga se stručni pripravnički staž odvija pod nadzorom osobe ili tijela koja su nadležna tijela države članice domaćina za to ovlastila. Takav nadzirani pripravnički staž može se odvijati u bilo kojoj zemlji. Stručni pripravnički staž ocjenjuje nadležno tijelo u državi članici domaćinu.

Čl. 47. Direktive 2005/36/EZ dopušta odstupanje od uvjeta osposobljavanja arhitekata – gdje se, sukladno principu automatskog priznavanja, priznaje: osposobljavanje koje je dio programa socijalnih poboljšanja ili izvanrednog sveučilišnog studija, što se potvrđuje ispitom iz arhitekture koji položi stručnjak koji je sedam ili više godina radio u području arhitekture, pod nadzorom arhitekta ili arhitektonskog ureda. Taj ispit mora biti na sveučilišnom stupnju i istovjetan završnom ispitu sveučilišnog tipa.

Članak 46. Zakona o reguliranim profesijama i priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija (Narodne novine 124/2009 i 45/2011) navodi da:

Osposobljavanje arhitekata obuhvaća ukupno najmanje četiri godine sveučilišnog studija u punoj nastavnoj satnici ili šest godina sveučilišnog studija od kojih su najmanje tri godine sveučilišnog studija u punoj nastavnoj satnici na sveučilištu ili drugoj ustanovi visokog obrazovanja koja provodi obrazovanje priznatog istovjetnog stupnja. Osposobljavanje mora biti takvo da omogućiti uspješno polaganje završnog ispita sveučilišnog stupnja.

Članak 47. Zakona o reguliranim profesijama i priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija također dopušta odstupanje od uvjeta za osposobljavanje arhitekata za pojedine slučajeve

Priznavanje dokaza o formalnim kvalifikacijama putem stečenih prava odnosi se na arhitekta čija kvalifikacija potvrđuje program izobrazbe koji je počeo prije referentne akademske godine navedene u Prilogu V. *Direktive* tj. ukoliko je osoba stekla svoju kvalifikaciju prije nego je njena zemlja postala članica EU.

Prema čl. 49. *Direktive*, svaka država članica prihvaća dokaz o formalnim kvalifikacijama za arhitekta naveden u Prilogu VI., točki 6., koji izda druga država članica, a koji potvrđuje program osposobljavanja koji je počeo najkasnije u referentnoj akademskoj godini iz tog Priloga.

Čak i ako nije ispunjen minimum zahtjeva iz članka 46. i ne obuhvaća navedeno u Prilogu V. ili Prilogu VI. *Direktive*, svejedno se može primijeniti automatsko priznavanje ako se predloži dokaz (potvrda) države članice podrijetla da je kandidat ovlašten koristiti profesionalni naziv „arhitekt“ u toj državi članici prije datuma utvrđenog u *Direktivi* i da se uspješno i zakonito bavio tom profesijom najmanje tri uzastopne godine tijekom pet godina prije izdavanja potvrde.

Za arhitekta kojima je dokaz o formalnim kvalifikacijama izdala nekadašnja Jugoslavija, kvalifikacija podliježe jednoj od odredaba koje se odnose na posebna stečena prava iz *Direktive* i moraju se ispunjavati traženi uvjeti vezani za stručno iskustvo i popratne izjave, kako bi se ostvarilo pravo na automatsko priznavanje na toj osnovi***.

*** *Prema Zakonu o reguliranim profesijama i priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija (Narodne novine 124/2009 i 45/2011) diplome, svjedodžbe i druge javne isprave kojima se potvrđuje uspješno završeno formalno obrazovanje i po potrebi stručno usavršavanje i osposobljavanje, a koje je izdalo nadležno tijelo na području bivše Jugoslavije prije 8. listopada 1991. godine, izjednačene su po pravnoj snazi s diplomama, svjedodžbama i drugim javnim ispravama izdanima od nadležnih tijela Republike Hrvatske te ne podliježu provjeri u postupku priznavanja inozemnih stručnih kvalifikacija. Nadležno ministarstvo izdaje potvrde o valjanosti javnih isprava o formalnoj osposobljenosti iz stavka 1. ovoga članka koje su hrvatski ili strani državljani stekli u republikama bivše Jugoslavije prije 8. listopada 1991. godine.*

Dokaz formalnih kvalifikacija arhitekta koji koriste stečena prava (Prilog VI.) za Hrvatsku su:

- Diploma 'magistar inženjer arhitekture i urbanizma/magistra inženjerka arhitekture i urbanizma' - Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
- Diploma 'magistar inženjer arhitekture / magistra inženjerka arhitekture' - Građevinsko-arhitektonski fakultet Sveučilišta u Splitu
- Diploma 'magistar inženjer arhitekture / magistra inženjerka arhitekture' - Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije Sveučilišta u Splitu
- Diploma 'diplomirani inženjer arhitekture' - Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
- Diploma 'diplomirani inženjer arhitekture / diplomirana inženjerka arhitekture' - Građevinsko-arhitektonski fakultet Sveučilišta u Splitu
- Diploma 'diplomirani inženjer arhitekture / diplomirana inženjerka arhitekture' - Fakultet građevinarstva, arhitekture i geodezije Sveučilišta u Splitu
- Diploma 'diplomirani arhitektonski inženjer' - Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
- Diploma 'inženjer' - Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
- Diploma 'inženjer' - Arhitektonsko-građevinsko - geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, za završeni studij na Arhitektonskom odjelu Arhitektonsko-građevinsko-geodetskog fakulteta
- Diploma 'inženjer' - Tehnički fakultet Sveučilišta u Zagrebu za završeni studij na Arhitektonskom odsjeku Tehničkog fakulteta
- Diploma "inženjer" - Tehnički fakultet Sveučilišta u Zagrebu za završen studij na Arhitektonsko-inženjerskom odjelu Tehničkog fakulteta
- Diploma "inženjer arhitekture" - Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Sve diplome moraju biti popraćene potvrdom članstva u Hrvatskoj komori arhitekata iz Zagreba, izdanoj od strane iste.

NAPOMENA: Do verifikacije programa hrvatskih sveučilišta (u naredne dvije godine), za hrvatske arhitekta koji žele raditi u državama EGP-a, neće se primjenjivati *automatsko priznavanje stručnih kvalifikacija*, već će se ono provoditi putem *općeg sustava priznavanja*.

Automatsko priznavanje na temelju zajedničkih načela osposobljavanja pretpostavlja da se značajnije razlike među državama članicama u pogledu zahtjeva za obrazovanje za određenu reguliranu profesiju mogu nadoknaditi (bez kompenzacijskih mjera) ako kandidat zadovoljava skup minimalnog znanja, vještina i kompetencija potrebnih za obavljanje određene profesije, odnosno *zajednički okvir osposobljavanja*. *Zajednički okvir osposobljavanja* ne zamjenjuje nacionalne programe osposobljavanja osim ako država članica odluči drugačije prema nacionalnom pravu. Tako se u Hrvatskoj na inozemne arhitekta ne primjenjuje *zajednički okvir osposobljavanja*, kao ni *zajednički testovi osposobljenosti*.

Dokumentacija i formalnosti

Kad nadležno tijelo države članice domaćina odlučuje o primjeni ovlaštenja za obavljanje dotične regulirane profesije, uz **zahtjev** za priznavanje kvalifikacije, nadležna tijela najčešće zahtijevaju sljedeće dokumente i potvrde (Prolog VII):

- potvrda o državljanstvu dotične osobe (npr. preslika osobne iskaznice)
- kopije potvrda o stručnoj osposobljenosti i dokaz o formalnim kvalifikacijama te potvrda o stručnom iskustvu, osim ako ispunjavate uvjete za korištenje automatskog priznavanja na temelju samog stručnog iskustva
- dokaz stručnog iskustva, ako je kvalifikacija stečena u trećoj zemlji i ako je tu kvalifikaciju već priznala druga država članica; (uz potvrdu se pružatelj usluga zaista bavio tom strukom najmanje tri godine na njezinom teritoriju)

Također se može zatražiti i:

- dokaz o dobrom karakteru ili ugledu, o tome da nije objavljen stečaj, potvrdu o ne postojanju obustave ili zabrane obavljanja profesije u slučaju ozbiljnog profesionalnog prekršaja ili kaznenog djela (uvjerenje o nekažnjavanju) ili izjavu pod prisegom o svemu navedenom,
- dokument o fizičkom ili mentalnom zdravlju,
- dokaz o financijskom stanju,
- dokaz da je kandidat osiguran od financijskih rizika koji proizlaze iz njegove profesionalne odgovornosti (uz potvrdu koju izdaju banke i osiguravajuća poduzeća druge države članice)

Dokumenti isključivo za **sektorske profesije** (uključuje arhitekta) koje nadležno tijelo države članice u kojoj se želi obavljati profesionalna djelatnost može tražiti:

- potvrdu o sukladnosti: to je potvrda koju izdaje država članica podrijetla i koja potvrđuje da je kvalifikacija zaista ona koja je obuhvaćena Direktivom;
- ako ste arhitekt bez kvalifikacija spomenutih u Prilogu V. ili u Prilog VI. i u drugim specifičnim situacijama predviđenima *Direktivom* (na primjer, kvalifikacije stečene u nekadašnjoj Jugoslaviji), traži se potvrda države članice podrijetla o valjanosti i zakonitoj stručnoj praksi u predmetnoj struci (općenito najmanje tri uzastopne godine tijekom pet godina koje su prethodile dodjeli te potvrde). U određenim slučajevima, u potvrdi mora također biti navedeno da ste bili ovlašteni koristiti profesionalni naziv arhitekta u državi članici podrijetla prije datuma navedenog u *Direktivi* za dotičnu državu članicu.

U slučaju opravdanih sumnji, država članica domaćin može tražiti od nadležnih tijela države članice potvrdu o autentičnosti dokumenata.

Postupak uzajamnog priznavanja stručnih kvalifikacija

Nadležna vlast države članice domaćina potvrđuje primitak zahtjeva za dobivanje odobrenja za obavljanje zakonski uređenih profesija u roku jednog mjeseca od dana primitka i mora obaviti postupak provjere zahtjeva u roku tri mjeseca.

Korištenje profesionalnih titula

Ako je, u državi članici domaćinu, korištenje profesionalnih titula za neku od djelatnosti unutar predmetne profesije zakonski uređeno, državljani drugih država članica koji su ovlašteni za obavljanje zakonski uređene profesije koriste profesionalne titule države članice domaćina koje odgovaraju toj profesiji u toj državi članici te koriste odgovarajuće kratice. Ukoliko je titula uvjetovana članstvom u nekoj udruzi ili organizaciji (npr. HKA-u) potrebno je podnijeti dokaze o članstvu u toj udruzi ili organizaciji.

Korištenje akademskih titula

Država članica domaćin osigurava odgovarajućim osobama pravo na korištenje akademskih titula koje su im dodijeljene u državi članici porijekla, kao i mogućih skraćenih oblika istih, na jeziku države članice porijekla. U slučaju kada je za određenu titulu u državi domaćinu potrebna dodatna izobrazba, koristi se akademska titula države članice porijekla na odgovarajući način, koji odredi država članica domaćin.

Znanje jezika

Stručnjaci kojima su priznate stručne kvalifikacije moraju znati jezike koji su potrebni za obavljanje profesije u zemlji članici domaćinu.

Kontrole se mogu nametnuti u slučajevima u kojima postoji ozbiljna i konkretna sumnja o dostatnosti stručnjakova znanja jezika u odnosu na profesionalne djelatnosti koje taj stručnjak namjerava obavljati. Kontrole se mogu provoditi samo nakon izdavanja europske strukovne iskaznice ili nakon prepoznavanja stručnih kvalifikacija, ovisno o slučaju.

Priznavanje stručnog pripravničkog staža

Ako se za pristup reguliranoj profesiji u matičnoj državi članici zahtijeva završen stručni pripravnički staž, nadležno tijelo matične države članice, prilikom razmatranja zahtjeva za odobrenje obavljanja regulirane profesije, priznaje stručni pripravnički staž obavljen u drugoj državi članici te uzima u obzir stručni pripravnički staž obavljen u trećoj zemlji.

Korisni linkovi:

Stranice Europskog parlamenta - revidirana Direktiva 2005/36/EZ o priznavanju stručnih kvalifikacija (CELEX 32005I0036) od 9. listopada 2013:

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2013-0408+0+DOC+XML+V0//HR>

Stranice Europske komisije - općenito:

http://ec.europa.eu/index_hr.htm

Detaljnije odgovore na eventualna pitanja, možete pronaći u Korisničkoj uputi uz Direktivu 2005/36/EZ:

<http://www.komora-primalja.hr/datoteke/KORISNICKA%20UPUTA.pdf>

2.B.4. POJMOVNIK

- **države EGP-a** – države na Europskom gospodarskom (ekonomskom) području (EGP/EEP), a čine ga sve države članice EU-a, te Island, Lihtenštajn i Norveška (eng. European Economic Area – EEA)

- **treće države** – države koje nisu ugovornice EGP-a

- **regulirana (uređena) profesija** - profesionalna djelatnost ili skupina profesionalnih djelatnosti kod kojih je pristup i obavljanje, odnosno način obavljanja djelatnosti na temelju zakonskih akata, odnosno podzakonskih ili drugih akata donesenih na temelju zakonskih ovlaštenja, izravno ili neizravno uvjetovan posjedovanjem određenih stručnih kvalifikacija, kao i profesionalna djelatnost ili skupina profesionalnih djelatnosti kojom se bave članovi strukovnih organizacija s profesionalnim nazivom

- **profesionalni naziv** - naziv koji daje svojem nositelju pravo na obavljanje određene regulirane profesije

- **stručne kvalifikacije** – obuhvaćaju formalno obrazovanje i profesionalnu osposobljenost (stručno usavršavanje i osposobljavanje nakon završetka formalnog obrazovanja, kao i moguće stručno iskustvo stečeno pri obavljanju regulirane profesije u državi ugovornici EGP-a), na temelju čega je kandidat stekao pravo obavljanja određene regulirane profesije u državi ugovornici EGP-a, potkrepljuju se *dokazima o formalnoj osposobljenosti*

- **stručno usavršavanje i osposobljavanje** – svako usavršavanje i osposobljavanje nakon završetka formalnog obrazovanja koje je izričito usmjereno na obavljanje određene regulirane profesije, a koja obuhvaća jedan ili više programa koji su, tamo gdje je to primjereno, nadopunjeni odgovarajućim stručnim osposobljavanjem, odnosno vježbeničkom ili stručnom praksom

- **“Europski sustav prikupljanja i prenošenja bodova u visokom obrazovanju ili bodovi ECTS”**: sustav bodovanja za visoko obrazovanje kojim se koristi u Europskom prostoru visokog obrazovanja (tzv. Bolonjski sustav)

- **stručno iskustvo** – stvarno obavljanje profesije u državi ugovornici EGP-a u skladu s primjenjivim propisima

- **osposobljavanje** – obuhvaća formalno obrazovanje i, tamo gdje je to primjereno, stručno usavršavanje i osposobljavanje nakon završetka formalnog obrazovanja

- **dokaz o formalnoj osposobljenosti** – diplome, svjedodžbe i druge javne isprave koje je izdalo nadležno tijelo države ugovornice EGP-a, a kojima se potvrđuje uspješno završeno formalno obrazovanje i po potrebi stručno usavršavanje i osposobljavanje koje je stečeno u državi ugovornici EGP-a; obuhvaća i diplome, svjedodžbe i druge javne isprave koje je izdalo nadležno tijelo treće države nositelju takvih isprava koji ima tri godine stručnog iskustva na području države ugovornice EGP-a, a koje su potvrđene od strane te države ugovornice EGP-a i daju pravo njihovom nositelju da obavlja određenu profesiju unutar granica države ugovornice EGP-a prema njezinim važećim propisima

- **razdoblje prilagodbe** – obavljanje regulirane profesije u državi članici domaćinu pod nadzorom osposobljenog stručnjaka, koje može biti popraćeno stručnim usavršavanjem i osposobljavanjem te podliježe ocjenjivanju. Osposobljenim stručnjakom smatra se osoba koja je kvalificirani predstavnik struke s odgovarajućim stručnim iskustvom. Detaljna pravila kojima se uređuje razdoblje prilagodbe i njegovo ocjenjivanje te status kandidata za vrijeme razdoblja prilagodbe utvrđuje nadležno tijelo uzimajući u obzir činjenicu da je kandidat kvalificirani stručnjak u državi ugovornici EGP-a.

- **provjera osposobljenosti** – provjera stručnog znanja kandidata koju provode nadležna tijela države članice domaćina radi ocjene osposobljenosti kandidata za obavljanje regulirane profesije. Za potrebe provjere osposobljenosti, nadležno tijelo utvrđuje predmete koji nisu obuhvaćeni kandidatovim dokazima o formalnoj osposobljenosti te predmete koji podliježu provjeri osposobljenosti, a bitni su za bavljenje reguliranom profesijom u državi članici domaćinu.

- **nadležno tijelo** – je tijelo nadležno za provođenje postupka i utvrđivanje uvjeta za priznavanje inozemnih stručnih kvalifikacija, izdavanje rješenja o priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija, davanje informacija o postupku i uvjetima za priznavanje inozemnih stručnih kvalifikacija, te za poduzimanje ostalih radnji sukladno zakonu, a to su: nadležne strukovne organizacije ili druga nadležna tijela ili organizacije koje su posebnim propisima ovlaštene za provođenje postupka i utvrđivanje uvjeta za priznavanje stručnih kvalifikacija (u daljnjem tekstu: ovlaštena tijela), odnosno ministarstva u čijem su djelokrugu određene regulirane profesije (u daljnjem tekstu: nadležno ministarstvo) - u našem slučaju *Hrvatska komora arhitekata*.

- **automatsko priznavanje** – priznavanje inozemne stručne kvalifikacije koje se odnosi isključivo na državljane država članica EU-a s dokazom o formalnoj osposobljenosti izdanim u državi članici EU-a, kojim Republika Hrvatska priznaje tim dokazima jednaku valjanost kao i dokazima o formalnoj osposobljenosti koje sama izdaje.

- **sektorske profesije** – iako sve profesije pripadaju određenom sektoru, na ovaj se pojam nailazi u nekim dokumentima i pod njim se podrazumijevaju one profesije koje imaju propisane iste ili slične zakonske uvjete za obavljanje djelatnosti (isto nadležno tijelo za izdavanje traženih rješenja, iste krovne zakone i sl.), odnosno one za koje su minimalni uvjeti osposobljavanja usklađeni na europskoj razini: liječnik, medicinska sestra za djelatnost opće zdravstvene njege, doktor dentalne medicine, veterinar, primalja, ljekarnik i arhitekt.

2.C. DIREKTIVA 2006/123/EZ O USLUGAMA NA UNUTARNJEM TRŽIŠTU (CELEX 32006L0123) Directive 2006/123/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on services in the internal market

Ukidanje zapreka razvoju uslužnih djelatnosti između država članica ima ključnu važnost za jačanje integracije naroda Europe, te promicanje uravnoteženog i održivog gospodarskog i socijalnog napretka. U skladu s *Ugovorom o osnivanju Europske zajednice* unutarnje tržište obuhvaća prostor bez unutarnjih granica, u kojem je osigurano slobodno kretanje usluga. U skladu s *Ugovorom* osigurava se sloboda poslovnog nastana te se uspostavlja pravo pružanja usluga u *Zajednici*.

Ova *Direktiva* je usklađena i ne utječe na *Direktivu 2005/36/EZ o priznavanju stručnih kvalifikacija*. Ona se bavi pitanjima koja se ne odnose na stručne kvalifikacije, kao na primjer osiguranjem profesionalne odgovornosti, poslovnim komunikacijama, multidisciplinarnim djelatnostima i administrativnim pojednostavljenjem.

Ciljevi *Direktive o uslugama* implementirani su u *Zakon o uslugama* (Narodne novine 80/2011) kojim se definira pravo na poslovni nastan i slobodu pružanja usluga na teritoriju Republike Hrvatske, uz osiguravanje visokog stupnja sigurnosti i kvalitete tih usluga.

Principi pružanja usluga hrvatskih državljana u zemljama na području EGP-a, regulirani su pravnim okvirom drugih država članica i *Direktivom o uslugama*. U ovom se poglavlju daju osnovni principi primjene.

2.C.1. SLUČAJEVI NA KOJE SE DIREKTIVA ODNOSI

Direktiva o uslugama, kao i *Direktiva o priznavanju stručnih kvalifikacija*, daje pravni okvir s ciljem osiguranja slobode nastana i slobode kretanja usluga između država članica, ali se odnosi na sve inženjere, tj. i na one koji ne obavljaju usluge regulirane profesije.

Pružatelj usluga kao *fizička osoba* mora biti državljanin države članice ili *pravna osoba* s nastanom u državi članici. *Pravne osobe* su svi subjekti osnovani, odnosno upravljani, prema pravu države članice, bez obzira smatra li se prema nacionalnom pravu da imaju pravnu osobnost. Svi moraju biti obuhvaćeni provedbom *Direktive*.

Direktivom o uslugama nisu obuhvaćeni pružatelji fizičke osobe koje nisu državljani države članice, odnosno subjekti koji imaju nastan izvan EU-a ili nisu osnovani u skladu s propisima države članice.

Direktiva o uslugama primjenjuje se na sve usluge koje nisu izričito isključene i uspostavlja opći pravni okvir za velik broj usluga koje su regulirane posebnim propisima.

Usluge iz područja primjene ove *Direktive* obuhvaćaju najrazličitije djelatnosti koje su predmet stalnih promjena, uključujući poslovne usluge kao što su: upravno savjetovanje, certificiranje i testiranje; upravljanje objektima, uključujući održavanje ureda, oglašivanje, zapošljavanje, te usluge trgovačkih posrednika. Uključene su, također, usluge za poduzeća i potrošače, kao što je pravno ili porezno savjetovanje, poslovanje nekretninama, na primjer agencije za prodaju nekretnina; **graditeljstvo uključujući usluge arhitekata**, distribucijska trgovina, organizacija trgovačkih sajmova, najam automobila, putničke agencije. Obuhvaćene su, također, potrošačke usluge, kao što su usluge u području turizma uključujući usluge turističkih vodiča, rekreacijske usluge, sportski centri i zabavni parkovi, i, u onoj mjeri u kojoj ulaze u područje primjene ove *Direktive*, pomoćne usluge u kućanstvu, kao što je pomoć starijim osobama. Ove djelatnosti mogu uključiti usluge koje zahtijevaju neposrednu blizinu ili putovanje pružatelja i primatelja usluge te usluge koje se mogu pružati na daljinu uključujući putem interneta.

Direktiva se ne primjenjuje na zahtjeve kao što su propisi o prometu na cestama, razvoju ili uporabi zemljišta, prostornom planiranju, građevinskim normama, te administrativnim kaznama koje se određuju za nepoštivanje takvih propisa, koji izričito ne uređuju niti utječu na uslužnu djelatnost, ali ih tijekom izvođenja gospodarske djelatnosti pružatelji usluga moraju poštivati na jednaki način kao i pojedinci koji djeluju kao privatne osobe. Važno je ocijeniti učinak predmetnih zahtjeva.

U skladu s praksom Suda EU-a *Direktiva o uslugama* primjenjuje se na odredbe koje nalažu pravila strukovnih tijela, udruženja ili organizacija (u svojim dokumentima o osnivanju i radu).

Ako su odredbe *Direktive* u suprotnosti s odredbama nekog drugog akta Unije koji uređuje uslužne djelatnosti za specifične sektore ili struke, npr. za regulirane profesije, prednost ima odredba akta Unije koja se primjenjuje na te specifične sektore ili struke.

2.C.2. SLOBODA POSLOVNOG NASTANA ZA PRUŽATELJE USLUGA

(čl. 9 – 15.)

Usluga je u kontekstu ove *Direktive*, aktivnost samozapošljavanja (pružatelj usluge može biti fizička ili pravna osoba) i mora biti gospodarske prirode (pruža se uz naknadu), osim usluga koje su izuzete (uglavnom negospodarske usluge od općeg interesa - financijske, prometne, zdravstvene i sl). Usluge se pružaju poslovnom sektoru ili potrošačima.

Direktiva o uslugama primjenjuje se na **zahtjeve**, odnosno sve obveze, zabrane, uvjete, ograničenja nametnuta pružateljima usluga, odnosno primateljima usluga. Pod *zahtjevima* se podrazumijeva obveza ishođenja *odobrenja* ili davanja izjave nadležnim tijelima ili *jedinstvenim kontrolnim točkama*.

Odobrenje (u prijevodu Direktive – *ovlaštenje*) za novi poslovni nastan, pružatelju dopušta pristup ili izvođenje uslužne djelatnosti na čitavom državnom teritoriju, uključujući osnivanje agencija, društva kćeri, podružnica ili ureda.

Ishođenju odobrenja za obavljanje uslužne djelatnosti prethodi ispitni postupak, na nediskriminirajući, objektivan i transparentan način, opravdan kategorijom javnog interesa, te razmjerni zaštiti prava stranaka i javnog interesa.

Odobrenje se izdaje čim se odgovarajućim ispitivanjem utvrdi da su zadovoljeni uvjeti za njegovo donošenje (31 do 60 dana od uredno podnesenog zahtjeva). Odobrenje u pravilu nije vremenski ograničeno, osim u posebnim slučajevima.

Pružatelj usluga je dužan obavijestiti *jedinstvenu kontrolnu točku* u slučaju osnivanja društva kćeri čije djelatnosti ulaze u područje primjene Direktive (ili Zakona u RH), te promjene pravnog statusa, zbog čega više nisu ispunjeni uvjeti za prihvaćanje zahtjeva.

2.C.3. SLOBODNO KRETANJE USLUGA

(čl. 16 – 18.)

Države članice poštuju pravo pružatelja usluga da djeluju u državi članici EGP-a u kojoj nemaju poslovni nastan, ne uvjetujući pri tom obvezu ostvarivanja poslovnog nastana (sjedišta) u toj državi, upis u registar nadležnih tijela (osim u iznimnim slučajevima), zabranu uspostave neke vrste infrastrukture (ureda, kancelarije itd.), primjenu specifičnih ugovornih odredbi na odnos između pružatelja i primatelja usluge kojima se samostalno zaposlenim osobama onemogućuje ili ograničava pravo na pružanje usluga i sl.

2.C.4. PRAVA PRIMATELJA USLUGA I POMOĆ

(čl. 19.- 21.)

Primatelju usluga ne smiju se propisivati uvjeti ograničavanja korištenja usluga pružatelja usluga s poslovnim nastanom (sjedištem) u drugoj državi ugovornici EGP-a.

Nadležno tijelo države članice osigurava primatelju usluga pristup informacijama vezano za pristup i pružanje uslužnih djelatnosti, zaštitu potrošača, opće informacije o raspoloživim pravnim lijekovima u slučaju spora, kontaktne podatke organizacija ili udruga, uključujući ***Mrežu europskih centara za zaštitu potrošača***.

2.C.5. SIGURNOST I KVALITETA USLUGA

(čl. 22.- 27.)

Informacije o pružateljima i njihovim uslugama

Prema čl. 22. *Direktive o uslugama*, pružatelj usluga dužan je primateljima usluga staviti na raspolaganje informacije:

- **naziv pružatelja usluge**, njegov pravni status i oblik, adresu sjedišta i podatke za brzo kontaktiranje i neposredno komuniciranje
- **naziv registra** i registracijski broj pružatelja usluga ili istovjetna sredstva identifikacije u tom registru, ako je pružatelj usluge registriran u trgovačkom, obrtnom ili drugom javnom registru,

- **pojediniosti o relevantnom nadležnom tijelu** ili jedinstvenoj kontaktnoj točki, ako djelatnost podliježe postupku ishođenja odobrenja
- **identifikacijski broj** iz članka 22. stavka 1. Šeste direktive Vijeća 77/388/EEZ od 17. svibnja 1977.god. o usklađivanju zakona država članica o porezu na promet – Zajednički sustav poreza na dodanu vrijednost: jedinstvena osnova za ocjenjivanje, ako djelatnost podliježe plaćanju poreza na dodanu vrijednost (VAT broj)
- **stručnu kvalifikaciju** i državu članicu u kojoj je priznata ta stručna kvalifikacija, za regulirane profesije, sva profesionalna tijela ili slične ustanove u kojima je pružatelj usluga registriran,
- **opće uvjete i klauzule** koje, ako postoje, koristi pružatelj usluge, uključujući ugovorne klauzule koje pružatelj koristi u odnosu na zakon koji se primjenjuje na ugovor i/ili nadležne sudove,
- **postojanje eventualnog jamstva** nakon prodaje, koje nije propisano zakonom,
- **cijenu usluge**, ako pružatelj usluge unaprijed odredi cijenu za određenu vrstu usluge,
- **glavna obilježja usluge**,
- **osiguranje ili jamstva**, te kontaktne informacije osiguravatelja, te teritorijalnu pokrivenost.

Osiguranje i jamstva profesionalne sigurnosti

Pružatelj usluge je obavezan obavijestiti primatelja usluge o opasnostima koje po svojoj prirodi mogu predstavljati izravnu i posebnu opasnost za zdravlje ili sigurnost primatelja usluge ili treće osobe, ili rizik za financijsku sigurnost primatelja usluge.

Izravna i posebna opasnost znači opasnost koja izravno proizlazi iz pružanja usluge.

Zdravlje i sigurnost znači sprječavanje smrtnog slučaja ili ozbiljne osobne ozljede primatelja usluge ili treće osobe.

Financijska sigurnost znači sprječavanje značajnog novčanog gubitka ili pada vrijednosti imovine primatelja usluga.

U navedenom je slučaju pružatelj usluga dužan imati osiguranje ili jamstvo profesionalne odgovornosti (osiguranje koje pružatelj usluge zaključuje u vezi s potencijalnim odgovornostima prema primateljima i trećim stranama koje proizlaze iz pružanja usluge).

Kada se pružatelj usluga poslovno nastanjuje na teritoriju države članice, nadležna tijela ne mogu zahtijevati osiguranje ili jamstvo profesionalne odgovornosti, ako je u drugoj državi članici pružatelj već pokriven jamstvom koje je jednakovrijedno ili bitno usporedivo s obzirom na namjenu ili pokriće koje se osigurava u smislu osiguranog rizika, osigurane svote ili gornje granice jamstva i mogućeg isključenja iz pokrića. U slučaju djelomične jednakovrijednosti države članice mogu zatražiti dodatna jamstva za pokriće nepokrivenih rizika.

Kao dostatni dokaz osiguranja od profesionalne odgovornosti ili drugo jamstvo, prihvaćaju se potvrde takvog osiguranja izdane od ovlaštenih financijskih institucija i osiguravatelja sa sjedištem u državi ugovornici EGP-a.

Poslovne (tržišne) komunikacije reguliranih struka

Poslovne (tržišne) komunikacije su sve one koje su namijenjene promicanju robe, usluga ili imidža poduzeća, organizacije ili osobe koja obavlja gospodarsku djelatnost ili aktivnosti. Detaljnije obrazloženje pojma nalazi se u *pojmovniku* na kraju poglavlja.

Tržišne komunikacije reguliranih profesija moraju poštivati profesionalna pravila koja su sukladna specifičnoj prirodi profesije, a posebno ona pravila koja se odnose na njezinu neovisnost, dostojanstvo, integritet i poslovnu tajnu. Pravila o tržišnoj komunikaciji moraju biti nediskriminirajuća, opravdana prevladavajućim kategorijama javnog interesa te razmjerna.

Multidisciplinarne djelatnosti

Pružateljima usluga se ne mogu propisati uvjeti koji ih obvezuju na obavljanje isključivo određene, specifične djelatnosti ili koji ograničavaju zajedničko ili partnersko obavljanje različitih djelatnosti.

Iznimno, takvim propisanim uvjetima mogu biti obvezani sljedeći pružatelji usluga:

- *regulirane profesije*, ako su ti uvjeti opravdani, kako bi se zajamčila usklađenost s propisima koji uređuju

profesionalnu etiku i ponašanje

- *pružatelji usluga na području certificiranja, akreditacije, tehničkoga nadzora, testiranja ili pokusa*, ako su takvi uvjeti potrebni za osiguranje njihove neovisnosti i nepristranosti

2.C.6. ADMINISTRATIVNA SURADNJA I ZAVRŠNE ODREDBE

(čl. 28.- 46.)

Posebne odredbe *Direktive* vezane su za upravnu suradnju i nadzor (upravna suradnja s državama i Europskom komisijom, nadzor nad pružanjem usluga na teritoriju države), nadzor nad provedbom akata (upravni i inspekcijski) i za prekršajne odredbe (nivo država).

U završnim člancima se navode prijelazne i završne odredbe.

Korisni linkovi:

Lokalni uredi i informacijske točke EGP-a:

http://ec.europa.eu/contact/local_offices_hr.htm

Jedinstvene kontrolne točke država članica EGP-a

http://ec.europa.eu/internal_market/eu-go/index_en.htm

Jedinstvena kontrolna točka u Hrvatskoj:

<http://www.psc.hr/>

Uvjeti za obavljanje usluga u graditeljstvu (vrijedi za rad stranih arhitekata u RH):

http://psc.hgk.hr/?page_id=701

Mreža za zaštitu EU potrošača:

<http://ec.europa.eu/consumers/ecc/>

2.C.7. POJMOVNIK

- **usluga** - svaka samostalna gospodarska djelatnost koja se obično obavlja za naknadu

- **pružatelj usluge** - svaka fizička osoba koja je državljanin države članice ili svaka pravna osoba, s poslovnim nastanom u državi članici, koja nudi ili pruža uslugu

- **primatelj usluge** - svaka fizička osoba koja je državljanin države članice ili koja koristi prava dodijeljena aktima Zajednice, ili svaka pravna osoba, s poslovnim nastanom u državi članici, koja koristi ili želi koristiti uslugu u profesionalne ili neprofesionalne svrhe

- **država članica u kojoj se pruža usluga** - država članica u kojoj pružatelj s poslovnim nastanom u drugoj državi članici pruža uslugu

- **država članica poslovnog nastana** - država članica na čijem teritoriju pružatelj dotične usluge ima poslovni nastan

- **poslovni nastan (sjedište)** - označava stvarno izvođenje gospodarske djelatnosti od strane pružatelja usluga u neodređenom vremenskom razdoblju i sa stalnom infrastrukturuom gdje se stvarno obavlja djelatnost pružanja usluga

Prema tumačenju Jedinstvene kontaktne točke pri Hrvatskoj gospodarskoj komori, poslovni nastan je svaki pravni oblik koji omogućava **trajno** obavljanje **gospodarske djelatnosti**. Prema hrvatskom zakonodavstvu to su: trgovačko društvo (pravna osoba), obrtnik (fizička osoba), ured ovlaštenog arhitekta (fizička osoba)

- **sustav ovlašćivanja (postupak ishodađenja odobrenja)** - svaki postupak koji pružatelj ili primatelj mora slijediti kako bi od nadležnog tijela dobio službenu ili implicitnu odluku o pristupu ili izvođenju uslužne djelatnosti

- **zahtjev (uvjet)** - svaka obveza, zabrana, uvjet ili ograničenje koje je predviđeno zakonom, ili drugim propisima država članica ili koje proizlazi iz sudske prakse, upravne prakse, propisa profesionalnih tijela ili

kolektivnih pravila strukovnih udruženja ili drugih profesionalnih organizacija

- **prevladavajući razlozi od društvenog interesa** - razlozi koji su kao takvi priznati u sudskoj praksi Suda Europske unije, a uključuju sljedeće razloge: javni red, javnu sigurnost, javnu zaštitu, javno zdravlje, očuvanje financijske ravnoteže sustava socijalne sigurnosti, zaštitu potrošača, primatelja usluga i radnika, poštene poslovne transakcije, borbu protiv prijevara, zaštitu okoliša i urbanog okoliša, zdravlje životinja, intelektualno vlasništvo, očuvanje nacionalne povijesne i umjetničke baštine, ciljeve socijalne i kulturne politike;

- **nadležno tijelo** - svako tijelo ili ustanova koja nadzire ili regulira uslužne djelatnosti u državi članici, a posebno uključuje upravne organe, uključujući sudove, profesionalna tijela i strukovne udruge ili druge profesionalne organizacije

- **poslovna (tržišna) komunikacija** - označava svaku vrstu komunikacije koja je namijenjena neposrednom ili posrednom promicanju robe, usluga ili imidža poduzeća, organizacije ili osobe koja obavlja trgovačku, industrijsku ili obrtničku djelatnost ili aktivnosti propisane u okviru određene struke. Sljedeće aktivnosti same po sebi ne predstavljaju poslovne komunikacije: (a) davanje informacija koje omogućavaju izravni pristup djelatnosti poduzeća, organizacija ili osoba, što posebno uključuje naziv domene ili adresu elektronske pošte; (b) komunikacije u vezi s robama, uslugama ili imidžom poduzeća, organizacije ili osobe, koje su pribavljene neovisno, a posebno kada se pružaju bez financijske naknade.

2.D. IMI SUSTAV (*Internal Market Information System*)

Prema zakonima jedinstvenog tržišta Europske unije, pojedinci i poduzetnici imaju određena prava kretanja unutar Europskog gospodarskog prostora radi posla, studiranja, trgovine i sl. Za potrebu razmjenjivanja informacija sa sličnim tijelima u drugim državama stvoren je IMI sustav.

IMI sustav je *informacijski sustav unutarnjeg tržišta* za razmjenu informacija uprava država ugovornica Europskog gospodarskog prostora (države članice Europske unije, te Island, Lihtenštajn i Norveška).

Cilj uvođenja IMI sustava je prevladavanje jezičnih i administrativnih barijera prilikom primjene zakonodavstva koje se odnosi na unutarnje tržište, te poboljšanje komunikacije između administrativnih tijela država članica s ciljem učinkovitije i brže suradnje među državama članicama. Putem njega se korisnicima omogućava povezivanje s odgovarajućim administrativnim tijelima, pisanje upita i zahtjeva na nacionalnom jeziku, uvid u tijek njihovog rješavanja za dobivanje odgovora na nacionalnom jeziku.

IMI sustav također omogućuje potencijalnom poslodavcu, da putem nadležnih tijela dobije uvid i u eventualnu zabranu obavljanja profesijom ili stegovnim postupcima koji su pokrenuti nad kandidatom (potencijalnim zaposlenikom).

Nadležna tijela su tijela koja sukladno svojem djelokrugu rada i ovlastima, nadziru ili reguliraju upravna područja za koja se koristi IMI sustav. Za hrvatske arhitekate je nadležna **Hrvatska komora arhitekata**.

Zahtjev za registraciju u IMI sustav mora odobriti nacionalni koordinator IMI-ja, a registraciju u IMI-ju mogu zatražiti samo nadležna tijela (u Hrvatskoj su to: *Centar za poslovne informacije* pri Hrvatskoj gospodarskoj komori, HKA, ministarstva...).

Nacionalni IMI koordinator (NIMIC) u Hrvatskoj je tijelo državne uprave koje imenuje Vlada Republike Hrvatske i obavlja poslove nacionalnog koordinatora za primjenu IMI sustava u Republici Hrvatskoj. *Odlukom o određivanju nacionalnog IMI koordinatora* (NN 008/2013) nacionalnim IMI koordinatorom se određuje **Ministarstvo gospodarstva**.

Korisni linkovi:

Općenito o IMI sustavu:

http://ec.europa.eu/internal_market/imi-net/index_hr.htm

Pojednostavljeno objašnjenje IMI sustava:

<http://www.mingo.hr/default.aspx?id=3423>

EUROPSKA STRUKOVNA ISKAZNICA (čl. 4.a. *Direktive o priznavanju stručnih kvalifikacija*)

Posljednjom izmjenom *Direktive o priznavanju stručnih kvalifikacija* (9. listopada 2013.) uveden je pojam *europske iskaznice* ("ESI"), koja bi se trebala uvesti s ciljem pojednostavljenja priznavanja strukovnih kvalifikacija i povećanja učinkovitosti postupka za stručnjake koji reguliranu profesiju namjeravaju započeti obavljati u ostalim državama članicama u kojima je dotična profesija regulirana.

Iskaznica bi imala oblik elektroničke potvrde koju će nadležna tijela matične države članice i države članice domaćina razmjenjivati s pomoću Informacijskog sustava unutarnjeg tržišta (IMI).

„ESI“ bi zainteresiranim profesijama trebao biti na raspolaganju od isteka razdoblja za prenošenje Direktive, najvjerojatnije početkom 2016. god., no nije izvjesno da će se primjenjivati za arhitektonsku profesiju, jer ovisi o iskazanom interesu strukovnih organizacija na razini EU-a do kraja 2014. godine.

U slučaju poslovnog nastana u drugoj državi članici ili privremenog pružanja usluga za profesije koje utječu na zdravlje i sigurnost, konačnu odluku o izdavanju ESI-ja donosila bi država članica domaćin. Međutim, propusti li država članica domaćin to učiniti u roku propisanom u Direktivi, ESI bi se izdavao automatski, a stručne bi se kvalifikacije prešutno priznavale. Prešutnim priznavanjem zamijenila bi se odluka o priznavanju stručnih kvalifikacija, ali njime se ne bi omogućio neposredan pristup tržištu rada u državi članici domaćinu. Od stručnjaka se i dalje može zahtijevati poštivanje ostalih postojećih obveza registriranja te, u određenim slučajevima, provjera znanja jezika.

U slučaju privremenog i povremenog pružanja usluga za profesije koje ne utječu na zdravlje i sigurnost, europsku strukovnu iskaznicu izdavala bi matična država članica i njome bi se zamijenila prijava, koju država članica domaćin po potrebi može zatražiti. Iskaznicom će se u tom slučaju obuhvatiti pružanje usluga u razdoblju od 18 mjeseci te će biti valjana na cjelokupnom državnom području država članica za koje je zatražena. Stručnjak bi imao mogućnost zatražiti ESI za jednu državu članicu ili za više njih. ESI bi zainteresiranim profesijama trebao biti na raspolaganju od isteka razdoblja za prenošenje Direktive, najvjerojatnije početkom 2016.

2.E. POSLOVANJE EUROPSKIH ARHITEKATA U PRAKSI

Obzirom da je Republika Hrvatska najmlađa članica Europske zajednice, veliki broj zakonskih i podzakonskih akata je nedavno donesen ili je u fazi izrade i usklađivanja sa zakonodavnim odredbama EU. Zbog toga se u praksi pojavljuje i određeni broj nedoumica i problema prilikom zapošljavanja osoba unutar zemalja Europskog gospodarskog područja.

Građani država članica EU-a se mogu zaposliti u svim ostalim državama članicama bez posebnih odobrenja ili radnih dozvola, osim u određenim slučajevima kada sloboda kretanja radnika, može biti ograničena tzv. *prijelaznim razdobljem*, ali u ograničenom vremenu. Tijekom tog razdoblja, od strane jedne ili više starih država članica EU-a nije priznata sloboda kretanja radnika iz nove države članice. Svrha prijelaznog razdoblja je zaštita tržišta rada starih država od velikog priljeva, jeftinije radne snage iz novih država.

Sloboda kretanja radnika odnosi se na zaposlenike, a sloboda *poslovnog nastana i pružanje usluga* vrijedi za samozaposlene osobe (one koje nisu kod nekog zaposlene). Ovo razlikovanje je važno, jer se pravo uvođenja ograničenja u pojedinim državama članicama za hrvatske radnike ne odnosi na slobode pružanja usluga i poslovnog nastana. *Dakle, prijelazna razdoblja vrijede samo za radnike – zaposlenike, ali se u istoj zemlji koja je ograničenje uvela može započeti svoj vlastiti posao ili obrt, mogu se pružati usluge i može poslovno se nastaniti.*

Više informacija o zemljama koje su prema RH uvele prijelazno razdoblje, nalazi se na stranicama Ministarstva rada i mirovinskog sustava:

<http://www.mrms.hr/pravila-o-radu-drzavljana-drzava-clanica-europske-unije-i-clanova-njihovih-obitelji-2/>

Za one države koje su zadržale prijelazna razdoblja i ograničenja, Hrvatska je prema načelu uzajamnosti također uvela ograničenja, pa ni njihovi građani u tom slučaju ne mogu raditi u Hrvatskoj bez posebne dozvole.

Temeljem *Uredbe o privremenoj primjeni pravila o radu državljana država članica Europske unije i članova njihovih obitelji* koja je donesena 26. lipnja 2013. godine na 99. sjednici Vlade Republike Hrvatske, državljani država članica Europske unije na koje se primjenjuje *Uredba* svoj radno pravni status u Republici Hrvatskoj mogu regulirati sukladno odredbama *Zakona o strancima*, na sljedeći način:

- ako žele raditi do 90 dana godišnje, temeljem potvrde o prijavi rada, odnosno sukladno odredbi članka 82. i članka 83. Zakona o strancima,
- ako žele raditi duže od 90 dana godišnje, te zasnivaju radni odnos u Republici Hrvatskoj, državljani država članica Europske unije i članovi njihovih obitelji moraju podnijeti zahtjev za izdavanje dozvole za boravak i rad sukladno odredbi članka 76. Zakona o strancima ili zahtjev za dozvolu za boravak i rad izvan godišnje kvote sukladno članku 82. stavku 2. Zakona o strancima.

Dodatne informacije o provedbi Uredbe mogu se pronaći na internet stranicama Ministarstva unutarnjih poslova koje je nadležno za provedbu Zakona o strancima:

www.mup.hr

EU POTVRDA

Za državljane države članice EGP-a koje žele obavljati svoju djelatnost privremeno, u drugoj državi članici kao zaposlene ili samozaposlene osobe, primjenjuje se zakonodavstvo matične države.

Pri tome:

- izaslanje ne smije trajati duže od 24 mjeseca
- djelatnost u zemlji iz koje su izaslani moraju redovito obavljati (odnosno moraju obavljati njen značajan dio i to barem 1 - 2 mjeseca prije izaslanja – ovisno radi li se o zaposlenoj ili samozaposlenoj osobi, kako mogli nastaviti istu djelatnost po povratku)

- djelatnost koju obavljaju u državi rada, slične je naravi kao i ona koju obavljaju u matičnoj državi
- u slučaju kada poslodavac šalje zaposlenika, za vrijeme trajanja izaslanja mora postojati neposredna veza među njima

Da bi se ti uvjeti zadovoljili, osoba zadržava poslovni nastan u matičnoj državi, samozaposlena osoba ili poslodavac ima u njoj registriranu djelatnost kod nadležnog tijela, te plaća porez i doprinose u matičnoj državi.

Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje izdaje potvrdu A1 kojom se potvrđuje da se na osobu i nadalje primjenjuje hrvatsko zakonodavstvo o socijalnom osiguranju. Potvrda A1 se ne može izdati na period duži od dvije godine, osim iznimno na najviše pet godina, ako je u pitanju opravdani razlog (npr. ugovoreni posao koji traži duži rok), taj se period može produžiti temeljem zahtjeva, koji se predaje unaprijed (prije isteka postojećeg izaslanja). Za vrijeme trajanja razdoblja izaslanja, osoba je dužna obavještavati HZMO o svim promjenama, a pogotovo onima vezanima za rokove.

Više informacija o EU potvrdi može se pronaći na:

<http://www.mirovinsko.hr>.

Iako se nalazimo u razdoblju prilagodbe, u kojem su administrativni postupci prilično složeni i razlikuju od zemlje do zemlje, a na hrvatske ovlaštene arhitekture se još ne primjenjuje automatsko priznavanje kvalifikacija, na razini *Unije* se neprekidno pojednostavljaju postupci priznavanja kvalifikacija i olakšava se primjena sloboda s ciljem stvaranja jedinstvenog tržišta Europske zajednice.

Ono što se trenutno primjenjuje, opisano je u poglavlju pod nazivom "Najčešća pitanja i odgovori". Ipak, zbog čestih promjena u europskom i hrvatskom zakonodavstvu, potrebno je neprestano pratiti promjene i ažurirati informacije. Iz tog se razloga, osobe zainteresirane za prekogranično pružanje usluga, bilo u svojstvu zaposlene ili samozaposlene osobe, trebaju obratiti za to nadležnim ustanovama, jedinstvenim kontaktnim točkama, info-centrima i dr. instrumentima pomoći, što je tema sljedeće točke.

2.F. INSTRUMENTI POMOĆI

U slučaju poteškoća na koje pružatelj usluga može naići prilikom priznavanja njegove stručne kvalifikacije, može se obratiti za pomoć nacionalnom kontaktnom mjestu.

U državama članicama uspostavlja se **jedinstvena kontaktna točka** (SPC - *Single Point of Contact*), u jednom ili više institucija. To je središte informacija za pružatelje i primatelje usluga, obuhvaća informacije o postupcima i formalnostima za poslovni nastan i obavljanje uslužnih djelatnosti (*gdje, kako*), daje pristup javnim registrima i bazama podataka, kontakt podatke nadležnih tijela i drugih relevantnih organizacija.

Jedinstvenu kontaktnu točku za usluge nadležna je Hrvatska gospodarska komora tj. **Centar za poslovne informacije**.

Poduzetnici imaju pristup EUGO mreži jedinstvenih kontaktnih točaka, cijelog unutarnjeg tržišta Europskog gospodarskog prostora.

Jedinstvene kontrolne točke država članica EGP-a:

http://ec.europa.eu/internal_market/eu-go/index_en.htm

Jedinstvena kontrolna točka u Hrvatskoj:

<http://www.psc.hr/>

https://www.hgk.hr/djelatnost/gosp_javneovlasti/eugo-network

Može se također kontaktirati i **savjetodavnu službu za građane** (CSS - *Citizens Signpost Service*). Njihov tim neovisnih pravnih stručnjaka mogu ponuditi praktične savjete i usmjeriti pružatelja usluga na odgovarajuće tijelo - na lokalnoj, nacionalnoj ili EU razini - koje zatim može pružiti daljnju pomoć. Služba je potpuno besplatna i višjezični pravni stručnjaci pružaju odgovor u roku od nekoliko dana.

Više informacija:

http://ec.europa.eu/citizensrights/front_end/index_en.htm

Također se može kontaktirati s ovom službom telefoniranjem **Europe Directu**. Europe Direct je služba koja pomaže građanima da pronađu odgovore na svoja pitanja o Europskoj uniji i nudi besplatne telefonske linije za pomoć za svaku državu članicu, službu za izravni odgovor putem e-maila i linkove za informacije i savjete na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Europe Direct je dostupan od ponedjeljka do petka od 08:00 do 20:00 i subotom od 10:00 do 16:00 sati.

Besplatni broj Europe Direct: 00800 6 7 8 9 10 11

e-mail: <http://europedirect-cc.cec.eu.int/websubmit/?lang=en>

U slučaju problema i žalbi, može se obratiti **SOLVIT mreži**. Mogućnost korištenja SOLVIT mreže značit će mogućnost rješavanja spornih pitanja izvan sudskih postupaka. SOLVIT je *on-line* mreža za rješavanje problema gdje države članice EU-a surađuju putem njega pri pronalaženju rješenja za probleme koji proizlaze iz loše primjene zakonodavstva o unutarnjem tržištu od strane državnih tijela. Postoji SOLVIT centar u svakoj državi članici EU-a (kao i u Norveškoj, na Islandu i u Lihtenštajnu). Ti centri su dio nacionalne uprave i trude se pronaći prava rješenja za stvarne probleme u kratkom roku od deset tjedana. SOLVIT-ove usluge su besplatne. Bez obzira na to, rokovi za žalbe na nacionalnoj razini se ne produžavaju ako podnosite žalbu SOLVIT-u. S druge strane, ako odlučite predati žalbu na nacionalnoj razini, više se ne možete žaliti kod SOLVIT-a.

Informacije o SOLVIT-u:

http://ec.europa.eu/solvit/site/index_en.htm

Euro Info Centri (Europske informacije za poslovne subjekte): Stvoreni su 1987. godine pod pokroviteljstvom Europske komisije (Opća uprava za poduzetništvo). Danas Euro Info Centri (EIC) sačinjavaju mrežu od 274 ureda, pružajući informacije, pomoć i savjete malim i srednjim poduzećima, u 266 gradova, smješteni u 37 europskih i mediteranskih zemalja. Euro Info Centri (EIC) djeluju kao sučelje između europskih ustanova i poduzeća na lokalnoj razini. EIC su bliski poduzećima kako bi im mogli pomoći u stjecanju lakšega pristupa mogućnostima koje nudi Europa i da ih pripremi za ključne događaje, kao što su euro, elektronska trgovina, proširenje itd.

Interaktivna mapa Euro Info Centara:

http://ec.europa.eu/enterprise/networks/eic/eic-geo-cover_en.html

Tijelo nadležno za pristup informacijama primateljima usluga na teritoriju Republike Hrvatske i dio **mreže europskih centara za zaštitu potrošača** je nacionalni **Europski potrošački centar**.

Europski potrošački centri potrošačima nude usluge:

- pružanje potpore potrošačima pri rješavanju prekograničnih pritužbi i sporova
- pružanje važnih informacija potrošačima pri kupnji proizvoda ili usluga na unutarnjem tržištu Europske unije
- razvijanje i poticanje mehanizama za izvansudsko rješavanje sporova
- besplatno savjetovanje potrošača
- informiranje i educiranje javnosti provođenjem javnih kampanja, izvješća te pripremanje i izdavanje informativnih brošura, CD-a i slično.

Jedan od najvažnijih ciljeva mreže europskih potrošačkih centara jest poticanje povjerenja potrošača u prekograničnu trgovinu.

Mreža za zaštitu EU potrošača:

<http://ec.europa.eu/consumers/ecc/>

Ostali korisni linkovi:

Lokalni uredi i informacijske točke EU-a:

http://ec.europa.eu/contact/local_offices_hr.htm

2.G. ULOGA HKA KAO NADLEŽNOG TIJELA ZA PROVODBU POSTUPKA PRIZNAVANJA INOZEMNIH STRUČNIH KVALIFIKACIJA

Svaka država članica odredila je vlasti i tijela nadležne za izdavanje i primanje dokaza o formalnim kvalifikacijama i ostalih dokumenata ili podataka, te vlasti i tijela nadležne za zaprimanje zahtjeva i donošenje odluka iz *Direktive 2005/36/EZ* o priznavanju stručnih kvalifikacija. Razmjena informacija između nadležnih tijela različitih država članica u okviru ovog članka odvija se putem sustava IMI uz osiguranje povjerljivosti informacija.

Hrvatska komora arhitekata je nadležno tijelo koje provodi postupke priznavanja stručnih kvalifikacija u Republici Hrvatskoj. Uvjeti stjecanja članstva u HKA-u propisani su Statutom Komore.

U okviru provođenja postupka priznavanja stručnih kvalifikacija, nadležna tijela:

- zaprimaju zahtjeve za priznavanje stručnih kvalifikacija, vode postupak i izdaju rješenja,
- utvrđuju osobu zaduženu za popunjavanje baze podataka (popis reguliranih profesija, nadležna tijela, podatke o rješenjima, žalbenim postupcima, popis osoba nadležnih tijela koja sudjeluju u postupku priznavanja i sl.)
- obavještavaju zainteresirane osobe o uvjetima za priznavanje inozemnih stručnih kvalifikacija,
- dostavljaju izvješća nadležnoj kontaktnoj točki za regulirane profesije jednom godišnje
- obavljaju i druge zadaće utvrđene posebnim propisima.

Hrvatska komora arhitekata, između ostalog, vodi imenik stranih ovlaštenih osoba koje su njezini članovi (kod trajnog pružanja usluga), evidenciju odobrenja za rad izdanih stranim arhitektima (kod privremenog i povremenog pružanje usluga), te evidenciju osoba kojima je priznala inozemne stručne kvalifikacije.

HKA aktivno surađuje s krovnom arhitektonskom organizacijom na području Europske unije - Architects' Council of Europe (ACE), te komorama na području Europskog gospodarskog prostora.

3.A. Strukovne organizacije u Hrvatskoj, Europi, svijetu

Nacionalne strukovne organizacije: UHA i HKA

Na nivou Republike Hrvatske postoje dvije institucije koje zastupaju interese arhitektonske struke: Hrvatska komora arhitekata i Udruženje hrvatskih arhitekata.

Hrvatska komora arhitekata (u daljem tekstu: HKA) osnovana je u lipnju 2009. godine temeljem Zakona o arhitektonskim i inženjerskim poslovima i djelatnostima u prostornom uređenju i gradnji (NN 152/08). Nastala je iz strukovnog Razreda arhitekata prijašnje Hrvatske komore arhitekata i inženjera u graditeljstvu, koja djeluje od 1998. pa do srpnja 2009.

Hrvatska komora arhitekata ustanovljuje se kao baštinik tradicije i nasljeđa udruga i organizacija arhitekata, te nastavlja slijed organiziranih strukovnih udruga arhitekata u Hrvatskoj. Komora promiče arhitekturu kao izraz identiteta naroda i kulturu građenja, unapređuje arhitektonsku djelatnost u cilju zaštite javnog interesa i zaštite interesa trećih osoba.

Član Komore je osoba koja je stekla pravo korištenja strukovnog naziva »ovlašteni arhitekt«, (dipl. ing. arh., ing. arh., ak. arh., prvostupnik arh i urb. te magistar arh. i urb.), s dvije godine vježbeničkog staža, te položenim stručnim ispitom.

Udruženje hrvatskih arhitekata (u daljem tekstu: UHA) je dobrovoljni, izvanstranački i strukovni savez regionalnih, županijskih i gradskih društava arhitekata, koja djeluju na području Republike Hrvatske, čiji su redoviti članovi arhitekti (dipl. ing. arh., ing. arh., ak. arh., prvostupnik arh i urb. te magistar arh. i urb.). UHA je pravni i povijesni slijednik Kluba inženirah i arhitektah u Zagrebu, koji je osnovan 1878. godine. UHA djeluje s ciljem razvijanja i afirmiranja hrvatske arhitekture i urbanizma, kulture prostora i zaštite čovjekova okoliša, a u skladu s etikom i uzancama arhitektonskog poziva.

UHA djeluje kao nacionalna organizacija s ciljem koordinacije strukovnih interesa arhitekata na području Republike Hrvatske i uspostavljanja odnosa s drugim nacionalnim i međunarodnim srodnim organizacijama.

Međunarodne strukovne institucije UIA i ACE

Međunarodno udruženje arhitekata (UIA) je nevladina organizacija, globalna federacija nacionalnih udruženja arhitekata koji su njegovi članovi.

Osnovano je 1948. i organizirano na regionalnoj osnovi diljem svijeta, pri čemu su njegove članske sekcije nacionalna arhitektonska tijela iz svake zemlje članice. Kao takve, velika većina organizacija članica Vijeća arhitekata Europe su članske sekcije Međunarodnog udruženja arhitekata (UIA).

Cilj UIA-a je ujedinjavanje svjetskih arhitekata bez ikakvog oblika diskriminacije. Od 27 delegacija prisutnih na osnivačkoj skupštini 1948. u Lausannei, UIA sada obuhvaća ključne strukovne organizacije arhitekata u 124 zemlje i teritorija te kroz te organizacije zastupa skoro milijun i tristo tisuća arhitekata diljem svijeta.

Hrvatska komora arhitekata je članica Vijeća arhitekata Europe (ACE), europske organizacije koja zastupa arhitektonsku struku na europskoj razini.

Njegovo sjedište i tajništvo smješteni su u Bruxellesu. Njegovo sve veće članstvo sastoji se od organizacija članica koje su reprezentativna nacionalna regulatorna i strukovna tijela svih država članica Europske unije (EU), država pristupnica, Švicarske i Norveške. Preko njih zastupa interese oko 480 000 arhitekata.

ACE je osnovan 1990. spajanjem bivšeg Odbora arhitekata ujedinjene Europe (CLAEU) i bivšeg Vijeća europskih arhitekata (CEA).

Njegovo upravljanje od tada kontinuirano napreduje kako bi ostvarilo svoje ciljeve. Radna struktura ACE-a podijeljena je tako da očuva i osigurava visoku razinu učinkovitosti u okviru europske arhitektonske i strukovne politike.ⁱ

ACE je 2006. s UIA-om potpisao UGOVOR o suradnji u kojem su se dvije organizacije sporazumjele da će blisko surađivati u raznim područjima od jedinstvenog i zajedničkog interesa uz prepoznavanje različitih razina na kojima svaka organizacija djeluje. Značajna je ambicija razvoja zajedničke globalne kampanje koja će na učinkovit način prikazati koju ulogu struka može imati u ublažavanju posljedica klimatskih promjena.

3.B. INTERVJU Luciano Lazzari, AKTUALNI PREDSJEDNIK ACE-a

Luciano Lazzari, predsjednik Vijeća arhitekata Europe (ACE)

Kako biste definirali trenutno stanje na području arhitekture, građevinarstva i prostornog planiranja u EU-u? Možete li navesti neke pozitivne trendove?

Gledajući s pozicije gospodarske situacije, stanje je vrlo teško, naročito u državama poput Španjolske, Portugala, Slovenije i Grčke, ali moguće je uočiti i neke pozitivne tendencije. Najnovije istraživanje pokazuje da se ovog siječnja gotovo četvrtina arhitekata-ispitanika izjasnila optimističnima, dok ih se prošle godine takvima osjećalo njih svega 9 %. Jasno mi je da se troškovi pokušavaju držati pod kontrolom, ali i da se kvaliteta počela više cijeniti.

Vaš mandat tek je započeo, koji su vaši glavni ciljevi za iduće razdoblje?

Imam kako kratkoročne tako i dugoročne ciljeve. Kratkoročno bih volio da ACE odredi svoje prioritete i definira opipljive i stvarne ciljeve koji bi ga učinili neposredno relevantnim za struku. Mislim da nam je dugoročno potrebna strategija za budućnost. To znači suradnju i uspostavu funkcionalnih veza s arhitektonskim fakultetima i njihovim studentima, kako bi znali tko će sve postati arhitekt i koju vrstu arhitekata stvaramo ili bi trebali stvarati. Još jedan važan dio mog programa je jačanje naših međunarodnih veza, kako bismo članovima koji se žele zaposliti u inozemstvu mogli ponuditi stvarnu mrežu međunarodnih kontakata koja bi im to olakšala.

Što mislite kakav položaj arhitekt ima u javnoj areni EU-a? Možete li navesti neke države koje smatrate primjernima po pitanju statusa koji u njima imaju arhitekti, njihove uključenosti i ugleda koji uživaju, uključujući važne uloge koje arhitekti imaju u razrađivanju političkih strategija i općem odlučivanju o pitanjima prostora.

Arhitekti ne uživaju jednak ugled u svim europskim državama. Anketa objavljena prije nekog vremena pokazala je da dok preko 70 % populacije doktore smatra nužnima, samo 7 % misli isto i za arhitekte. Arhitekti općenito najveći ugled uživaju u skandinavskim zemljama, a najmanji u državama poput Turske i Slovenije, pa čak i Britanije. To nam pokazuje da smo negdje pogriješili, jer smo ustvari od ključne važnosti za društvo - uvjeren sam da smo jedina struka koja ima obuhvatan uvid nužan za rješavanje problema našeg doba.

Mislite li da je globalno tržište sa svojim prioritetom - ekonomskom dobiti - smanjilo (oslabilo) mogućnost obuhvatnog razmatranja u arhitektonskom projektiranju i urbanističkom planiranju?

Mislim da živimo u zanimljivom vremenu - sve su ideologije propale ili pokazale svoja ograničenja. Vjerujem da ljudi polako shvaćaju da je potrebno preispitati naše vrijednosti. To će biti tema kongresa UIA-e u Durbanu 2014.: "NEGDJE DRUGDJE - pronalaženje drugih načina izgradnje bolje budućnosti."

Nedavno je britanski arhitektonski program stavio naglasak na očekivanje da će arhitekti u budućnosti sve više raditi kao voditelji projekata, državne agencije, itd., a sve manje kao projektanti. Što mislite na koji bi se način trebalo promijeniti obrazovanje? Što bi trebale poduzeti nacionalne komore?

To je povezano s onim o čemu sam već govorio. Da, vjerujem da bi trebali razviti tu ulogu. Zasigurno ne možemo pokazati svoju izvrsnost uz svo danas potrebno specijalizirano znanje. Smatram da nacionalne komore trebaju napraviti odmak od svojih svakodnevnih problema i okrenuti se k budućnosti s vizijom i hrabrošću. Trebaju se ponašati kao progresivna i na neki način proaktivna tijela, a ne tijela koja reagiraju samo na ono što su obično žešći zakonodavni udarci. Inače će zaostati.

Što mislite o javnoj nabavi u EU-u? Postoje li ikakve strane alternative ili uzori na koje bi se trebali ugledati?

Najveći problem javne nabave je zatvorenost tržišta. U Italiji 93,2 % ureda ne može sudjelovati u natječajima za javnu nabavu jer ne zadovoljavaju njihove uvjete bilo zbog osoblja ili prihoda potrebnog za sudjelovanje. Naša nacionalna komora prilično uspješno provodi kampanju da to promjeni tako što je zapitala na koji način zatvorenost doprinosi kvaliteti? Kako štiti potrošača ili jamči javno dobro? Nedavno smo se uspjeli dogovoriti s vladom da utvrdi standarde i izradi priručnik za opseg i cjenik usluga koji bi trebali poslužiti kao smjernice kojima bi se državna tijela služila prilikom izrade proračuna. Htio bih da se ACE istim načelom posluži i za izradu smjernica za sve javne poslove na europskoj razini. Trenutno je najvjerojatnije najaktivnija država na fronti nadmetanja i nabave Francuska, sad kad je Španjolska radikalno srezala svoje aktivnosti.

U EU-u vrlo se malo arhitekata odlučuje nastaniti u nekoj drugoj državi članici. Što mislite zbog čega je to tako?

ACE-ova studija sektora objavljena prošle godine jasno ukazuje na motive, a to su obično: obitelj, jezik, strah od promjene. Naše su tradicije jake i vežu nas za naše domove. Naravno, države koje povezuju kolonijalne veze ili stvarne prošle prekogranične tradicije sklonije su avanturizmu. Države u kojima uredi oko 20 % svog prihoda zarađuju radom u drugim državama su Belgija, Danska, Luksemburg i Britanija. Vjerujem da se u Londonu taj postotak penje do 36 %. Ne smijemo zaboraviti ni poslijeratnu povijest koja je pola Europe odvojila od njene druge polovine. Još uvijek se oporavljamo od učinaka te podjele i činimo to dobro, u smislu mentaliteta. U stvarnosti međutim, ljudi traže posao izvan Europe, gdje je tržište puno aktivnije. Moramo biti svjesni da općenito gledajući Europa još uvijek ima najbolju kvalitetu života i to mišljenje propagirati s uvjerenjem. Stručnjaci smo na mnogim područjima, naročito na području restauracije i zelenih projekata - moramo se bolje plasirati i to po vlastitim uvjetima.

Prema najnovijim istraživanjima, Njemačka ima najveće arhitektonsko tržište, jednu od najvećih prosječnih zarada i najviših percepcija ugleda u javnosti. Što bismo mogli naučiti iz njihovog primjera?

Nijemci su vrlo ozbiljni, nevjerojatno korektni i pouzdani i to je ono što ih čini izvanredno učinkovitima. To je vrlo korisna formula za uspjeh i djelomično odražava američki model maksimalnog iskorištavanja sposobnosti svake osobe, bez preklapanja, gubitka i izbjegavanja odgovornosti. Isto se tako inteligentno pripremaju za budućnost ulaganjem u tehničke škole i pripreme, umjesto da proizvode milijune nezaposlenih, visokoobrazovanih diplomaca bez perspektive.

Ali kao i svugdje, treba postojati ravnoteža i svi se međusobno nadopunjujemo. Kvaliteta Europe počiva u njenim kontrastima i raznolikosti unutar cjeline. Možemo li uopće zamisliti kontinent nastanjen samo Nijemcima - ili kad smo već kod toga, samo pripadnicima ikoje druge nacionalnosti?

Hrvatska je najmlađa članica EU-a, sa stručnim tijelom od nekih 2600 članova. Što su prema vašem mišljenju ključni postupci ili područja na koja bi se naša komora arhitekata trebala usredotočiti? Na koji bi se način ova mala zajednica arhitekata mogla, uz potporu komore, bolje integrirati i postati aktivnija u EU-u?

Mislim da su hrvatski arhitekti na zadivljujući način popunili sve niše koje su pronašli ili stvorili. Uvijek su bili vrlo aktivni članovi ACE-a i Europske unije, s puno pozitivne energije za tako malu zemlju.

Mislim da izazovi potječu iz naslijeđenog i ozbiljnog nedostatka strategija planiranja. Na primjer, pitanje nasljeđa u izgrađenom i prirodnom obliku od iznimne je važnosti, naročito ako se u obzir uzme gospodarska važnost turističke industrije koja, ako se ostavi vez nadzora, može imati katastrofalan učinak.

Uvjeran sam da su hrvatski arhitekti više nego sposobni uhvatiti se u koštac s tim izazovom. I to me među ostalim čini ponosnim što sam počasni član vaše Komore, čast koja mi je ukazana 2004., kada smo počeli surađivati u istraživanju naših susjednih teritorija i iznalaženju rješenja za naše zajedničke probleme.

3.C. STATUS I STRUKTURA - ACE

U ovom poglavlju korišteni su podaci on-line upitnika, dijela sektorske studije naručene od *Vijeća arhitekata Europe* (ACE) 2012. godine, a provedenom među arhitektima članovima 25 zemalja članica ACE-a, kao i 12. analize ekonomskih trendova (siječanj 2014.)

http://www.ace-cae.eu/public/contents/getdocument/content_id/1776 .

Osnovna funkcija ACE-a je praćenje razvoja na razini EU-a, uz pokušaj utjecanja na ona područja europske politike i zakonodavstva koja imaju utjecaj na arhitektonsku praksu i opću kvalitetu i održivost izgrađenog okoliša.

Registrirano sjedište ACE-a nalazi se u Bruxellesu.

Ciljevi su sljedeći:

- posvetiti se boljem razumijevanju arhitektonskih i kulturnih vrijednosti te, osim toga, promicati kvalitetu životnog okruženja,
- promicati visoke razine obrazovanja, osposobljavanja i prakse u arhitekturi,
- osigurati neovisnost i integritet arhitektonske struke u okviru Europske unije,
- promicati arhitektonsku struku u okviru Europske unije i posebno u okviru institucija Europske unije.

ACE osigurava sve potrebne aktivnosti kako bi ostvario svoje ciljeve i posebno sve aktivnosti komunikacije i zastupanja prema europskim i međunarodnim institucijama, kreiranje svih organizacijskih ili neophodnih usluga i sudjelovanje u njima te utvrđivanje svih načina za postizanje svojih ciljeva.

Ciljevi ACE-a su:

Promicanje arhitekture u Europi:

Povećati uvažavanje arhitekture kao pitanja od javnog interesa i kao bitan element stvaranja kvalitete u izgrađenom okolišu. Kao takvo, postaje pitanje od najveće važnosti za europske građane.

Unapređivanje arhitektonske kvalitete u izgrađenom okolišu

Poticati, razvijati i promicati kvalitetu u arhitekturi, kao pokretač blagostanja i veće dobrobiti za sve te kao element potpore socijalnoj koheziji.

Podupiranje održivog razvoja izgrađenog okoliša:

Poticati uporabu održivih načela u arhitektonskom dizajnu i planiranju, ohrabrivati holističke pristupe složenim pitanjima i interakcijama koje karakteriziraju izgrađeni okoliš, čime se osigurava vrijedno i uravnoteženo nasljeđe za budućnost.

Osiguravanje visokih standarda kvalifikacije za arhitekte:

Promicati i pokušati održavati najviše standarde arhitektonskog obrazovanja i osposobljavanja u skladu s Direktivom o stručnim kvalifikacijama (2005/36/EZ) i interesima potrošača kako bi se osigurale najviše razine vještina i kompetencija u struci tijekom cijelog života.

Zastupanje kvalitete u arhitektonskoj praksi:

Savjetovati arhitekta kako isporučiti visoko kvalitetne arhitektonske usluge klijentima uz osiguravanje da regulatorno okruženje za arhitektonsku praksu olakšava postizanje ovog cilja. Afirmiranje uloge arhitekta u projektnom timu kao stručnjaka u odgovornom razvoju integriranih pristupa dizajnu i gradnji.

Poticanje prekogranične suradnje i olakšavanje europske prakse:

Poticati slobodno kretanje arhitekata i arhitektonskih usluga diljem Europske unije u kontekstu relevantnih direktiva i politika EU-a.

Djelovati kao jedinstveni glas arhitekata u Europi:

Poticati učinkovitu suradnju između članskih organizacija ACE-a u kontekstu i duhu europskog ugovora, čime se struci daje jedinstven glas u poslovima EU-a uz poštovanje njezine bogate raznolikosti i kulturalnog identiteta.

Organizacija

ACE obuhvaća organizacije članice koje zastupaju arhitekta u državama članicama Europske unije. ACE može prihvatiti članove s posebnim statusom. Ti članovi imaju ista prava i odgovornosti kao obični članovi uz iznimku da nemaju pravo nominiranja kandidata za predsjedništvo.

Taj se poseban status posebno primjenjuje na delegacije država koje primjenjuju europske direktive o akademskom priznavanju i praksi arhitekture (u kontekstu Europskog gospodarskog prostora ili slijedom bilateralnih sporazuma s Europskom unijom). ACE može imati članove promatrače koji unatoč tome nemaju glasačka prava u okviru Opće skupštine.

Opća skupština se sastoji od delegacije svake organizacije članice odnosno organizacije članice s posebnim statusom, pri čemu se svaka od njih zove akreditirana delegacija Općoj skupštini. Uobičajene opće skupštine održavaju se najmanje dva puta godišnje.

Izvršni odbor sastoji se od 11 članova:

- a. predsjednika i pet članova izabranih na Općoj skupštini jednostavnom dvostrukom većinom,
- b. pet članova koje su imenovala nacionalne delegacije rotacijom, u redoslijedu utvrđenom u pravilima Vijeća ministara Europske unije uz dodatak Norveške i Švicarske.

Članovi Izvršnog odbora imaju mandat od dvije godine.

3.C.1. ČLANCE ACE-a – OSNOVNE KARAKTERISTIKE ARHITEKTONSKIH TRŽIŠTA ZEMALJA ČLANICA

Broj arhitekata i demografija država članica

Ukupni broj arhitekata u Europi-33 procjenjuje se na 549 000. Broj nastavlja rasti i 5 % je veći nego 2010. godine. To se može usporediti s rastom opće populacije Europe-33 od 1 % u istom razdoblju.

Omjer žena među arhitektima je 36 %. Taj je omjer sličan onome iz 2008., ali veći od udjela iz 2010., vjerojatno zbog uzorkovanja. Broj žena je veći među mlađim dobnim skupinama nego među starijima.

Dobni profil arhitekata se vrlo malo promijenio između istraživanja, uz pomak prema mlađoj dobi: 40 % je mlađih od 40 godina. To znači da će struka nastaviti rasti.

Budući da ovo istraživanje obuhvaća 95 % europskih arhitekata, postoji značajna podjela na sjever i jug. Opseg u kojem su arhitekti pogođeni gospodarskom krizom puno je veći na jugu Europe. U nekim zemljama sjeverne i središnje Europe gradnja je ponovno počela rasti, dok je u većini zemalja na jugu gradnja ne samo dramatično opala, već nastavlja s opadanjem. Optimizam za budućnost najveći je na sjeveru, a sve je pesimističniji što se ide južnije. U četiri južne europske zemlje više od pola ispitanika odgovorilo je da su „ozbiljno“ razmišljali o radu u nekoj drugoj europskoj zemlji.

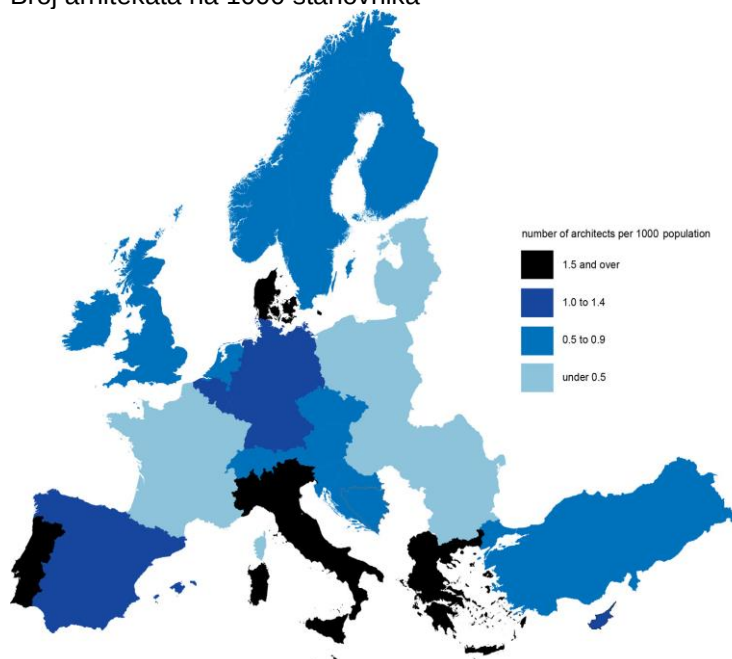
Procijenjeni broj arhitekata u EUROPI - 33 je 549 000. Više od jedne četvrtine (27 %) ovog broja je iz Italije (147 000 arhitekata), dok je Njemačkoj 19 % europskih arhitekata (101 600). Ostale zemlje s velikim brojem arhitekata su Španjolska (51 000), Turska (40 600), Ujedinjena Kraljevina (33 500) i Francuska (29 900).

Analizirana kao omjer populacije, najveća je „gustoća“ arhitekata – izmjerena kao broj arhitekata na 1000 stanovnika – u Italiji (2,4 arhitekta na 1000 stanovnika), Danskoj, Portugalu, Malti, Makedoniji i Grčkoj (svaka bilježi 1,5 arhitekta na 1000 stanovnika). Opća gustoća arhitekata u Europi je 0,9 arhitekata na 1000 stanovnika. Najmanje gustoće zabilježene su u Rumunjskoj i Slovačkoj, u kojima su zabilježena 0,3 arhitekta na 1000 stanovnika. Hrvatska bilježi 0,5 arhitekta na 1000 stanovnika.

Procijenjeni broj arhitekata veći je od procjene iz 2010. kada je iznosio 524 000. Porast broja arhitekata od 5 % između ove dvije godine uspoređuje se s porastom od 1 % opće populacije. Dio ovog porasta uzrokovan je kontinuiranim pročišćavanjem brojki, ali porast se može djelomično objasniti i povećanjem broja mladih arhitekata koji ulaze u struku – dok se puno manje starijih arhitekata umirovljuje.

DIJAGRAM 1-1

Broj arhitekata na 1000 stanovnika

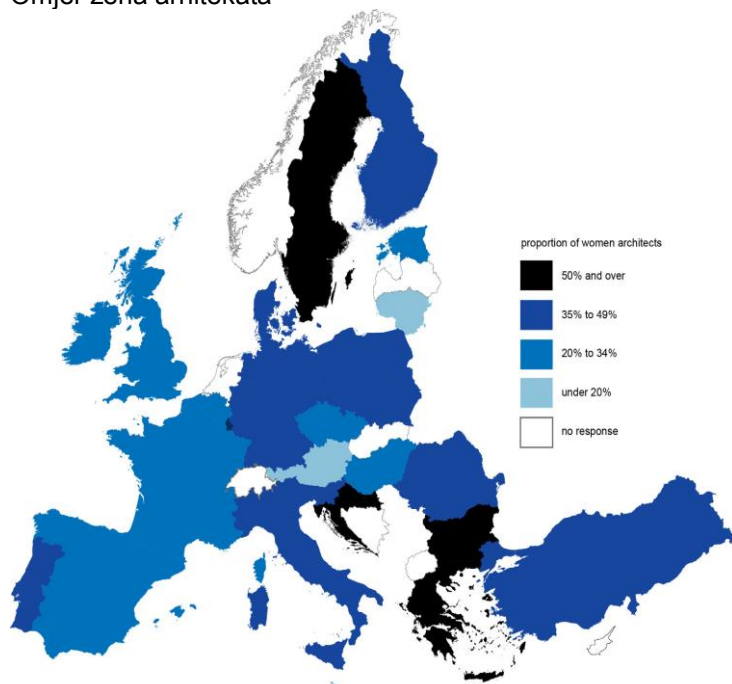

Profil arhitekata

64 % arhitekata u Europi su muškarci, 36 % su žene. Najviše muških arhitekata je u Litvi i Austriji, u svakoj više od 80 %, dok u Ujedinjenoj Kraljevini, Malti i Španjolskoj predstavljaju 75 % struke. Najveći omjer žena arhitekata nalazi se u Bugarskoj i Hrvatskoj (u obje države 55 % arhitektica), Grčkoj (59 %) i Švedskoj (51 %); u ovim su zemljama većina arhitekata žene.

DIJAGRAM 1-2

Omjer žena arhitekata

Područje zapošljavanja

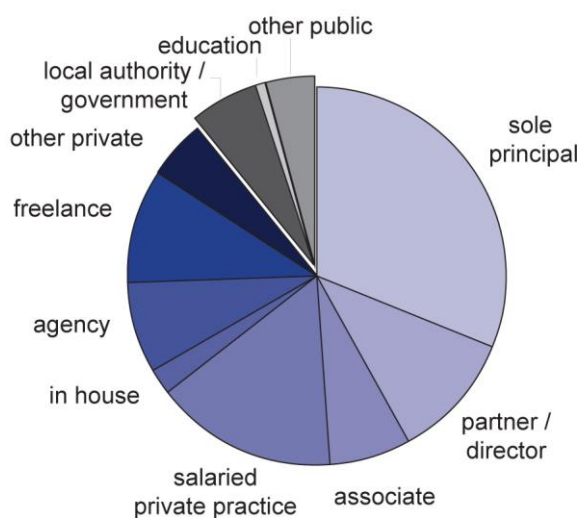
Većina članova struke nastavljaju raditi kao privatnici. Najveći sektor pojedinačnog zapošljavanja je samozaposleni, koji je s 32 % veći nego 2008., ali manji nego 2010. Omjer arhitekata koji rade kao agencije ili „freelanceri“ u 2012. se povećao na 18 % u odnosu na 15 % iz 2008. i 2010. Javni sektor obuhvaća 10 %, što predstavlja smanjenje u odnosu na 12 % iz 2008. godine.

76 % arhitekata radi na puno radno vrijeme, 15 % radi na pola radnog vremena, a 6 % ih ne radi. Omjeri onih koji rade na pola radnog vremena i onih koji ne rade veći su nego 2010. ili 2008. Najveće razine prijavljenih nezaposlenih ili onih koji ne rade iz drugih razloga zabilježene su među arhitektima u Portugalu, Španjolskoj i Grčkoj. Najveće razine zaposlenja na pola radnog vremena zabilježene su u Španjolskoj, Grčkoj, Irskoj i Bugarskoj.

Dijagram:

Područje zapošljavanja

Field of Employment

Prekogranični rad

Vrlo mali udio arhitekata radi u nekoj drugoj europskoj zemlji: 3 %. Taj je postotak isti kao u 2010. godini. Ali puno veći omjer, njih 35 %, u posljednjih 12 mjeseci „ozbiljno razmišljalo“ o radu u drugoj zemlji. Najveće brige o radu u drugoj zemlju su praktične prirode, a odnose se na preseljenje ili osobne okolnosti (66 % kažu da su to prepreke), iako više od trećine imaju nedovoljne jezične vještine ili nedovoljno poznaje lokalnu regulativu o planiranju ili gradnji.

Tablica:

Omjer arhitekata iz istraživanja koji su u posljednjih 12 mjeseci „ozbiljno razmišljali o radu u drugoj zemlji“

%	ozbiljno su razmišljali o radu u drugoj zemlji u posljednjih 12 mjeseci (%)
Austrija	23
Belgija	25
Bugarska	27
Hrvatska	29
Češka Republika	19
Danska	20
Estonija *	16
Finska	15
Francuska	13

Njemačka	21
Grčka	57
Mađarska *	38
Irska	37
Italija	40
Litva *	18
Luksemburg	28
Malta *	32
Poljska	29
Portugal	59
Rumunjska	32
Slovenija *	62
Španjolska *	70
Švedska	12
Turska	40
Ujedinjena Kraljevina	22
EUROPA-25***	35
2010 EUROPA-23***	-
2008 EUROPA-17**	-

Tržišni kontekst

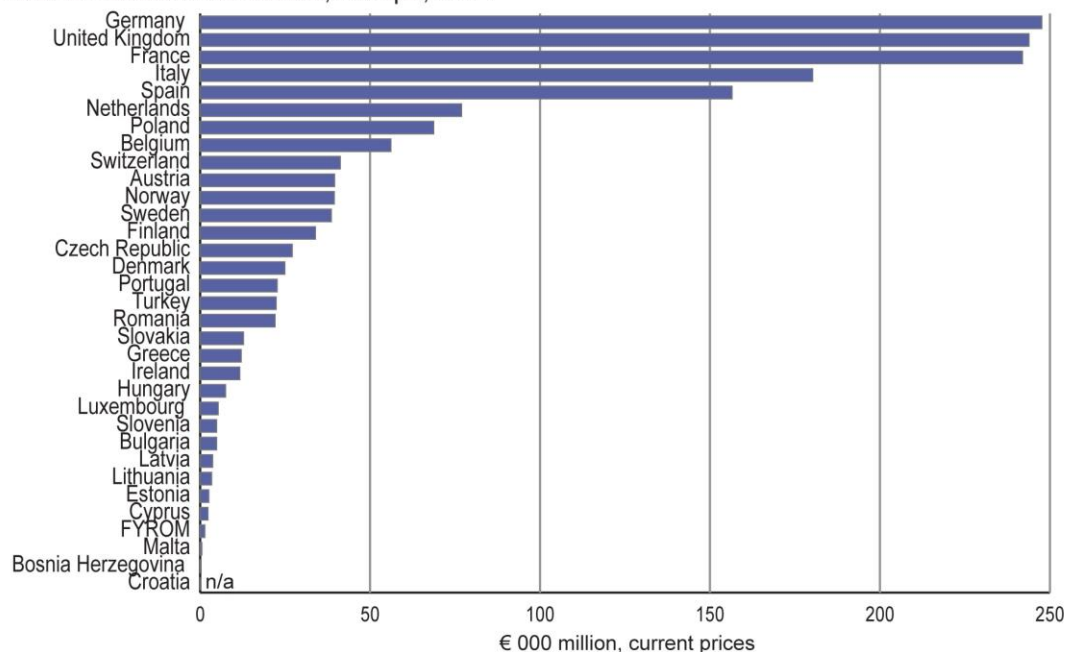
Gradnja u Europi nastavlja opadati za procijenjenih 3 % između 2010. i 2012., uz pad od 13 % između 2008. i 2010. Vrijednost arhitektonskog tržišta u 25 ispitanih zemalja procjenjuje se na 14,4 milijardi eura u 2011./2012. To se odnosi na ukupnu vrijednost prihoda generiranih u struci. Ova je brojka procijenjena i treba se razmatrati uz oprez. Procjena je ekstrapolirana iz podataka istraživanja (vidi Dodatak I za metodologiju). Ako bismo ovu brojku ekstrapolirali da odražava sve 33 europske zemlje, ukupna procijenjena vrijednost arhitektonskog tržišta u Europi bila bi 15 milijardi eura. Ova je brojka 11 % manja od procijenjene vrijednosti od 17 milijardi eura iz 2010./2011.

Njemačka ima najveće tržište, vrijedno procijenjene 4,2 milijarde eura. Sljedeće tržište po veličini je Italija (2,8 milijardi eura), zatim slijedi UK (2 milijarde eura) i Francuska (1,3 milijardi eura). U usporedbi s 2009./2010., najveći su padovi zabilježeni u Grčkoj i Irskoj, dok su najveći porasti nastali u Finskoj i Danskoj. Analizirano po arhitektu, najveće su vrijednosti zabilježili arhitekti u Austriji, Ujedinjenoj Kraljevini i Luksemburgu. U svakoj od ovih zemalja prosječna veličina tržišta po arhitektu veća je od € 50 000.

Tablica:

Veličina arhitektonskog tržišta u Europi, 2011.

Size of Construction Market, Europe, 2011

Base: all 33 European countries

Source: compiled from Eurostat, Turkstat and Bosnia Herzegovina Federal Office of Statistics data. Mirza & Nacey estimates where latest data is not available.

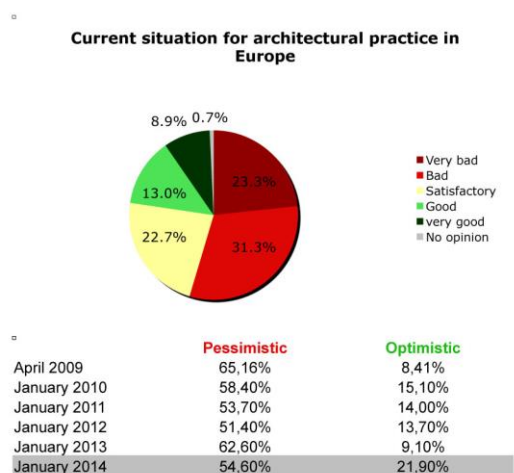
Izvor: prikupljeno s Eurostata, Turkstata i Federalnog ureda za statistiku Bosne i Hercegovine. Mirza & Nacey procjene u slučajevima u kojima nisu dostupni najnoviji podaci.

Trenutno stanje arhitektonske profesije u Europi

Istraživanje ekonomskih trendova iz siječnja 2014. godine otkriva uzlazni trend globalne razine optimizma unutar profesije: broj ispitanika koji trenutačnu situaciju smatra dobrom ili vrlo dobrom više se nego udvostručio tijekom protekle godine (od 9,1 % na 21,9 %). Opće raspoloženje unutar profesije se poboljšava: više ispitanika očekuje povećanje svog obima posla u kraćem roku te predviđa, kao rezultat toga, povećanje broja zaposlenih.

Sva područja aktivnosti prikazuju trendove prema gore: jasno je da omjer ispitanika koji očekuju povećanje obima posla kod javnih i privatnih projekata gradnje, za komercijalne projekte, ali i za ostale javne i privatne projekte, očito raste. Istraživanje, stoga, potvrđuje da se situacija stabilizira te da su se privremeni znakovi zapaženi u ranijim istraživanjima pretvorili u ohrabrujuće pozitivne trendove, naznačujući polagani oporavak tržišta.

Unatoč silaznom trendu, više od polovice ispitanika ipak i dalje ostaje pesimistična (54,6 %).

Arhitektonsko tržište analizirano po sektoru gradnje

Vrijednost arhitektonskog tržišta u Europi procjenjuje se na 15 milijardi eura. Procjenjuje se da je tržište padalo bržom stopom od gradnje, uz ugovaranje od 11 % između 2009./2010. i 2011./2012. i 320 % ukupno tijekom zadnje četiri godine.

Oslanjanje na gradnju privatnog stanovanja veće je nego 2008. ili 2010.; 42 % tržišta obuhvaća obiteljske kuće, za oko 30 % više nego 2008. i 2010. Privatno razvijanje stambenih naselja se smanjilo s 14 % u 2008. i 2010. na 9 % danas. Udio rada javnog sektora smanjio se s 26 % u 2010. na 20 % u 2012.

Iako je projektiranje zgrada dominantna ponuđena usluga koja obuhvaća 50 % rada, smanjilo se s 66 % u 2008. To je dokaz diversifikacije budući da arhitekti šire ponuđene usluge.

Privatno stanovanje (stambene jedinice) sada obuhvaća više od polovice tržišta. Stanovanje uključuje rad na obiteljskim kućama – najveći sektor koji obuhvaća 42 % cjelokupnog rada – i „ostalo“ privatno stanovanje, uključujući stanove i stambena naselja; dodatnih 9 % rada. Tako je ukupno 51 % arhitektonskog rada iz sektora privatnog stanovanja. To čini stanovanje još dominantnijim sektorom nego u prethodnim godinama, uz povećanje tržišta sa 44 % u 2010. i 45 % u 2008. godini.

Komercijalni rad - uredi, maloprodaja, industrija, slobodno vrijeme i ostalo – obuhvaća 29 % ukupnog rada, otprilike jednako kao 2010. Javni sektor obuhvaća daljnjih 29 %, što predstavlja smanjenje u odnosu na 26 % iz 2010.

Najveći udjeli pojedinačnog stanovanja nalaze se u Grčkoj (57 % ukupnog rada), Italiji (53 %), Belgiji (41 %) i Luksemburgu (40 %). „Ostalo“ privatno stanovanje najveće je u Bugarskoj i Turskoj (23 % i 22 %). Rad u uredu ima najveći omjer u Švedskoj i Estoniji, dok je najveći omjer rada u maloprodaji u Litvi i Portugalu. Obrazovanje zauzima više od 10 % tržišta u Danskoj i Njemačkoj, dok javno stanovanje obuhvaća najmanje 10 % tržišta u Austriji i Finskoj.

Tablica:

Omjer rada u sektoru gradnje, analizirano po zemlji

Proportion of work undertaken by building sector, analysed by country

per cent	individual houses	private housing	offices	retail	leisure	industrial	health	education	public housing	other private	other public	TOTAL
Austria	21	12	10	5	4	6	5	7	13	8	8	100
Belgium	41	19	5	4	1	5	3	4	7	6	6	100
Bulgaria	34	23	9	1	1	10	3	1	6	8	5	100
Croatia	33	21	7	4	2	4	2	3	1	10	12	100
Czech Republic	31	15	9	2	5	6	2	6	2	10	13	100
Denmark	19	6	12	2	7	5	7	13	5	8	15	100
Estonia *	19	16	14	5	1	11	5	8	2	7	12	100
Finland	11	14	11	7	6	3	4	9	10	7	19	100
France	27	17	7	5	4	4	4	8	8	7	10	100
Germany	26	16	9	4	3	7	4	11	2	6	12	100
Greece	57	8	4	3	2	5	1	3	0	12	6	100
Hungary *	23	17	5	9	7	12	4	4	0	12	6	100
Ireland	39	10	5	6	5	2	8	8	1	11	5	100
Italy	53	5	4	6	2	5	1	2	1	10	13	n/a
Lithuania *	28	18	4	12	9	14	1	2	5	1	7	100
Luxembourg *	40	20	10	2	1	3	1	9	3	4	8	100
Malta *	25	14	7	2	2	9	1	5	0	23	13	100
Poland	22	17	10	4	2	11	3	4	5	8	13	100
Portugal	38	11	5	11	3	6	4	4	1	11	5	100
Romania	31	15	6	5	6	8	3	4	4	12	6	100
Slovenia *	25	9	9	7	2	6	1	8	8	9	15	100
Spain *	38	15	4	6	2	4	2	2	3	18	7	100
Sweden	14	13	14	7	6	4	3	9	4	7	18	100
Turkey	25	22	8	9	4	9	3	2	2	10	6	100
United Kingdom	33	17	7	5	5	3	4	8	4	8	5	100
EUROPE - 25	42	9	6	6	3	5	2	4	3	9	11	100
2010 EUROPE-23	30	14	8	5	4	6	4	6	6	7	10	100
2008 EUROPE-17	31	14	10	5	3	8	4	6	4	7	10	100

* caution - small sample

Arhitektonsko tržište analizirano po tipu usluge

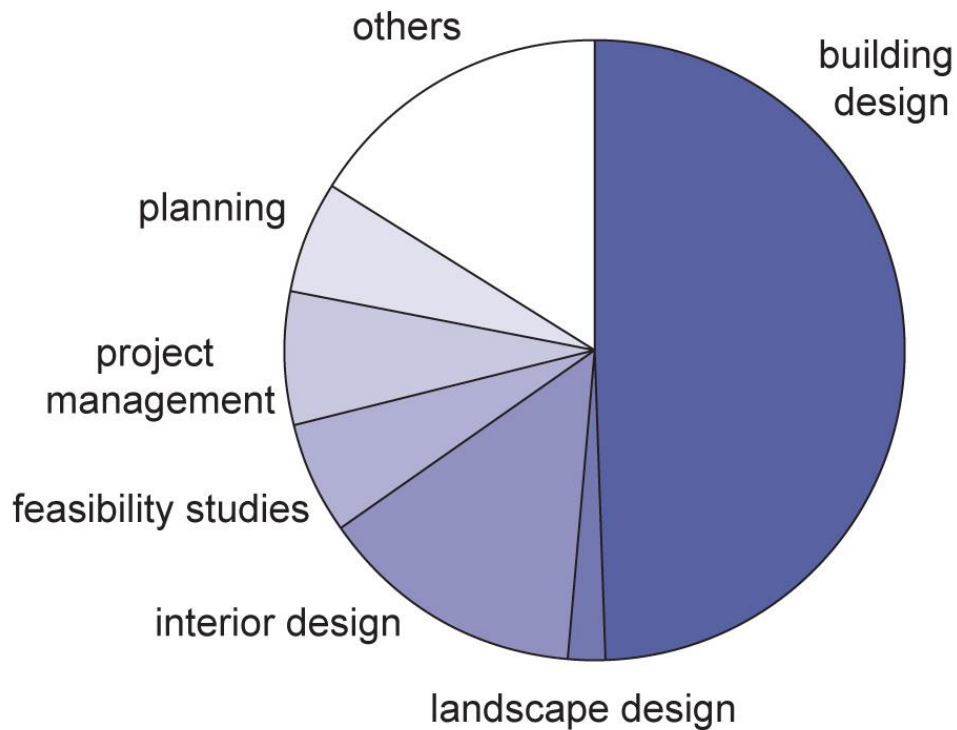
Projektiranje zgrada je dominantna ponuđena usluga i obuhvaća točno 50 % tržišta. U više od pola ispitanih zemalja je iznad 60 %, a najniže u Danskoj, Italiji i Malti.

Unutarnji dizajn obuhvaća 14 % tržišta, dok upravljanje projektom, studije izvedivosti i planiranje svaki obuhvaćaju između 6 % i 7 % prihoda. U usporedbi s prethodnim istraživanjima, projektiranje zgrada zauzima manji udio, budući da se smanjilo sa 69 % u 2010. na 50 % danas. Porast bilježe unutarnji dizajn i „ostale“ usluge.

Dijagram: Udio tržišta po tipu usluge

projektiranje zgrada
dizajn okoliša
unutarnji dizajn
studije izvedivosti
upravljanje projektom
planiranje
ostalo

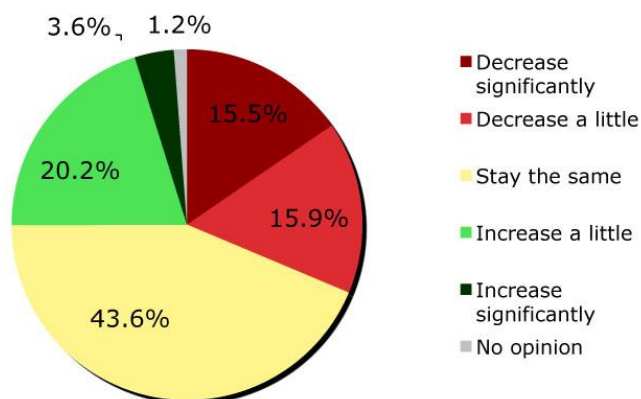
Proportion of market by type of service

Očekivanja za arhitektonski obim posla u naredna tri mjeseca (istraživanje iz siječnja 2014.)

U usporedbi s prethodnom godinom, primijećeno je lagano poboljšanje u obimu posla predviđenom za naredna tri mjeseca: manji broj arhitekata očekuje smanjenje (31,3 %) svog obima posla, a više njih očekuje povećanje (23,8 %). Analiza prema vrsti gradnje slijedi kasnije u prezentaciji.

Expectation, for architectural workload over the next three months

	Decrease	Increase
April 2009	48,47%	13,09%
January 2010	32,80%	22,40%
January 2011	32,80%	27,60%
January 2012	35,20%	22,10%
January 2013	34,10%	22,10%
January 2014	31,30%	23,80%

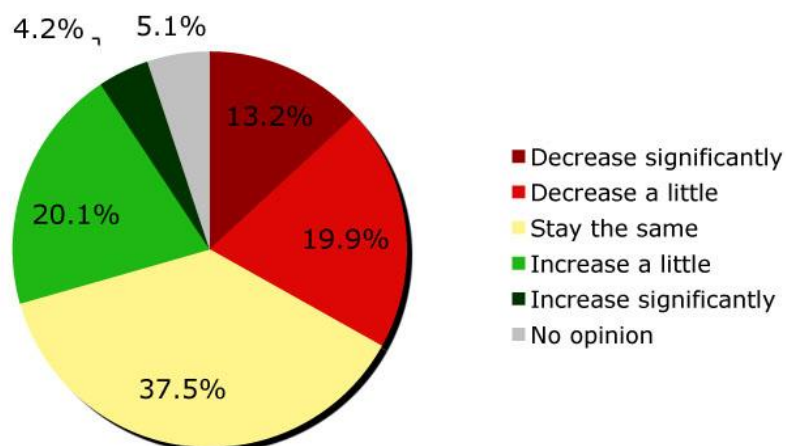
Očekivane promjene u obimu posla tijekom naredna 3 mjeseca - privatne kuće (istraživanje iz siječnja 2014.)

Privatne kuće iznose 44 % tržišta za arhitekte u Europi.

U usporedbi sa siječnjem 2013. godine, broj ispitanika koji očekuju smanjenje u obimu posla kod privatnih kuća značajno je smanjen (od 43 % na 33,1 %).

U siječnju 2014. godine, jedna četvrtina ispitanika sada očekuje povećanje obima posla za privatne kuće.

Expected change in workload over next 3 months - Private housing

Očekivana promjena obima posla za naredna 3 mjeseca – javni objekti (istraživanje iz siječnja 2014.)

Javni objekti iznose 6 % arhitektonskog tržišta u Europi.

Ovo istraživanje pokazuje ohrabrujuće trendove za projekte javnih objekata. U usporedbi sa siječnjem 2012. godine, omjer ispitanika koji očekuju povećanje obima posla kod javnih objekata je udvostručen (od 10,2 % na 20,7 %).

U isto vrijeme, omjer onih koji očekuju smanjenje svog obima posla kod javnih objekata i dalje se smanjuje (od 41,9 % na 34,1 % tijekom protekle godine).

	Decrease	Increase
April 2009	59,78%	9,73%
January 2010	48,30%	9,80%
January 2011	43,00%	20,30%
January 2012	43,80%	10,20%
January 2013	41,90%	16,80%
January 2014	34,10%	20,70%

Očekivana promjena obima posla u naredna 3 mjeseca – komercijalni objekti (uređi, trgovine, industrijske zgrade, itd.) (istraživanje iz siječnja 2014.)

Komercijalni projekti iznose 23 % arhitektonskog tržišta u Europi.

Broj ispitanika koji očekuju smanjenje obima posla kod komercijalnih projekata sasvim sigurno pada: dok je u siječnju 2013. godine polovica ispitanika očekivala smanjenje svog obima posla, njih sada ima 35,7 %. S druge strane, 14,1 % sada očekuje povećanje tijekom naredna 3 mjeseca na tom području (u usporedbi s 10,2 % 2012.).

	Decrease	Increase
April 2009	76,19%	5,18%
January 2010	57,80%	9,50%
January 2011	40,10%	20,60%
January 2012	50,80%	10,20%
January 2013	49,40%	13,30%
January 2014	35,70%	14,10%

Očekivana promjena obima posla u naredna 3 mjeseca – ostali privatni objekti (slobodno vrijeme, privatne škole, zdravstveni objekti, itd.) (istraživanje iz siječnja 2014.)

Na ostale privatne projekte otpada 7 % arhitektonskog tržišta u Europi.

Istraživanje iz siječnja 2014. godine potvrđuje poboljšanje koje je bilo predviđeno 2013. godine u vezi s prognozama obima rada za ostale privatne projekte: broj ispitanika koji očekuju smanjenje svog obima posla pada s 42,9 % na 30,3 %. U isto vrijeme, oni koji očekuju povećanje sada iznose 13,3 %.

	Decrease	Increase
April 2009	62,07%	3,12%
January 2010	48,50%	11,40%
January 2011	35,40%	13,90%
January 2012	40,50%	10,30%
January 2013	42,90%	10,00%
January 2014	30,30%	13,30%

Očekivana promjena obima posla u naredna 3 mjeseca – ostali javni objekti (škole, bolnice, muzeji, zatvori, itd.)

Na ostale javne projekte otpada 20% arhitektonskog tržišta u Europi.

Trend prognoze obima posla za ostale javne projekte također ohrabruje: sada manje ispitanika očekuje smanjenje obima posla (34,2%), dok su oni koji očekuju povećanje postojani (17,3%).

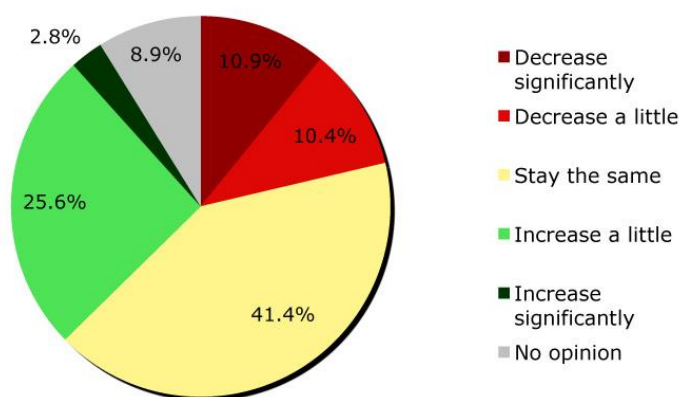
□

	Decrease	Increase
April 2009	42,18%	14,58%
January 2010	41,40%	16,30%
January 2011	38,10%	20,10%
January 2012	44,30%	14,90%
January 2013	46,50%	17,10%
January 2014	34,20%	17,30%

Očekivana promjena obima posla u naredna 3 mjeseca – ostalo (konzultantske usluge, energetski pregledi, studije izvedivosti, itd.)

Ne zna se koji postotak tržišta ti zadaci predstavljaju za arhitekte, no to ostaje područje koje je najmanje pesimistično glede budućeg obima posla: 28,5 % ispitanika očekuje povećanje tijekom naredna 3 mjeseca, u usporedbi s 21,3 % koji očekuju smanjenje.

Expected change in workload over next 3 months - Other (consultancy, energy audits, feasibility studies, etc)

Arhitektonski uredi

Procjenjuje se da se broj arhitektonskih ureda povećao sa 130 000 u 2008. na 155 000 u 2010., i sada na 164 000 u 2012. To je povećanje od 6 % od 2010. i vjerojatno je uzrokovano dvama činiteljima: nove urede osnivaju arhitekti koji su odnedavno višak i povećanje ukupnog broja arhitekata u Europi.

Omjer ureda koji se opisuju kao „neovisni arhitekti“ značajno je veći. 2008. i 2010. bilo je samo nešto preko 50 % 'neovisnih arhitekata'; 2012. taj je omjer 67 %. Omjer ureda koji su partnerstva prepолоvio se od 2008. (sa 18 % na 9 %).

Procjenjuje se da je broj privatnih arhitektonskih ureda u Europi 25 156 000. Ova je brojka procijenjena stvaranjem modela i umetanjem podataka iz istraživanja. Model je opisan u Dodatku I. Ekstrapoliranjem ove brojke da bi se odrazile sve 33 europske zemlje dobiva se procjena od 164 000 privatnih arhitektonskih ureda u Europi, 6 % više nego procijenjenih 155 000 ureda iz 2010.

Profil ureda prikazuje vrlo značajan pomak prema malim poduzećima. Većina njih – 63 % - su uredi s jednom osobom. 18 % imaju dva zaposlenika, dok 15 % imaju između 3 i 5 zaposlenika. To znači da samo 4 %

arhitektonskih ureda u Europi imaju više od pet arhitekata. Brojčano izraženo, procjenjuje se 6700 ureda u Europi-25 koji zapošljavaju više od 5 arhitekata.

Više od 80 % ureda u Grčkoj i Italiji su „neovisni arhitekti“. Partnerstva su uobičajena u Estoniji, Češkoj Republici, Danskoj i Litvi – gdje zauzimaju više od 25 % ureda. Najveći udio arhitektonskih ureda koji su društva s ograničenom odgovornošću nalaze se u Mađarskoj, Švedskoj, Hrvatskoj, Bugarskoj, Rumunjskoj i Turskoj, gdje su najmanje 50 % društva s ograničenom odgovornošću. Samo u Finskoj su većina ureda dionička društva (60 %); drugdje dionička društva nisu uobičajen oblik ureda/prakse.

Tablica:

Procijenjeni broj i veličina arhitektonskih ureda

veličina arhitektonskih ureda (broj zaposlenih arhitekata/arhitektonsko osoblje)

1 zaposlenik

2 zaposlenika

3 do 5 zaposlenika

6 do 10 zaposlenika

11 do 30 zaposlenika

31 do 50 zaposlenika

preko 50 zaposlenika

UKUPNO

% praksi/ureda

„arhitektonsko osoblje“ obuhvaća samozaposlene, partnere i direktore, zaposlene arhitekte, tehničko osoblje

* oprez, mali uzorak

Estimated number and size of architectural practices

number (estimate)	size of architectural practice (number of architectural staff)							TOTAL
	1 staff	2 staff	3 to 5 staff	6 to 10 staff	11 to 30 staff	31 to 50 staff	over 50 staff	
Austria	754	482	302	88	14	0	0	1,640
Belgium	2,241	612	500	287	65	3	1	3,709
Bulgaria	457	211	205	50	6	1	0	930
Croatia	436	219	138	33	8	0	0	835
Czech Republic	1,082	416	381	125	27	0	0	2,031
Denmark	1,106	333	202	84	45	10	2	1,782
Estonia *	52	39	59	20	3	1	0	172
Finland	379	83	130	41	27	0	0	661
France	5,323	1,082	1,256	262	41	3	1	7,968
Germany	21,813	9,060	4,577	1,274	249	46	8	37,026
Greece	2,892	992	1,188	113	34	0	0	5,219
Hungary *	262	170	208	48	11	0	0	699
Ireland	686	171	131	24	14	1	0	1,027
Italy	44,484	7,722	5,436	681	71	2	1	58,397
Lithuania *	182	103	65	59	14	0	0	422
Luxembourg *	85	31	29	15	7	0	0	166
Malta *	56	47	34	0	9	0	0	146
Poland	2,516	921	623	287	72	2	2	4,423
Portugal	1,485	741	781	183	36	0	0	3,226
Romania	756	448	544	81	19	2	0	1,851
Slovenia *	202	57	120	25	12	0	0	417
Spain *	5,143	1,247	1,585	178	0	0	0	8,153
Sweden	786	182	128	78	26	5	2	1,207
Turkey	1,097	1,986	3,076	832	227	11	2	7,232
United Kingdom	3,915	775	965	379	270	65	16	6,385
EUROPE - 25	98,193	28,134	22,663	5,247	1,305	151	35	155,725
per cent of practices	63	18	15	3	1	<1	<1	100
2010 EUR-23	86,049	19,477	18,963	5,814	1,973	279	83	132,643
2008 EUR-17	37,369	13,489	10,868	5,318	2,014	449	344	69,851

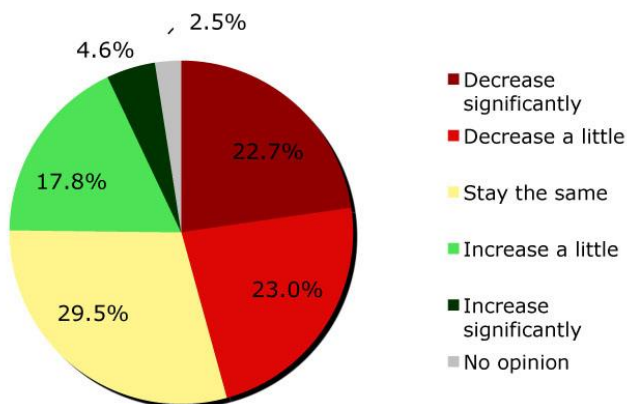
'architectural staff' includes principals, partners & directors; associates; salaried architects; technical staff

* caution - small sample

Promjena broja zaposlenih od rujna 2008.

Ovaj rezultat navodi da je u gotovo svakom drugom uredu došlo do smanjenja u broju zaposlenih od početka recesije 2008. godine. Međutim, istraživanje iz 2014. godine otkriva pozitivan trend: premda uredi kod kojih je došlo do pada u broju zaposlenika ostaju stabilni (45,7 %), tijekom protekle godine omjer onih čiji broj zaposlenih raste povećan je s 15,1 % na 22,40 %.

Change in staff numbers since September 2008

	Decrease	Increase
April 2009	37,18%	6,85%
January 2010	40,90%	15,20%
January 2011	42,30%	14,00%
January 2012	42,40%	16,50%
January 2013	45,30%	15,10%
January 2014	45,70%	22,40%

Prihod

Prosječni prihod privatnih ureda smanjio se u malim i srednjim uredima u svakom istraživanju od 2008. Na primjer, prosječni prihod u uredu sa 6 do 10 zaposlenih smanjio se za 7 % između 2008. i 2010. i za daljnjih 6 % između 2010. i 2012. Samo u velikim uredima prosječni su se prihodi povećali.

Tablica:

Prosječni prihod po uredu/praksi analizirano po zemlji i veličini ureda/prakse

€

veličina ureda/prakse (broj arhitektonskog osoblja)

* oprez, mali uzorak

Brojke su prosjeci i odnose se na 2011./2012. godinu

Minimalni broj odgovora za dobivanje pouzdanog odgovora je 10. Ali za manje zemlje to smo proširili na 5 i u vrlo iznimnim slučajevima na 4. Ako ima manje od 4 odgovora ili ako se brojka značajno razlikuje od prosjeka, podatak označavamo kao nepostojeći.

Average revenue per practice analysed by country and practice size

€s	size of practice (number of architectural staff)						
	1	2	3 to 5	6 to 10	11 to 30	31 to 50	51+
Austria	62,460	107,774	290,614	643,469	1,342,856	n/a	n/a
Belgium	70,402	78,786	207,080	439,862	1,139,673	n/a	n/a
Bulgaria	9,979	17,783	64,794	76,255	n/a	n/a	n/a
Croatia	26,376	74,660	93,741	160,050	470,251	n/a	n/a
Czech Republic	26,817	57,967	129,208	259,958	699,211	n/a	n/a
Denmark	68,886	160,624	424,881	771,921	2,042,185	4,133,904	19,426,123
Estonia *	37,667	57,574	337,800	116,288	n/a	n/a	n/a
Finland	94,312	131,209	391,238	629,257	1,386,000	n/a	n/a
France	59,590	169,294	331,050	883,467	1,796,424	n/a	n/a
Germany	59,779	94,088	202,032	440,416	1,065,000	n/a	n/a
Greece	21,773	33,861	37,002	71,500	n/a	n/a	n/a
Hungary *	14,116	17,311	201,530	146,850	n/a	n/a	n/a
Ireland	43,154	101,324	240,674	501,000	1,378,483	n/a	n/a
Italy	36,640	60,380	88,541	253,669	294,218	n/a	5,651,357
Lithuania *	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Luxembourg *	73,933	154,000	272,718	683,115	1,355,000	n/a	n/a
Malta *	42,300	86,125	42,750	n/a	n/a	n/a	n/a
Poland	20,791	24,566	72,482	132,438	696,961	n/a	n/a
Portugal	33,239	35,078	82,528	508,499	775,900	n/a	n/a
Romania	16,430	52,789	51,269	175,358	464,048	n/a	n/a
Slovenia *	28,200	n/a	88,750	n/a	n/a	n/a	n/a
Spain *	25,111	58,452	63,094	193,125	n/a	n/a	n/a
Sweden	81,099	196,857	500,503	700,687	1,825,127	3,676,083	26,270,585
Turkey	34,272	47,648	109,263	225,491	n/a	n/a	n/a
United Kingdom	48,566	120,700	342,232	760,354	1,956,043	4,214,074	18,623,402
EUROPE - 25	41,755	78,648	166,607	437,493	1,397,166	3,626,922	16,538,301
<i>2010 EUR-23</i>	<i>48,295</i>	<i>93,826</i>	<i>192,685</i>	<i>463,320</i>	<i>1,167,050</i>	<i>3,471,360</i>	<i>10,613,801</i>
<i>2008 EUR-17</i>	<i>59,389</i>	<i>117,827</i>	<i>201,693</i>	<i>498,563</i>	<i>1,282,563</i>	<i>3,156,907</i>	<i>4,563,556</i>

* caution - small sample

Figures are averages (means) and refer to the year 2011/12

The minimum number of responses to give a reliable answer is 10. But for smaller countries we have extended this to 5 and in very exceptional cases to 4. Where there are fewer than four responses, or where the figure varies excessively from the mean, we mark the data as n/a

Prihod izvan vlastite zemlje

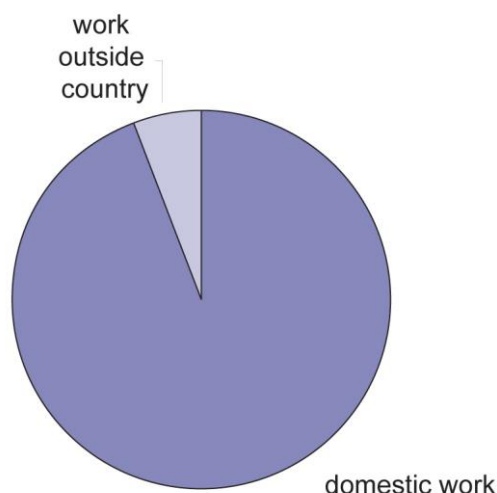
Oko 6 % prihoda ureda generirano je poslom izvedenim izvan zemlje u kojoj je smješten arhitektonski ured. Procjenjuje se da je ovaj omjer najveći u Ujedinjenoj Kraljevini, Luksemburgu, Belgiji, Danskoj, Portugalu i Malti, a puno manje je značajan u ostalim zemljama. Uzmite u obzir da su ove brojke aproksimativne jer je značajan broj odgovora na ovo pitanje bio nepotpun.

Omjer prihoda zarađenog izvan zemlje u kojoj je ured smješten vrlo je sličan broju zabilježenom 2008., iako je manji od 8 % zabilježenih 2010. godine. Sličan skup zemalja bilježi najveći promet izvan zemlje 2012. u odnosu na prethodna istraživanja.

Dijagram: Izvor prihoda

domaći rad
rad izvan zemlje

Source of revenue

Zarade

Prosječne zarade su nastavile lagano padati. Europski prosjek u 2008., prilagođen za PPP (paritet kupovne moći), bio je € 34 000; u 2010. smanjio se na € 29 500, a sada je samo malo niži i iznosi € 29 000. Tijekom četiri godine, od 2008. do 2012., prosječna zarada samozaposlenih smanjila se za 23 % - što je veći pad od prosjeka za sve arhitekate. To odražava rastući broj arhitekata koji postaju samozaposleni u četiri godine, koji je narastao s 24 % na 32 % struke. Prosječne zarade „freelancera“ su 33 % manje, partnera i direktora 9 % manje, a zaposlenika u privatnim uredima manje su 7 %. Plaće u javnom sektoru 4 % su manje u razdoblju od četiri godine.

Zarade arhitekata lagano su se smanjile, na prosjek (prilagođen za PPP) od € 29 014 prije oporezivanja. To predstavlja smanjenje od 1,6 % između 2010. i 2012. i to nakon pada od 13 % između 2008. i 2010. Tako se smanjenje zarada doima značajnim.

Prilagodba prosječnih zarada za PPP uzima u obzir razlike u razinama cijena u 25 ispitanih zemalja, prilagođavajući brojku prosječne zarade svake zemlje za njezin indeks pariteta kupovne moći. Te prilagođene brojke prikazuju da su najveće prosječne zarade u Ujedinjenoj Kraljevini, Njemačkoj i Luksemburgu, nakon kojih slijede Danska i Austrija. Prosječne prilagođene zarade najmanje su u Bugarskoj i Rumunjskoj.

U usporedbi s prethodnim istraživanjem iz 2010., prosječne zarade su se najviše smanjile u Sloveniji, Bugarskoj i Estoniji. Prosječne zarade nisu univerzalno manje, one su zapravo veće u osam od ispitanih zemalja, naime u Rumunjskoj, Italiji (ali samo mali uzorak u 2010.), Njemačkoj, Turskoj i Danskoj.

Zarade po dobi

Prosječne zarade arhitekata rastu u skladu s godinama, pri čemu je vrhunac u dobi od 60 do 64 godine. Uzorak je iznenađujuće dosljedan u 2012. godini, svaka dobna skupina od pet godina veća je od prethodne. Uzorak se također ponavlja za brojke gornjih i donjih kvartala.

Dobna skupina koja bilježi najveće zarade, od 60 do 64 godine, ista je kao i 2010., ali 2008. najveću zaradu bilježi prethodna dobna skupina od 55 do 59 godina.

U usporedbi s prosječnim zaradama iz 2010., zarade iz 2012. smanjile su se za mlađe dobne skupine, ali su narasle za starije. Za sve dobne skupine do 45 godina prosječne zarade su manje u 2012. nego u 2010. Od 45 godina naviše, prosječne zarade su se povećale ove godine (2012.). U svim slučajevima citirane brojke se temelje na podacima koji su prilagođeni za PPP.

Zarade po spolu

Rezultati istraživanja pokazuju – kao u prethodnim godinama – da postoji značajna razlika između zarada muškaraca i žena u struci. Prosječne zarade u punom radnom vremenu za muškarce (prilagođene za PPP) 43 % su veće od onih za arhitektice u punom radnom vremenu. Ova je razlika malo manja od 47 % zabilježenih 2010. i 46 % iz 2008.

Prosječne zarade arhitekata koji rade na pola radnog vremena bilježe razliku od 42 %, u odnosu na 47 % iz 2010.

Dok su se prosječne zarade muških i ženskih arhitekata u punom radnom vremenu smanjile između 2010. i 2012., arhitektice bilježe manji pad, 1 %, u usporedbi s 4 % među arhitektima.

Rad u drugoj zemlji

Samo mali omjer arhitekata, 3 %, radi ili boravi u zemlji različitoj od one u kojoj su registrirani. Taj je omjer sličan onome iz 2010., ali manji od omjera iz 2008.

Zemlje s najvećim omjerom arhitekata koji rade u drugoj zemlji su Ujedinjena Kraljevina (15 %), Irska (13 %), Portugal (9 %) i Poljska (7 %).

U četiri zemlje više od pola ispitanika je reklo da su „ozbiljno“ razmišljali o radu u drugoj zemlji tijekom proteklih 12 mjeseci. Te su zemlje: Španjolska, Slovenija, Portugal i Grčka. 70 % ispitanika u Španjolskoj kažu da su ozbiljno razmišljali o radu u drugoj zemlji. Manje od 15 % ispitanih arhitekata u Francuskoj i Švedskoj su razmišljali o radu u drugoj zemlji.

Glavne brige o radu u drugoj zemlji

Čini se da su glavne brige o radu u drugoj zemlji praktične prirode, poput preseljenja ili osobnih okolnosti; 66 % ispitanih arhitekata navode ove brige kao najveće u pogledu rada u drugoj zemlji. Omjer je najniži (35 %) među španjolskim ispitanicima (70 % kojih je ozbiljno razmišljalo o radu u drugoj zemlji). Nedovoljno poznavanje jezika i tehničkih vještina smatraju se najvećim brigama za 39 % odnosno 35 % ispitanika. Više od polovice španjolskih i britanskih ispitanika navode poznavanje jezika kao problem. Samo 11 % ispitanika u cjelini smatraju arhitektonske kvalifikacije glavnom brigom (najviše njih je iz Turske, Rumunjske i Španjolske). Nemogućnost pronalaska posla je velika briga za 19 % ispitanika, s najvećim omjerima kod ispitanika iz Bugarske, Grčke, Litve, Turske, Španjolske i Portugala.

Umirovljenje

Najčešća dob u kojoj se očekuje umirovljenje je 65 do 69; 34 % ispitanika kaže da tada očekuju umirovljenje. 14 % očekuje umirovljenje u dobi od 60 do 64. Ali većina ostalih – 26 % - očekuju umirovljenje u sedamdesetima ili kasnije. Daljnjih 23 % misle da se 'nikada' neće umiroviti.

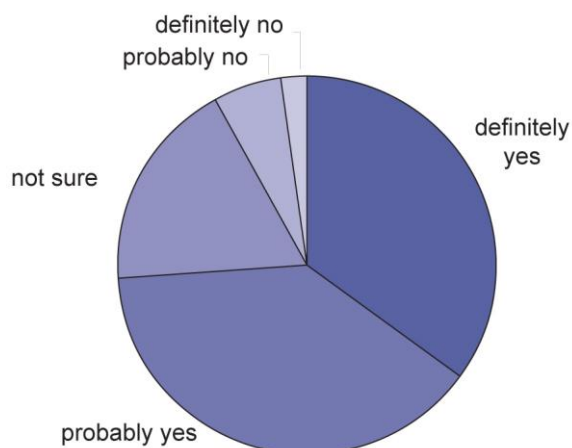
Arhitekti sada (2012.) očekuju da će se umiroviti u kasnijoj dobi nego u istraživanjima iz 2010. ili 2008. 16 % njih je 2008. mislilo da će se umiroviti od 70. godine i kasnije; sada je omjer 26 %. A omjer onih koji očekuju umirovljenje u pedesetima smanjio se s 11 % u 2008. na 3 % u 2012. Više arhitekata očekuje da se „nikada“ neće umiroviti: omjer se skoro udvostručio sa 12 % iz 2008. na 23 % u 2012. Sveukupno, uključujući one koji odgovaraju „nikada“, 49 % arhitekata planira raditi najmanje do sedamdesete, u usporedbi s 28 % iz 2008.

Dijagram:

Vjerojatnost nastavka rada kao arhitekt do umirovljenja

definitivno da
vjerojatno da
nije siguran
vjerojatno ne
definitivno ne

Likelihood of continuing to work as an Architect until retirement

Sati rada

Broj sati rada arhitekata veći je u privatnom nego u javnom sektoru. Samozaposleni i partneri/direktori prosječno rade 45 odnosno 46 sati tjedno više nego u drugim područjima zapošljavanja. Arhitekti zaposleni u privatnim uredima bilježe prosječno 43 sata; freelanceri 40 sati. Arhitekti u javnom sektoru u prosjeku rade između 38 i 39 sati tjedno.

Najviše prosječnih radnih sati bilježe samozaposleni u Belgiji, Malti, Turskoj, Austriji, Njemačkoj, Francuskoj i Luksemburgu; svi bilježe preko 50 sati tjedno.

Tablica:

Prosječni broj sati rada tjedno, analizirano po zemlji i području zaposlenja

sati/tjedan

samozaposleni

partner/direktor

zaposlenik u privatnom uredu

freelancer

ostali privatni sektor

lokalna/središnja vlada

ostali javni sektor

* oprez mali uzorak

Average number of hours worked per week, analysed by country and field of employment

hours / week	sole principal	partner / director	private practice salaried	freelance	other private	local / central government	other public
Austria	51.1	50.5	40.9	42.7	44.1	39.2	45.0
Belgium	53.7	54.5	46.8	46.6	47.3	38.0	39.5
Bulgaria	48.3	46.0	42.1	52.8	40.0	40.0	41.4
Croatia	45.9	44.9	40.0	44.4	43.6	40.0	41.2
Czech Republic	47.6	48.3	42.9	47.9	41.3	40.0	42.5
Denmark	43.0	45.4	37.3	39.8	38.2	37.0	38.1
Estonia *	44.3	42.6	39.8	42.5	n/a	n/a	n/a
Finland	45.3	43.9	37.9	n/a	38.7	36.8	37.2
France	50.4	48.5	46.4	48.6	48.9	37.9	40.5
Germany	50.6	50.1	40.3	47.5	40.6	40.1	40.1
Greece	47.6	45.6	41.8	45.2	41.7	40.0	39.8
Hungary *	45.6	42.2	41.5	40.9	46.0	39.6	40.8
Ireland	43.0	44.8	38.6	38.8	41.5	36.0	37.4
Italy	43.0	44.1	41.8	40.8	40.2	36.4	37.1
Lithuania *	42.5	46.7	45.0	40.0	40.0	39.0	n/a
Luxembourg *	50.2	48.7	48.5	45.7	48.8	n/a	n/a
Malta *	52.9	46.3	42.3	55.0	57.5	56.7	40.0
Poland	48.4	50.1	40.8	42.5	41.2	41.9	40.1
Portugal	43.8	43.1	40.0	41.3	41.6	36.0	38.5
Romania	43.8	44.0	41.8	43.0	44.9	40.0	44.5
Slovenia *	44.7	46.2	41.7	42.5	52.0	40.0	38.0
Spain *	45.5	42.7	40.0	46.5	44.7	60.0	36.0
Sweden	43.2	44.1	40.3	38.3	39.8	40.5	42.2
Turkey	51.2	49.7	45.8	49.6	42.2	40.8	40.3
United Kingdom	44.6	45.8	37.9	39.8	39.4	37.1	38.1
EUROPE - 25	45.3	46.1	43.2	40.2	43.1	38.1	38.9
2010 EUROPE-23	46.2	45.8	41.2	43.9	44.8	38.3	38.4
2008 EUROPE-17	51.0	50.1	46.0	47.0	46.6	42.2	43.3

* caution - small sample

Kako uredi naplaćuju svoje usluge

43 % trenutanih poslova naplaćuje se kao postotak vrijednosti ugovora. Ali skoro jednako toliko, 36 %, naplaćuje se kao paušal. Jaz između ove dvije metode naplate smanjuje se od prvog istraživanja u 2008., kada je 56 % poslova naplaćivano na temelju postotka. Naplaćivanje kao postotak vrijednosti ugovora još je uvijek metoda koja se koristi za najmanje polovicu poslova u 11 od 25 ispitanih zemalja. 12 % poslova naplaćuje se po satu, uz 60 % u Švedskoj i 41 % u Finskoj, što je puno više od prosjeka u ostalim zemljama. Grčki arhitekti bilježe najveći omjer poslova (16 %) koji se poduzimaju na rizik.

Tablica:

Kako se izračunavaju naknade

% tekućih poslova

način izračuna naknade

% vrijednosti ugovora

paušal

naknada po satu

bez dogovorene naknade (zapravo „na rizik“)

How charges are calculated

per cent current jobs	method of calculating charge			
	per cent of contract value	lump sum	hourly charge	no charge agreed (effectively "at risk")
Austria	57	24	17	2
Belgium	63	17	19	2
Bulgaria	36	42	13	9
Croatia	50	27	12	11
Czech Republic	39	41	16	3
Denmark	31	36	29	5
Estonia *	27	52	16	5
Finland	12	45	41	2
France	72	20	6	2
Germany	60	16	22	2
Greece	25	52	7	16
Hungary *	47	26	16	10
Ireland	35	46	14	5
Italy	41	40	7	12
Lithuania *	77	14	1	7
Luxembourg *	69	16	13	3
Malta *	42	30	16	12
Poland	33	30	32	5
Portugal	45	32	12	10
Romania	50	34	8	9
Slovenia *	66	20	10	5
Spain *	54	32	9	5
Sweden	3	32	60	4
Turkey	53	30	3	13
United Kingdom	33	44	20	4
EUROPE - 25	43	36	12	9
<i>2010 EUROPE-23</i>	<i>49</i>	<i>29</i>	<i>18</i>	<i>5</i>
<i>2008 EUROPE-17</i>	<i>56</i>	<i>23</i>	<i>16</i>	<i>6</i>

Naknade po satu

Prosječna naknada po satu u Europi-25 za samozaposlene, prilagođena za PPP, je € 54 po satu; za arhitekte je € 44 dok tehničko osoblje ima prosječnu naknadu od € 29 po satu. Ove su brojke prosjeci naplaćeni kupcima za sat njihovog rada prije oporezivanja. PPP naknade po satu (tablica 3-5) najveće su za samozaposlene u Ujedinjenoj Kraljevini, Luksemburgu, Austriji i Danskoj. Najniže satnice su zabilježene u Rumunjskoj. Uzorak je vrlo sličan za arhitekte i za tehničko osoblje. Neprilagođene brojke, „kako su zabilježene“, predstavljene su u tablici 3-6.

Reputacija

Arhitekti smatraju da ih opća populacija puno manje cijeni sada (2012.) nego 2010. ili 2008. Njihova percepcija kakvima ih drugi vide pala je sa 37 % onih koji kažu da su „vrlo“ ili „izrazito“ cijenjeni u 2008. na 33 %. Ali percepcija arhitekata od strane klijenata se poboljšala, s 48 % „vrlo“ ili „izrazito“ cijenjenih u 2008. na 52 % u 2012.

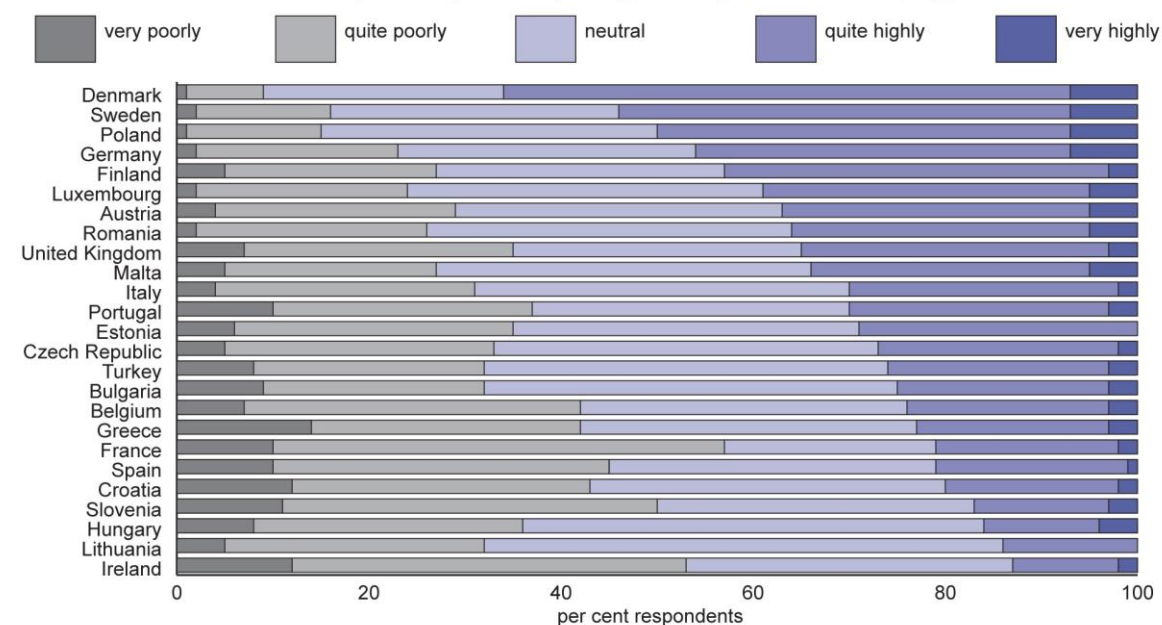
52 % arhitekata misli da ih njihovi klijenti smatraju „vrlo“ ili „poprilično“ cijenjenima. Ali arhitekti smatraju da ih samo 33 % opće javnosti drži „vrlo“ ili „poprilično“ cijenjenima. Najmanje polovica arhitekata u Danskoj, Švedskoj i Poljskoj misle da ih opća javnost smatra „vrlo“ ili „poprilično“ cijenjenima. Ovaj se omjer smanjuje na manje od 20 % u Irskoj, Litvi, Mađarskoj i Sloveniji. Češki, danski i švedski arhitekti misle da ih njihovi klijenti ocjenjuju najvišom ocjenom, dok se mišljenje klijenata u Turskoj, Sloveniji i Hrvatskoj smatra najlošijim.

Tablica:

Kako arhitekti misle da ih doživljava opća javnost – redoslijed - prvi s najboljim ocjenama

vrlo loše
prilično loše
neutralno
poprilično dobro
vrlo dobro
% ispitanika

How well Architects think they are regarded by the general public - ranked, highest first

Zadovoljstvo karijerom

Arhitekti su zamoljeni da ocijene svoje zadovoljstvo u četiri područja: karijera, plaća, poslovno okruženje i kvaliteta života. Ispitanici su odabrali svoju razinu zadovoljstva na ljestvici od 0 (potpuno nezadovoljan) do 10 (potpuno zadovoljan).

Arhitekti su manje zadovoljni nego što su bili 2008. i 2010. Zadovoljstvo s izborom arhitekture kao karijere smanjilo se s razine od skoro 8 od 10 u 2008. na 7 od 10 u 2012. Arhitekti su neznatno manje zadovoljni u 2012. sa svim ostalim mjerama – poslovnim okruženjem, kvalitetom života i plaćom. Najniža apsolutna razina zadovoljstva nastavlja biti plaća, koja bilježi prosjek od 4,3 od 10 (najmanje 0,3 boda niže nego 2008. ili 2010.).

Arhitekti u Švedskoj, Danskoj i Finskoj općenito imaju najveće razine zadovoljstva, dok se najmanje razine često bilježe kod arhitekata u Italiji, Irskoj i Portugalu.

DIJAGRAM 4-10

Zadovoljstvo s odabirom arhitekture kao karijere

zadovoljstvo:

ocjena do 10

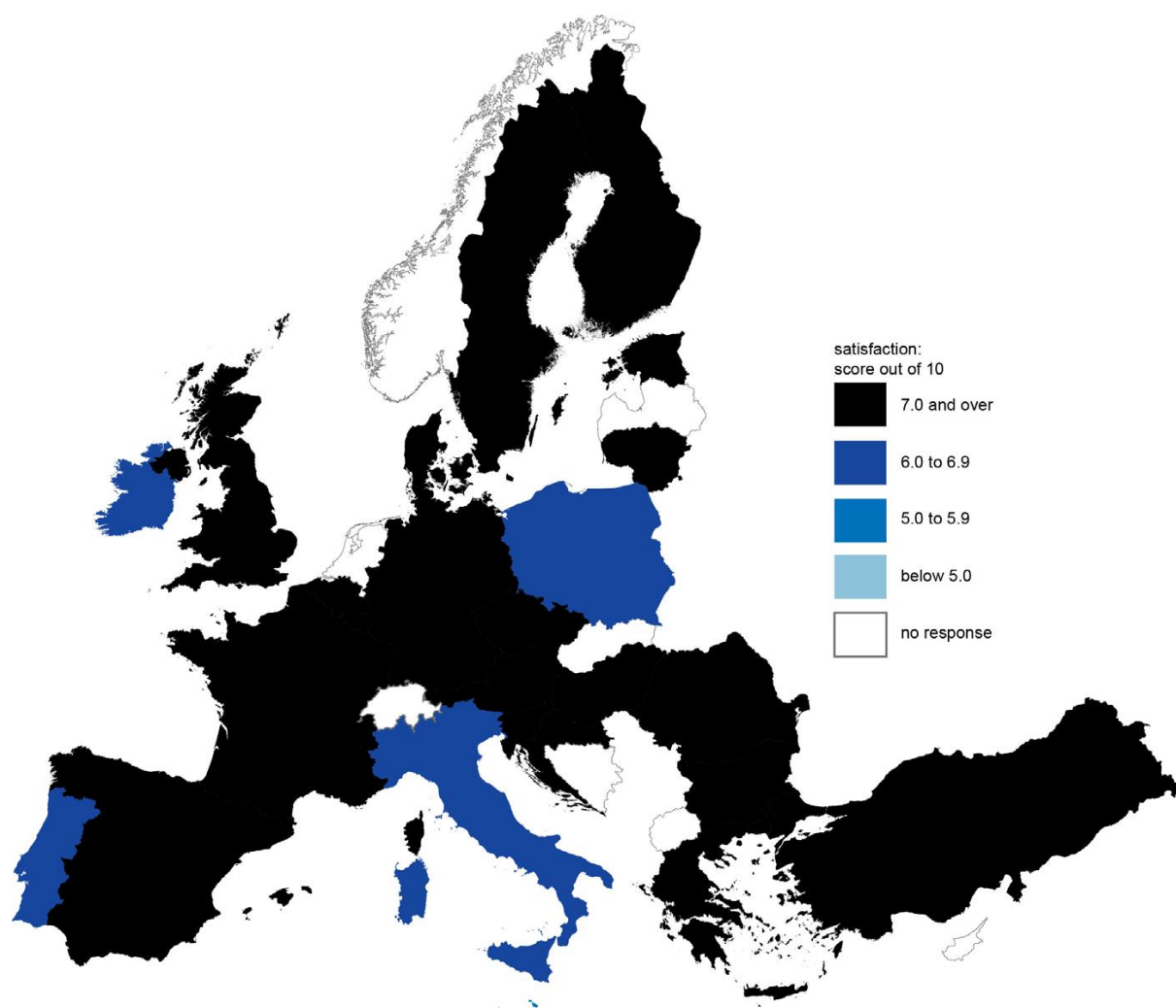
7,0 i više

6,0 do 6,9

5,0 do 5,9

ispod 5,0

bez odgovora

Standard gradnje gotovo nulte energije

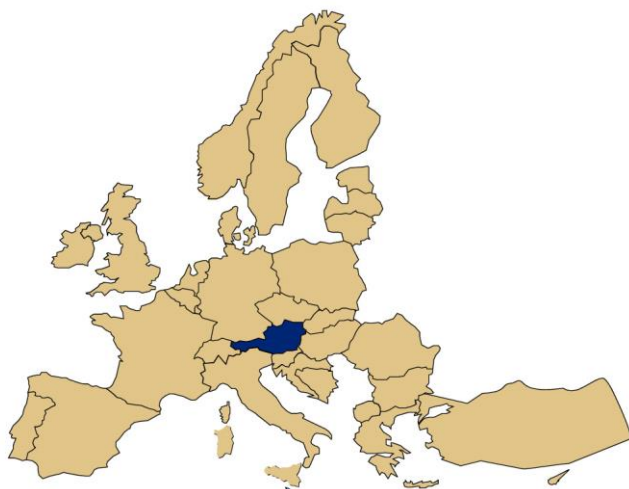
Najnovije brojke pokazuju da je bilo vrlo malo promjene u percepciji važnosti energetske učinkovitosti od istraživanja iz 2010., kao i u potražnji za takvim zgradama; u 2010. godini 12 % arhitekata je reklo da su ih tražili da projektiraju prema standardima gotovo nulte energije u više od 50 % slučajeva; u 2012. godini ta brojka iznosi 13 %, što predstavlja statistički beznačajnu promjenu. Također nema poboljšanja u tome kakvim kompetentni arhitekti smatraju projektiranje prema standardima gotovo nulte energije; omjer je zapravo pao, s 60 % u 2010. na 57. % u 2012. Arhitekti u Luksemburgu i Austriji osjećaju se najkompetentnijima – više od 80 % ih to tvrdi. Značajno je da je u ove dvije zemlje najveća trenutačna potražnja – u obje zemlje više od 30 % arhitekata kažu da ih traže da projektiraju prema standardima gotovo nulte energije u više od 50 % slučajeva.

3.D. SPECIFIČNOSTI ARHITEKTONSKIH TRŽIŠTA SUSJEDNIH DRŽAVA - ČLANICA EU-a primjer Austrije, Italije i Slovenije

U ovom poglavlju je prenesen sadržaj Okruglog stola: Arhitektonska djelatnost u EU / Iskustva, praksa, posebnosti održanog u okviru programa 4. KONGRESA HRVATSKIH ARHITEKATA - TEMA ZEMLJA u Osijeku 27. rujna 2013. godine. Sudionici okruglog stola su bili kolege Zoran Bodrožić, dipl. ing. arh. (Austrija), Tatjana Požar Holjevac, dipl. ing. arh. (Italija), Vlado Krajcar, univ. dipl. inž.arh. (Slovenija) i Vinko Penezić, dipl. ing. arh. (Hrvatska), te Sabina Sabljčić, dipl. ing. arh. u ulozi moderatora.

Općenite informacije o arhitektonskim tržištima Austrije, Italije i Slovenije

Austrija – ima 8 443 018 stanovnika, te 4 600 arhitekata (0.5 arhitekta na 1000 stanovnika). 82 % arhitekata su muškog spola (3 750), dok je 18 % ženskog spola (850). Ukupan broj ureda 1 640 od čega je u 754 zaposlen jedan arhitekt, 784 dva do pet zaposlenika, 102 ureda imaju od šest do trideset zaposlenika. Najveći dio njih zaposleno je na puno radno vrijeme – 86 %, dok 10 % radi pola radnog vremena, samo 1 % je nezaposleno. Građevinsko tržište je 2011. procijenjeno na 39 574 milijuna Eura. Po podacima iz 2011./2012. arhitektonsko tržište je vrijedno 262 774 000 eura, što je ukupno 0.7 % od ukupnog građevinskog tržišta. Prosječni godišnji prihod po uredu: s jednim zaposlenim je 62 460, dva zaposlena 107 774, tri do pet zaposlenika 290 614, šest do deset zaposlenika 643 469, jedanaest do trideset 1 139 673.

Italija – ima 60 850 782 stanovnika, te 147 000 arhitekata. 63 % arhitekata su muškog spola (92 310), dok je 37% ženskog spola (54 700). Na puno radno vrijeme zaposleno je 72 %, dok 19 % radi pola radnog vremena, te je 7 % nezaposleno. Građevinsko tržište je 2011. procijenjeno na 180 233 milijuna eura. Po podacima iz 2011./2012. arhitektonsko tržište je vrijedno 2 775 280,000 Eura, što je ukupno 1.7% od ukupnog građevinskog tržišta. Prosječni godišnji prihod po uredu: s jednim zaposlenim je 36 640, dva zaposlena 60 380, tri do pet zaposlenika 88 541, šest do deset zaposlenika 253 669, jedanaest do trideset 294 218.

Slovenija – ima 2 055 496 stanovnika, od čega 1 400 arhitekta. 57 % arhitekata su muškog spola (800), dok je 43 % ženskog spola (600). Najveći dio zaposleno je na puno radno vrijeme – 86 %, dok 8 % radi pola radnog vremena, te je 5% nezaposleno. Građevinsko tržište je 2011. procijenjeno na 4 864 milijuna Eura. Po podacima iz 2011./2012. arhitektonsko tržište je vrijedno 42 110 000 eura, što je ukupno 1 % od ukupnog građevinskog tržišta. Prosječni godišnji prihod po uredu: s jednim zaposlenim je 28 200, tri do pet zaposlenika 88 750.

Pitanja s okruglog stola s usporednim odgovorima gostiju panela:

UPIS ARHITEKATA U NACIONALNE KOMORE zemalja EU-a vrši se prema *Direktivi 2005/36/EZ* Europskoga parlamenta i vijeća.

1. Iskustva, prava i uobičajene prakse po pitanju učlanjena u domicilne strukovne komore?

Austrija: Za arhitekte koji dolaze iz zemalja koje ne pripadaju EU-u obavezan je državni ispit za civilnog inženjera kojem se može pristupiti nakon minimalno dvije godine prakse. Ispit se temelji isključivo na poznavanju zakona i pravilnika. Za sve zemlje članice EU-a vrijedi pravo reciprociteta kojim se automatski priznaje ovlaštenje. Kao civilni inženjer, ovlašteni arhitekt može prakticirati svoju profesiju i otvoriti svoj ured. U Austriji ne postoji zasebna komora arhitekata, već su svi inženjeri objedinjeni u jedinstvenoj ustanovi.

Italija: Bez ovlaštenja može se raditi kao suradnik, za upis u Komoru obavezan je državni ispit koji je koncipiran na drugačiji način u odnosu na Hrvatsku. Za pristupanje državnom ispitu nije obavezan prethodni vježbenički staž. Državni ispit se sastoji iz tri dijela: u prvom pristupnici tijekom osam sati projektiraju zadatak definiran od strane povjerenstva. Ukoliko je taj dio uspješno riješen pristupa se pismenom i usmenom ispitu koji se uglavnom temelji na poznavanju zakona i pravilnika. Potom se izdaje rješenje s kojim je moguće upisati se u Komoru. Da bi otvorili svoj ured potrebno je posjedovati porezni broj.

Slovenija: Neposredno se može upisati bilo koji arhitekt koji je upisan u komoru u matičnoj zemlji članici EU-a, bez dodatne provjere. To članstvo može biti privremeno (na nekoliko mjeseci) ili trajno. U Komoru se mogu upisati i arhitekti koji u svojim matičnim državama nemaju obvezu stručnog ispita, a članovi su komore, kao što je na primjer slučaj s Danskom.

2. Odgovornost arhitekata. Kako je riješen sustav polica osiguranja arhitekata i na koje iznose (u RH su arhitekti osigurani u iznosu od 1 000- 000,00 kn za slučaj nanošenja dokazane štete investitoru ili trećim osobama, predmetna polica je uključena u godišnju članarinu u iznosu od 1.800,00 kn). Traže li investitori ovisno o veličini investicije dodatne police osiguranja za projektante te obavljaju li ta ugovaranja i transakcije komore ili projektanti osobno?

AT: Austrija je nekada imala sličan sistem nalik hrvatskom. Danas ne postoji obveza osiguranja. Iako je pitanje osiguranja slobodan odabir, svi arhitekti su osigurani. Primjerice, za male do srednje projekte, osiguranje je od 500 000 Eura, s premijom od oko 2 000 Eura godišnje. Komora nema nikakvu ulogu vezano za osiguranje, no zahvaljujući Komori postoji točno definiran cjenik, premije i popust kojeg civilni inženjeri mogu dobiti.

IT: Komora ne pokriva troškove osiguranja, no postoji ugovor s jednom osiguravajućom kućom koja odobrava 10% popusta. Osiguranje je obavezno i minimalni iznos je od 250 000 Eura. Iznos police ovisi o primanjima. Stoga arhitekt koji zarađuje od 0 do 50 000 Eura godišnje ima policu od 480 Eura godišnje. Kod javnog nadmetanja, za svaki objekt potrebno je posebno napraviti novu policu koja pokriva period od glavnog projekta pa do primopredaje.

SLO: U Zakonu o gradnji propisan je minimalni iznos za sve sudionike u projektiranju, taj iznos je 41 000 Eura, a premija ovisi o prometu poslovnog subjekta. Ovlašteni arhitekti ili inženjeri građevine nemaju obvezu osiguranja, već poslovni subjekt – koji u zakonu nosi naziv projektant (firma ili poslovni subjekt). Poslovni subjekt mora biti osiguran te iznos premije ovisi o prometu, a može varirati od 250 Eura za manji ured, dok za veće urede može biti do 2 000 do 3 100 Eura godišnje. Kod javne nabave ili sklapanja ugovora s privatnim naručiteljem projektant se sam skrbi o osiguranju nevezano od komore. Arhitekt kao nositelj projekta, po Zakonu o obveznim odnosima, snosi veliku odgovornost, no može se osigurati i od potencijalnih propusta i grešaka suradnika na projektu.

3. Mogu li arhitekti računati na pravnu podršku komore? Kako funkcioniraju stegovni postupci?

AT: Kod stegovnih postupaka kojima se reguliraju odnosi među inženjerima, članovima komore, većina sporova (80 %) se rješava van sudova. Što se tiče tužbi s onima koji nisu unutar Komore, postoji dio osiguranja koji služi upravo tome, stoga se iz te police osiguranja isplaćuju troškovi odvjetnika.

IT: Komora kod eventualnih problema pomaže u prvom stupnju, budući da imaju ugovore s nekoliko odvjetničkih ureda te se početno može dobiti savjet, naputak kako postupiti.

SLO: Kod civilnih tužbi, ukoliko na primjer investitor tuži projektanta za nastalu štetu, Komora savjetodavno pomaže članovima. Kod stegovnih postupaka, regulacija se odnosi samo na ovlaštene arhitekte. Oni se uglavnom bave etikom, konfliktima i disciplinom.

RAD NA PODRUČJU ZEMALJA EU ČLANICA

1. Može li se raditi kao ovlašteni arhitekt iz ureda u matičnoj zemlji iz druge zemlje EU-a ili je nužno otvaranje lokalnog ureda?

AT: Ukoliko arhitekt želi otvoriti svoju praksu u Austriji, prvo ima obvezu zatražiti radnu dozvolu. Možete raditi kao suradnik na projektu. Arhitekt koji nije član Komore ima mogućnost izrade projekata do idejnog nivoa. Arhitekt iz Hrvatske može projektirati iz matične zemlje, no obavezan je prijaviti austrijskoj komori da radi na određenim projektima. Novost je da su sa žigom i ovlaštenjem iz Hrvatske arhitekti autorizirani potpisivati i izrađivati projekt u Austriji, sve dok se rad odvija u Hrvatskoj, u kojoj se uplaćuju honorar i porezi. Ukoliko hrvatski arhitekt želi, može otvoriti projektni biro u Austriji, dobiti austrijsko ovlaštenje i raditi kao austrijski projektant, s tim da plaća porez i doprinose u toj zemlji. Do 2020. postoji prijelazni razdoblje za sve arhitekte koji nisu ovlašteni u Hrvatskoj i žele raditi u Austriji, oni trebaju radnu dozvolu na godinu dana.

IT: Da, ali postoji obveza registracije poslovnog subjekta.

SLO: Može. Može se i privremeno registrirati u Komori. Ne postoji obveza osnivanja poslovnog subjekta u Sloveniji.

2. U Hrvatskoj su za određene projekte potrebna posebna ovlaštenja, i suglasnosti primjerice za prostorno planiranje ili rad na zaštićenom kulturnom dobru.

AT: Nisu potrebne dodatne dozvole. Sama institucija ovlaštenja pretpostavlja da se barata znanjem usvojenim tijekom studija i kasnijeg rada.

IT: Nije potrebna dozvola za rad na spomeničkoj baštini ili kod urbanističkih planova. Službenici u konzervatorskim uredima su također ovlašteni arhitekti upisani u Komoru arhitekata koji ne projektiraju ali su redovni članovi. Uobičajena je praksa da se pri natječajima objekte koji su pod zaštitom dodatno navode uvjeti koje je potrebno ispuniti da bi se moglo sudjelovati na natječaju ovisno o vrsti intervencije.

SLO: Za urbanizam postoji dodatna licenca koju su automatski dobili svi koji su položili stručni ispit do 2004. godine, a poslije toga je to dodatna dionica stručnog ispita. Licencu mogu dobiti arhitekti, krajobrazni arhitekti, te geografi, geodeti, itd. koji su u prijašnjem sistemu nosili titulu magistra. To ovlaštenje ne može automatski dobiti arhitekt koji dolazi iz druge države, budući da ono nije u sistemu direktnog priznavanja kvalifikacije. Pri odobravanju spomenute licence uzima se u obzir naobrazba, kasnije iskustvo na projektima, curriculum te se kandidatu nude dvije mogućnosti: stručni ispit ili razdoblje prakse koje se kasnije ocjenjuje. Licenca za rad na zaštićenom dobru je potpuno izdvojena te ju izdaje Ministarstvo kulture. Oni imaju svoje seminare i ispite koji su uglavnom organizirani od strane povjesničara umjetnosti.

LOKALNA ZAKONODAVSTVA U PROCESU GRADNJE

1. Koje su faze projektiranja i vrste projekata prema državnim zakonima o gradnji (obvezni tipovi projekata, oprema projektne dokumentacije, norme za sadržaj projekata i sl.)? Koja je uobičajena procedura od procesa projektiranja do gradnje?

AT: Austrija je federacija od devet pokrajina i postoji devet zakona o gradnji koji su međusobno različiti. U spomenutim zakonima je opisano koji dokumenti su potrebni za građevinsku dozvolu. Procedura od pokrajine do pokrajine je slična: idejni projekt pregledava nadležna služba (Bau Polizei). Pripremi se projekt za građevinsku dozvolu koji se u Beču mora i usmeno predstaviti, dok u drugim austrijskim zemljama ne. Projekt mora imati energetska ispravu, izvod iz gruntnice. Građevinska dozvola za obiteljske kuće košta od 310 - 500 eura i vrijedi četiri godine. Ukoliko se unutar tog roka ne započne s gradnjom, dozvola se poništava. Ali ukoliko je gradnja pokrenuta, dozvola se može produžiti na dodatne četiri godine. Od projektiranja do gradnje proces traje minimalno šest mjeseci.

IT: U Italiji kod privatnih investicija građevinsku dozvolu nije potrebno zatražiti. Ako se dozvola zatraži, ona se dobiva se u roku od 31 dana. Obvezna je izjava o početku radova (takozvana DIA) kojoj se prilaže cjelokupna tehnička dokumentacija koju arhitekt i izvođač predaju u tehnički ured. Slijedom te izjave već sljedeći dan moguće je početi s gradnjom. Grad pregledava dokumentaciju te je ovlašten u bilo kojem

trenutku intervenirati. Arhitekt potpisom snosi odgovornost i potpisuje da je sve napravljeno u skladu s zakonom i postojećim planovima. Klasična građevinska dozvola potrebna je kod javnih objekata. Prije građevinske dozvole potrebno je ishoditi niz drugih dozvola, od sanitarne i protupožarne inspekcije ovisno o tipu objekta, te odobrenje pejzažne komisije koja od 2005. godine daje mišljenje na sve projekte (javne, privatne, obnove, nove zgrade). Mišljenje i odobrenje pejzažne komisije uvijek prethodi građevinskoj dozvoli.

SLO: Postoji Pravilnik o sadržaju projektne dokumentacije koji definira točni sadržaj. Idejno rješenje se šalje svim nadležnim službama, koje mogu izdati suglasnost ili propisati posebne uvjete. Idejni projekt nije obavezan, no arhitekti ga uglavnom izrađuju. U njega se ugrađuju sve prethodno prikupljene smjernice, specifični uvjeti. Spomenuti materijal je osnova za građevinsku dozvolu. Projekt za građevinsku dozvolu sastoji se od 'vodilne mape', koja sadrži pravno - birokratski dio, arhitektonske nacрте, nacрте konstrukcije, statičke proračune, instalacije, fiziku, požar, itd. „Vodilna mapa“ sadrži sve, od potvrda o vlasništvu do instalacija, ugovore o upisu o gruntovnicu, sve dokaze pravne, tehničke i vlasničke prirode. Nakon predaje zahtjeva u roku od dva mjeseca nadležne službe imaju obvezu izdati građevinsku dozvolu. No, suglasnosti se moraju izdati u roku od jednog mjeseca. Ako se ne izda u tom roku to automatski znači potvrdu. Prije građevinske dozvole potrebno je ishoditi i suglasnost Arso - Državne agencije za okoliš. Njima se dostavlja projekt kao i razni detalji iz projekta. Njihova dozvola vrijedi dvije godine i može se produžiti na dodatne dvije. Za obiteljske kuće postupak je nešto jednostavniji.

2. Kakva je praksa kod projektantskog nadzora?

AT: Projektantski nadzor je dio arhitektonskih djelatnosti. Projektiranje i nadzor se ugovaraju odvojeno. Nadzor može raditi i drugi arhitekt, no uobičajeno ga vrši sam autor. Nadzor mogu raditi osim arhitekata i inženjeri građevine.

IT: Arhitekt projektant uglavnom vrši i projektantski nadzor. Jedan dio nadzora je obavezan. Kod javnih natječaja to se uglavnom jasno definira. U Italiji zakonski se preporuča, no ne postoji obveza da se projektantski nadzor povjeri autoru glavnog projekta. Izvedbeni projekt može raditi i građevinska firma.

SLO: Nadzor mogu raditi ovlaštene arhitekti i inženjeri građevine. U Sloveniji postoje i neka od stečenih prava kao što je 'odgovorni voditelj građenja' koji ima pravo za nadzor – oni formalno potpisuju nadzore, no oni nisu u sustavu odgovornosti s obzirom na to da nisu članovi komore.

3. Kako se definira prosječna cijena projektiranja?

AT: U Austriji postoje dva glavna načina definiranja naknade - sukladno tabelama koje su postotak od investicije ili po kategoriji kompleksnosti projekta. U spomenutim tabelama projekti su podijeljeni po složenosti od jedan do deset (od najjednostavnijih do najkompleksnijih). U pravilu, što je iznos investicije viši, to je manji postotak naknade za arhitektonske usluge. Na primjer za projekt od 1 milijun Eura neto investicije srednje složenosti, za arhitektonski projekt računa se oko 7 % tj. 70 000 Eura, dok je nadzor okvirno 3.7 % tj. 37 000 Eura. Članovima komore inženjera stavlja se i na raspolaganje i tabela sa svim specifičnim uslugama arhitekta koje se protežu od razgovora s investitorom do izjave o završetku gradnje. Uz pomoć te tabele moguće je izračunati sate i pripadajući naknadu. Cijena se ne definira paušalno po kvadratu već po složenosti zadatka. U Austriji ukupno 57 % cijena projektiranja se određuje kao postotak ukupnog iznosa ugovora, 24 % kao ukupna suma (lump sum), a 17 % zaračunava naknadu ovisno o utrošenim satima. Samo 2 % poslova se preuzimaju bez prethodno dogovorene naknade (rizični poslovi).

Prosječna cijena po satu voditelja ureda je 82 Eura, arhitekta 70, tehnologa 56.

Za građevinsku dozvolu ne prilažu se projekti struje, vode i instalacija. Ti projekti se prilažu izvedbenom projektu. Za njih snosi odgovornost inženjer koji ih je izradio. Arhitekt nije odgovoran za dijelove projektne dokumentacije koju nije sam izradio. Autori fizike zgrade također izrađuju i energetska izjave. Na kraju gradnje arhitekt projektant potpisuje da je zgrada izgrađena u skladu sa svim nacrtima.

IT: Dok su postojale tablice s minimalnom naknadom za arhitektonske djelatnosti u Italiji se dijelilo projekte na deset kategorija ovisno o složenosti. U odnosu na kategoriju i ukupni iznos investicije računao se i honorar arhitekta. Spomenute tablice su ukinute tijekom 2013. godine. Trenutno se ulažu napore da se bar kod nadmetanja u javnoj nabavi uzimaju u obzir spomenuti minimalni iznosi koji su navedeni u tablici. U Italiji 41 % cijena projektiranja se određuje kao postotak ukupnog iznosa ugovora, 40 % kao ukupna suma (lump sum), a samo 7 % zaračunava naknadu ovisno o utrošenim satima, no 12 % poslova se preuzimaju bez prethodno dogovorene naknade (rizični poslovi). Prosječna cijena po satu voditelja ureda je 34 Eura, arhitekta 29, a tehnologa 10 Eura.

SLO: Jedina EU zemlja koja je uspjela obraniti cjenik o arhitektonskim uslugama pred EU komisijom je Njemačka s argumentom da se konkurencija mora utemeljiti na nadmetanju rješenjima, idejama i kvaliteti, a

ne cjenovno. U Sloveniji je ukinuta cjenovna tablica, koja je zamijenjena procjenom broja sati koji su potrebni za određeni rad.

Najčešće se arhitektonska naknada računa temeljem postotka od investicije. U Sloveniji se 66 % cijena projektiranja određuje kao postotak ukupnog iznosa ugovora, 20 % kao ukupna suma (lump sum), a 10 % zaračunava naknadu ovisno o utrošenim satima, dok se 5 % poslova preuzima bez prethodno dogovorene naknade (rizični poslovi). Prosječna cijena po satu voditelja ureda je 36 Eura, arhitekta 22, a tehnologa 5 Eura.

Slovenska komora priprema novi cjenik koji bi služio nadasve za javnu nabavu. Kao element za ocjenjivanje je cijena, a onda nastavlja: osim ako ne postoje drugi elementi za ocjenjivanje vrijednosti. Cijene u Sloveniji su slične kao u Austriji – 7 % iznosa investicije ali za ukupni projekt, ne samo arhitekturu. Za projekt od milijun Eura naknada je od 3 – 6 %, no ako ide na javnu nabavu može biti čak i 2 %. Za privatne kuće cijena projektna dokumentacije može varirati od 3 do 40 tisuća Eura. Trenutno je u pripremi prijedlog zakona s kojim će se vratiti obveza ishođenja lokacijske dozvole.

4. NAJČEŠĆA PITANJA I ODGOVORI - PRUŽANJE ARHITEKTONSKIH USLUGA NA PODRUČJU EU-a

1. Kako hrvatski arhitekti mogu provjeriti status vlastite diplome na području EU-a?

- Načelno, arhitekt koji je stekao stručnu kvalifikaciju u bilo kojoj zemlji članici EU-a automatski uživa pravo bavljenja svojom profesijom unutar cijelog područja EU-a, ukoliko zadovoljava uvjete propisane Direktivom 2005/36/EZ o priznavanju stručnih kvalifikacija.
- Direktivom se, između ostalog, osigurava automatsko priznavanje ograničenog broja profesija na temelju usklađenih minimalnih uvjeta osposobljavanja (sektorske profesije) na nivou EU-a. **U tom smislu, arhitektonska profesija je regulirana profesija i uključena u grupu "sektorskih profesija" te uživa načelo automatskog priznavanja.** To znači da nadležno tijelo države članice domaćina ne može provjeriti Vašu izobrazbu i ne može tražiti dokumentaciju s navedenim sadržajem Vaše izobrazbe (odnosno vršiti provjere kakve se vrše prema "*općem sustavu priznavanja*" kvalifikacija - vidi u okviru poglavlja 2.B.2. *podnaslov: Priznavanje stručnih kvalifikacija, ovog materijala*).
- No, hoće li arhitekt uživati automatsko priznavanje ili ne ovisi o vrsti programa izobrazbe koji je završio. Svaka država članica je na temelju usklađivanja minimalnih uvjeta izobrazbe arhitekata na razini EU-a, definirala vlastite nacionalne sveučilišne studije i programe čiji polaznici podliježu automatskom formalnom priznavanju diplome na cijelom području EU-a pod uvjetom da je izobrazba započela nakon, za svaki studijski program pojedinačno navedene, referentne godine.
- Akademska tijela i njihove diplome koje podliježu automatskom priznavanju su izlistana u okviru Priloga V, poglavlje V.7. i Priloga VI. (koji se odnosi na priznavanje putem stečenih prava) direktive (detaljnije pogledati u poglavlju 2.B.2. *Priznavanje stručnih kvalifikacija, ovog materijala*).
- **Bitno!** Zbog još uvijek tekućeg procesa verifikacije programa hrvatskih sveučilišta u institucijama EU, za hrvatske arhitekte koji žele raditi u EU-u definiran je prijelazni period u trajanju dvije godine od ulaska Hrvatske u EU, u kojem se iznimno neće primjenjivati *automatsko priznavanje stručnih kvalifikacija*, već će se ono privremeno provoditi putem *općeg sustava priznavanja* (detaljnije pogledati u poglavlju 2.B2. *Priznavanje stručnih kvalifikacija, ovog materijala*).
- Ukoliko studij na kojem ste diplomirali nije izlistan u Prilozima V i VI direktive ili ste studij počeli prije navedene referentne akademske godine, priznavanje Vaših kvalifikacija se vrši unutar *općeg sustava priznavanja* (detaljnije pogledati u poglavlju 2.B2. *podnaslov: Priznavanje stručnih kvalifikacija, ovog materijala*).
No, ukoliko možete dokazati potvrdom države članice podrijetla da ste bili ovlašteni koristiti profesionalni naziv arhitekta u toj državi članici prije datuma utvrđenog *Direktivom* i da ste se uspješno i zakonito bavili tom profesijom najmanje tri uzastopne godine tijekom pet godina prije izdavanja potvrde, svejedno možete uživati automatsko priznanje.*
- Ako ste stekli stručnu kvalifikaciju u trećoj zemlji (izvan članica EU-a) Direktiva o priznavanju kvalifikacija se ne primjenjuje na zemlju u kojoj podnosite zahtjev za priznavanje kvalifikacija, već se u procesu verifikacije Vaših kvalifikacije primjenjuju isključivo nacionalni zakoni zemlje u kojoj je podnesen zahtjev. Ukoliko steknete priznanje stručnih kvalifikacija te države članice EU-a, u slučaju Vašeg ponovnog zahtjeva priznavanja u nekoj drugoj državi članici Direktiva se primjenjuje, odnosno automatsko priznaje.*
- **Bitno!** Potrebno je razlikovati formalno od stručnog priznavanja kvalifikacija arhitekta.

Priznanje *formalnog obrazovanja*, odnosno diplome fakulteta određenog sveučilišta je vezano na matično sveučilište i verifikacije programa izobrazbe koje je ono reguliralo na nivou EU-a. Priznanje *stručnih kvalifikacija* koje je arhitekt stekao u matičnoj zemlji regulira se prema člancima 5.-9. direktive 2005/36/EU (vidi odgovore na 2. pitanje).

- U Republici Hrvatskoj prema *Pravilniku o priznavanju stručnih kvalifikacija za obavljanje arhitektonske djelatnosti* stoji:

Za automatsko priznavanje kvalifikacija potrebno je priložiti sljedeću dokumentaciju:

- zahtjev iz Priloga ovog Pravilnika,
- dokaz o državljanstvu,
- uvjerenje o nekažnjavanju,
- dokaze o formalnoj osposobljenosti iz priloga V./VI. Direktive 2005/36/EU i dokaz o stručnoj kvalifikaciji,
- uvjerenje o položenom stručnom ispitu, ako je polaganje stručnog ispita propisano propisima te države EGP-a.

2. Ukoliko sam član *Hrvatske komore arhitekata*, moram li za obavljanje poslova u svojstvu ovlaštenog arhitekta biti član *komore arhitekata* zemlje članice u kojoj želim obavljati arhitektonsku djelatnost?

- Pružanje usluga može biti ***privremeno i povremeno*** ili ***trajno***, a postupci priznavanja stručnih kvalifikacija (u nadležnosti domicilnih strukovnih komora) nisu isti za oba slučaja.
- Načelno, ovisno o uvjetima koje propisuju države domaćini, preduvjet za stručno arhitektonsko djelovanje na području države članice domaćina je upis u njezin domicilni strukovni registar, što arhitektu daje prava i obaveze jednake domicilnim arhitektima. Upis može biti privremen ili stalan, ovisno o prirodi posla i vremenskom trajanju obavljanja posla, a sve prema propisima domicilne države članice i domicilne strukovne komore. U slučaju stalnog upisa u domicilnu strukovnu komoru, arhitekt ostvaruje pravo "poslovnog nastana" u zemlji članici domaćinu (vidi odgovor na pitanje 4).
- Konkretno upute o potrebnim predradnjama i registraciji potrebno je tražiti od domicilnih komora prije stupanja u poslovni odnos, odnosno prije početka pružanja usluge. Kontakt podatke o domicilnim ovlaštenim strukovnim institucijama država članica u kojima želite profesionalno djelovati možete uvodno dobiti u okviru *mreže jedinstvenih kontakata točaka za usluge* (engl. *PSC: Point of Single Contact*) uspostavljene na nivou EU-a u svakoj državi članici*. Na području Hrvatske tu ulogu informacijskog servisa pojednostavljenja administrativnih postupaka i formalnosti preuzima Centar za poslovne informacije Hrvatske gospodarske komore, te je otvoren za sve upite i domaćih i stranih arhitekata. Arhitekti su za daljnje detaljnije informacije pozvani koristiti informativnu strukturu Vijeća arhitekata Europe (ACE-a).
- Hrvatska komora arhitekata, između ostalog, vodi Imenik stranih ovlaštenih osoba koje su njezini članovi (kod trajnog pružanja usluga), evidenciju odobrenja za rad izdanih stranim arhitektima (kod privremenog i povremenog pružanje usluga) te evidenciju osoba kojima je priznala inozemne stručne kvalifikacije.
- Po pitanju priznavanja stručnih kvalifikacija *Hrvatska komora arhitekata* djeluje prema *Pravilniku o priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija za obavljanje arhitektonskih djelatnosti*. Pravilnikom se propisuju uvjeti i način priznavanja inozemnih stručnih kvalifikacija za obavljanje regulirane profesije arhitekta državljanima država članica Europske unije i Europskog gospodarskog prostora (EGP-a) te opći sustav priznavanja inozemnih stručnih kvalifikacija. Prema istom Pravilniku reguliraju se i priznavanja stručnih kvalifikacija arhitekata trećih zemalja (izvan EU-a). Više pogledati na: Pravilnik o priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija HKA u pdf formatu.

3. Može li se tražiti *poznavanje jezika države članice domaćina* u obavljanju arhitektonske profesije?

- Država članica domaćin može tražiti poznavanje njezinog jezika ako je to opravdano zbog prirode profesije kojom se želite baviti. S obzirom na kompleksnost i multidisciplinarnost arhitektonske profesije, za očekivati je da države članice uvedu tu obavezu za arhitektonsku profesiju.

U svakom slučaju jezični uvjeti ne mogu biti stroži od onoga što je objektivno potrebno za bavljenje konkretnom profesijom. Država članica domaćin ne može Vas sustavno tjerati da polazete jezične provjere.

Svaki od sljedećih dokumenata predstavlja dovoljan dokaz jezičnih sposobnosti:

- kopija kvalifikacije stečene na jeziku države članice domaćina
- kopija kvalifikacije koja potvrđuje poznavanje jezika države članice domaćina (npr. sveučilišna diploma, kvalifikacija gospodarske komore, kvalifikacije koje provode priznate jezične institucije - Goethe institut i slično)
- dokaz o prethodnom stručnom iskustvu na teritoriju države članice domaćina.

Ukoliko ne možete priložiti jedan od ovih dokumenata, može se tražiti od Vas provjera znanja jezika kroz razgovor i pismeni ili usmeni test.

4. Kao ovlašteni arhitekt u Hrvatskoj, članici EU-a, kroz kakve formalne oblike mogu obavljati arhitektonsku djelatnost na području ostalih članica EU-a?

- **Bitno!** Potrebno je razlikovati *zapošljavanje* i *pružanje usluga* na području EU-a.
- Načelo Europske unije o *slobodnom kretanju radnika* podrazumijeva mogućnost *zapošljavanja* državljana članica Unije bez obveze ishođenja radne dozvole u bilo kojoj zemlji Europske unije, kao i Norveškoj, Islandu i Lihtenštajnu, te po dodatnim uvjetima u Švicarskoj*, uz poštivanje prijelaznih odredbi određenih za državljane RH.
- No, prijelazne odredbe ograničenja slobode kretanja radnika se ne odnose na mogućnost pružanja prekograničnih usluga - na povremeno i privremeno pružanje usluga ili trajno pružanje usluga državljana RH, odnosno slučajeve samozapošljavanja.
- Prema *Direktivi o uslugama* da bi neka aktivnost činila "*uslugu*" mora se raditi o samozapošljavanju, odnosno, tu aktivnost mora davati pružatelj (koji može biti fizička ili pravna osoba) izvan okvira ugovora o zapošljavanju**.
- U tom svojstvu, slobodni ste svoje usluge pružati bilo gdje u okviru Europskog gospodarskog prostora (EGP), no prema važećim zakonima i propisima EU-a i svake pojedine domicilne države. Prema važećim ugovorima Europski gospodarski prostor čini ukupno 31 država, odnosno 28 država članica EU-a i tri pridružene države: Norveška, Island i Lihtenštajn. Švicarska je potpisnik ugovora o Schengenskoj granici, te niza drugih ugovora kojima se od slučaja do slučaja na nju primjenjuju uvjeti poslovanja u EU-u.
- U osnovi, svoje stručne usluge možete plasirati:
 - trajnim pružanjem usluga na području države članice - domaćina ili
 - privremenim i povremenim pružanjem prekograničnih usluga na području države članice - domaćina.
- Za potrebe *trajnog pružanja usluga* nužno je ostvariti *poslovni nastan* u državi članici - domaćinu u kojoj se trajno pruža usluga. Poslovni nastan je svaki pravni oblik koji omogućava stvarno obavljanje gospodarske aktivnosti preko stalnog sjedišta poslovanja na neodređeno vremensko razdoblje u zemlji članici - domaćinu (*Direktiva o uslugama*, članak 43).

U skladu s odredbama *Ugovora o poslovnom nastanu* pojam „pravne osobe”

gospodarskim subjektima ostavlja mogućnost da odaberu pravni oblik koji smatraju prikladnim za izvođenje svoje djelatnosti. Sukladno tomu, pojam „pravne osobe”, u smislu Ugovora, označava sva tijela koja su osnovana ili djeluju u skladu sa zakonom države članice bez obzira na njihov pravni oblik.

Primjeri iz hrvatskog zakonodavstva bili bi:

- trgovačko društvo – pravna osoba
- obrtnik – fizička osoba
- *ured ovlaštenog arhitekta – fizička osoba (čl.7.st.1. Zakona o arhitektonskim i inženjerskim poslovima i djelatnostima u prostornom uređenju i gradnji)*

Tragom toga, fizička osoba (državljanin bilo koje zemlje članice EEG-a) može imati poslovni nastan kao obrtnik, odvjetnik, ovl. arhitekt i srodno, te obavljati gospodarsku djelatnost.

Fizička osoba ne mora imati prebivalište u konkretnoj državi članici da bi imala poslovni nastan, te je propisivanje takvog zahtjeva (prebivališta/boravišta) zabranjeno čl.14.st.1.t.1b. Direktive o uslugama***.

- U slučaju *privremenog i povremenog pružanja usluga*, pod pojmom „usluga“ se podrazumijeva privremeno poduzimanje ekonomskih aktivnosti u drugoj državi članici, u kojoj pružatelj (fizička ili pravna osoba) nije nastanjen, a koja se uobičajeno pruža uz novčanu naknadu.

Opća pravila i uvjeti za *privremeno i povremeno pružanje usluga* u drugim državama članicama su:

- stečena stručna kvalifikacija u državi ugovornici EGP-a ili trećoj državi
 - obavezan poslovni nastan u bilo kojoj od država članica EGP-a prema pravilima za bavljenje istom reguliranom profesijom u toj državi
 - prethodno bavljenje profesijom dvije godine u posljednjih deset godina u matičnoj državi - u slučaju da država u kojoj osoba ima poslovni nastan ne regulira profesiju za koju je kvalificirana
- **Bitno!** Iako *trajno pružanje usluga* podrazumijeva poslovni nastan, a *privremeno i povremeno pružanje usluga* se procjenjuje od slučaja do slučaja i ovisi o učestalosti, trajanju i naravi određene usluge, ostaje pitanje: koliko se često i u kojoj količini može prekogranično pružati neka usluga da bi se smatrala povremenom?
Unatoč toj dilemi, ne smiju se određivati opća vremenska ograničenja radi razlikovanja nastana i povremenog pružanja usluga, kao niti uvjet nekorištenja infrastrukture u državi članici domaćinu za obavljanje prekograničnih usluga. Čak i aktivnost koja se provodi nekoliko godina u drugoj državi članici, ovisno o okolnosti slučaja, može se smatrati pružanjem usluga u smislu članka 49. Ugovora o EZ-u, jednako kao i opetovana pružanja usluga tijekom duljeg vremenskog razdoblja, poput savjetodavnih aktivnosti.**
Ipak se, u praksi, obično kod poslovnog nastana (*trajnog pružanja usluga*) radi o tome da jedna pravna osoba iz jedne države članice, osnuje svoju podružnicu u drugoj državi članici s intencijom da u njoj dugotrajno obavlja neku djelatnost.
 - **Bitno!** Ovisno o tome pružate li svoje usluge privremeno ili trajno u drugoj državi članici određuje se i način i mjesto plaćanja poreznih obaveza i doprinosa. Detaljnije informacije za konkretne slučajeve potražiti u okviru domicilnih poslovnica mreže "jedinstvenih kontaktnih točaka", a u hrvatskoj je to HGK, Centar za informacije.

5. Kakvi su uvjeti rada za arhitekta, državljane ostalih članica EU-a u Hrvatskoj?

- Načelo Europske unije o *slobodnom kretanju radnika* podrazumijeva mogućnost *zapošljavanja* državljanina članica Unije bez obveze ishođenja radne dozvole u bilo kojoj zemlji Europske unije, kao i Norveškoj, Islandu i Lihtenštajnu, te u pojedinim situacijama i u Švicarskoj, uz poštivanje prijelaznih odredbi određenih za državljane RH.

- Za one države koje su zadržale prijelazna razdoblja i ograničenja, Hrvatska je prema načelu uzajamnosti također uvela ograničenja, pa ni njihovi građani u tom slučaju ne mogu raditi u Hrvatskoj bez posebne dozvole.
- Temeljem *Uredbe o privremenoj primjeni pravila o radu državljana država članica Europske unije i članova njihovih obitelji* koja je donesena 26. lipnja 2013. godine na 99. sjednici Vlade Republike Hrvatske, državljani država članica Europske unije na koje se primjenjuje Uredba svoj radno pravni status u Republici Hrvatskoj mogu regulirati sukladno odredbama Zakona o strancima, na sljedeći način:
 - ako žele raditi do 90 dana godišnje, temeljem potvrde o prijavi rada, odnosno sukladno odredbi članka 82. i članka 83. Zakona o strancima,
 - ako žele raditi duže od 90 dana godišnje, te zasnivaju radni odnos u Republici Hrvatskoj, državljani država članica Europske unije i članovi njihovih obitelji moraju podnijeti zahtjev za izdavanje dozvole za boravak i rad sukladno odredbi članka 76. Zakona o strancima ili zahtjev za dozvolu za boravak i rad izvan godišnje kvote sukladno članku 82. stavku 2. Zakona o strancima.
- Za arhitekte državljane ostalih članica EU-a nema ograničenja u slučaju kada žele pružati arhitektonske usluge na području RH, ukoliko zadovoljavaju propisane uvjete Direktivom o priznavanju stručnih kvalifikacija, odnosno prateće važeće zakone, pravilnike i uredbe Republike Hrvatske i Hrvatske komore arhitekata (za detaljnije pogledati poglavlja 2.A.1. *Zakonski okviri* i 2.B2. *Priznavanje stručnih kvalifikacija*, ovog materijala).
- Dodatne informacije o provedbi Uredbe mogu se pronaći na internet stranicama Ministarstva unutarnjih poslova koje je nadležno za provedbu Zakona o strancima.

6. Moram li izvršiti ikakav oblik prijave profesionalnog djelovanja na području druge zemlje članice?
--

- Države članice mogu i ne moraju propisati obavezu davanja *izjave o namjeri rada na području predmetne države*. Informaciju je li ona propisana za državu u kojoj želite pružati prekogranične usluge ili se poslovno nastaniti ili se zaposliti možete dobiti u hrvatskoj *"jedinствenoj točki kontakta"* - Hrvatskoj gospodarskoj komori / Centru za informacije.
- U domicilnom *Zakonu o reguliranim profesijama i priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija* (NN 124/2009 i 45/2011) u članku 6, alineja 1 se kaže: "*kandidat koji po prvi puta želi pružati usluge obavljanjem regulirane profesije u Republici Hrvatskoj dužan je o tome izvijestiti nadležno tijelo izjavom u pisanom obliku...*" (više o sadržaju pogledati u članku 6. zakona). Nadležno tijelo koje je dužno ili zaprimiti ili kontaktirati nadležne ustanove koje mogu zaprimiti izjave i dokumente je *"jedinствена točka kontakta"* svake članice, u Hrvatskoj je to *"jedinствена točka kontakta"* - Hrvatska gospodarska komora / Centar za informacije.
- Detaljnije pogledati u poglavlju 2.B.2. PRIVREMENO I POVREMENO ILI TRAJNO PRUŽANJE USLUGA REGULIRANIH PROFESIJA.
- **Bitno!** Opisana *izjava* (u nekim prijevodima navedena kao *potvrda*) u skoroj primjeni bi trebala prijeći u formu *EU potvrde* - trenutno je u pripremi izrada Uredbe Vlade RH kojom bi se definirao izgled *EU potvrde* za hrvatske pružatelje u drugim državama članicama***. Strani pružatelji u RH podnose potvrdu iz svoje matične države. Za dodatne informacije oko hrvatske *EU potvrde* možete kontaktirati Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, Uprava za rad i tržište rada, Sektor za tržište rada i zapošljavanje, Služba analitike tržišta rada.

7. Mogu li davati ponude i odrađivati poslove arhitektonskog projektiranja i prostornog planiranja na području EU bez ograničenja?

- Načelno, unutar EU-a je zajamčena *sloboda kretanja usluga između država članica, odnosno prekograničnog pružanje usluga*. Ono svakako podliježe nacionalnim zakonodavstvima dviju zemalja između kojih se transfer davanja usluga odvija.
- Ukoliko zadovoljavate kriterije za *privremeno i povremeno* ili *trajno pružanje usluga* u okviru arhitektonske profesije (vidi odgovor na pitanje 3), možete neometano djelovati na području Europskog gospodarskog prostora, no u skladu sa zakonskom regulativom države članice - domaćina.
- U Hrvatskoj je zakonski okvir za profesionalno djelovanje arhitekata definiran zakonima resornog Ministarstva graditeljstva i prostornog uređenja, te aktima resorne Hrvatske komore arhitekata (pogledati popis zakona i pravilnika u poglavlju 2.A.1. Zakonski okviri, ovog materijala).
- **Bitno!** Poslovi *prostornog planiranja* na području Republike Hrvatske su između ostalog regulirani *Pravilnikom o stručnom ispitu i upotpunjavanju i usavršavanju znanja osoba koje obavljaju poslove prostornog uređenja i graditeljstva* (NN 24/08, 19/10).

Bitno! Područje obavljanja poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara RH regulirano je *Pravilnikom o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara* (NN 74/03, 44/10). Postupak izdavanja *Dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara* definira i provodi nadležno Ministarstvo kulture.

Arhitekti iz ostalih država članica mogu i moraju proći iste kvalifikacijske uvjete kao i domicilni ovlašteni arhitekti po tom pitanju.

8. Prilikom davanja ponude za obavljanje prekograničnih usluga arhitektonske profesije postoji li obaveza pridržavanja cjenika usluga zemlje članice domaćina?

- Na području EU-a ne vrijedi usuglašeni cjenik davanja usluga arhitektonske profesije. Svaka država članica slobodna je regulirati ili neregulirati ovo područje, no u skladu s pozitivnom zakonskom regulativom EU-a.
- U formiranju cijene arhitektonske usluge koju prekogranično dajete na području druge države članice uputno je pridržavati se domicilnih propisa i zakona, poglavito zbog preuzetih obaveza prilikom privremenog ili stalnog upisa u domicilnu strukovnu komoru. Vijeće arhitekata Europe (ACE) daje niz preporuka i uputa u formiranju cjenovnih rangova obavljanja arhitektonske profesije.
- Hrvatska komora arhitekata je izdala Pravilnik o standardu usluga arhitekata kojim se definira norma sata. Primjer za izračun norma sata možete preuzeti ovdje.
- Tržišni uvjeti prikupljanja ponuda bazirani primarno na financijskim iznosima ponuda u većoj mjeri mogu ugrožavati izbor kvalitetnijih projekata, te postoji stalna tendencija arhitektonske prakse da uvjetuje minimalne cjenovne parametre u procese javne nabave (pogledati u ovom materijalu: poglavlje: 3.D. SPECIFIČNOSTI ARHITEKTONSKIH TRŽIŠTA SUSJEDNIH DRŽAVA - ČLANICA EU / primjer Austrije, Italije i Slovenije, poglavlje LOKALNA ZAKONODAVSTVA U PROCESU GRADNJE, pitanje 3. Kako se definira prosječna cijena projektiranja?).

9. Vrijedi li *Polica osigurane opasnosti za Profesionalnu odgovornost u arhitektonskim i inženjerskim poslovima i djelatnosti u prostornom uređenju i gradnji*, zaključena kroz članarinu u HKA-u, automatski i na području EU-a?

- Načelno da, no domicilna komora arhitekata može tražiti provjeru valjanosti police na svom području, odnosno usklađivanje njezinog iznosa sa zakonski propisanim minimumom na svom području.
- Isto tako, naručitelj posla može tražiti povećanje iznosa police koju posjedujete, ovisno o vrsti i opsegu posla koji trebate obaviti (pogledati u ovom materijalu: 3.D. Specifičnosti arhitektonskih tržišta susjednih država članica EU / primjer Austrije, Italije i Slovenije, poglavlje UPIS ARHITEKATA U NACIONALNE KOMORE, pitanje 2.)

* izvor: [KORISNIČKA UPUTA uz Direktivu 2005/36/EZ](#) (pdf, 233.51 KB)

** izvor: Priručnik za provedbu DIREKTIVE O USLUGAMA, prijevod Branimira Kovačević, HGK, 2007.

*** Izvor: Tumačenje Centra za poslovne informacije; Hrvatska gospodarska komora, za potrebe ovog materijala 2014.

Impresum:

STATUS I UVJETI RADA ARHITEKATA U EUROPSKOJ UNIJI

nakladnik: Hrvatska komora arhitekata, Ul. grada Vukovara 271/2, 10 000 Zagreb

za nakladnika: Tomislav Ćurković

odgovorna urednica: Jasna Tucak

autorice: Iva Krkalo Mrvelj, Sabina Sablić, Sanja Cvjetko Jerković

koordinator: Vinko Penezić

suradnica: Gabrijela Kosović

lektura: Gabrijela Kosović

korektura: Gabrijela Kosović

dizajn: Siniša Radić

Copyright ©Hrvatska komora arhitekata 2014.

zahvale:

Informativni materijal je rezultat istraživanja „Radne grupe za ispitivanje rada arhitekata u EU-u“.

Posebno zahvaljujemo na suradnji u procesu izrade ovog informativnog materijala

- *Zbornici za arhitekturo in prostor Slovenije*

- *HGK, Jedinstvenoj kontaktnoj točki - Centar za poslovne informacije* i gospođi Lidiji Švaljek, direktorici centra

- ACE-u i Lucianu Lazzariju, aktualnom predsjedniku ACE-a

- kolegama arhitektima Vladi Krajcaru, Zoranu Bodrožiću i Tatjani Požar Holjevac, sudionicima okruglog stola "Arhitektonska djelatnost u EU-u", 4. kongres hrvatskih arhitekata, 2014.

- kolegi Saši Bradiću iz Beča na dostavljenom informativnom upitniku

te unutar *Hrvatske komore arhitekata* tajnici Hrvatske komore arhitekata Jasni Tucak, kolegi Vladimiru Petroviću i svim drugim kolegama koje smo konzultirali kroz rad.